

TÖRTÉNELEM MA

TÁRGYJEGYZŐK-TANTÁRGYLEÍRÁSOK

Készítés időpontja: 2018. június

Tantárgy neve: Historiográfia	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR11 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Zita egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: Az MA Történelem képzés alapkurzusa az egyetemes és magyar történetírás történetét mutatja be, az ókortól kezdve, középkori, reneszánsz és felvilágosodásbeli történetíráson keresztül a tizenkilencedik századi nemzetközponú történettudományig (historizmus, pozitivizmus), majd tárgyalja ennek huszadik századi megújulási törekvéseit (szociológia, francia történetírás). Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> - egy szakterület történeti problémáinak ismerete; - a történetírás korszakainak ismerete; - a történelmi kutatásokhoz és történetíráshoz szükséges, széles körben alkalmazható problémamegoldó technikák ismerete; - a fogalmi gondolkodás és az absztrakció értő használata <i>képesség:</i> - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban <i>attitűd:</i> - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége - kritikai attitűd autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1-2. Ókori és középkori történetírás 3-4. A felvilágosodás korának történetírása 5-6. A 19. századi nemzetközponú történettudomány (historizmus, pozitivizmus) 7-8. A huszadik századi megújulási törekvések (szociológia, francia történetírás) 9-10. A magyar történetírás a 19. században 11-12. A magyar történetírás a két világháború között 13-14. Az 1945 utáni történetírás Magyarországon, A rendszerváltozás hatása a hazai történetírássra	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: - A kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokviumon alapját az óra anyaga, illetve a szakirodalom ismerete jelenti. A kollokviumon legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles	
Kötelező irodalom: <i>Breisach, Ernst:</i> Historiográfia. Bp., 2004. <i>Gunst Péter:</i> A magyar történetírás története. Debrecen, 1996. <i>Romsics Ignác:</i> Clio bővületében. Magyar történetírás a 19-20. században – nemzetközi kitekintéssel. Bp., 2011.	

Tucker, Aviezer, ed. A Companion to the Philosophy of History and Historiography. Malden: Blackwell, 2009

Ajánlott irodalom:

Assmann, Jan: A kulturális emlékezet. Bp., 1999.

Bloch, Marc: A történész mestersége. Bp., 1996.

Bódy Zsombor – Ö. Kovács József (szerk.): Bevezetés a társadalomtörténetbe. Bp., 2003. Burckhardt, Jacob: Világtörténelmi elmélkedések. Bevezetés a történelem tanulmányozásába. Bp., 2001

Carr, Edward Hallet: Mi a történelem? Bp., 1995.

Collingwood, Robin G.: A történelem eszméje. Bp., 1987. 97-109., 312-402. p.

Gyáni Gábor: Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése. Bp., 2000.

Kristó Gyula: Magyar Historiográfia I. Történetírás a középkori Magyarországon. Bp., 2002.

Niederhauser Emil: A történetírás története Kelet-Európában. Bp., 1995.

Tantárgy neve: Történelemfilozófia	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR12 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az előadások a hallgatók filozófiai és korábbi tanulmányaik történetbölcseleti és historiográfiai ismereteire alapozva mutatják be a történelemfilozófia felvilágosodástól fellépő klasszikus szerzőit és problémáit. A történelemfilozófia legfőbb kérdése - van-e értelme az emberi történelemnek? - mellett a szaktudomány területére vezetnek olyan, a történettudománytól elválaszthatatlan módszertani kérdések is, mint az időfogalom, a "történeti tény" meghatározása, a történészektől független létezése. Áttekintve a történelemfilozófia meghatározó korszakait, olyan szerzők szövegeivel és elméleteivel foglalkozunk, mint a német historizmust képviselő Humboldt, Ranke és Droysen, majd Burckhardt és Nietzsche történetbölcseleti elképzeléseihez kapcsolódóan elsősorban a történetírás természetére vonatkozó azon munkásságokat vesszük sorra amelyek napjainkban is nagy hatást gyakorolnak, végül a modern történelemelméleteket említjük. Az előadásokon utalunk a történeti gondolkodással foglalkozó legújabb szövegekre is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Átlátja a történelemfilozófiai szövegek értelmezésének lehetőségeit és az értelmezés szakmailag elfogadott kontextusait. Ismeri a szélesen értelmezett történettudomány, történelemfilozófia alapvető szakkifejezéseit. képesség: - Képes megoldási javaslatokat adni a történeti-társadalmi elemzés során felmerülő problémák értelmezésére, az alapszakon belül elsajátított problémamegoldó technikák hatékony alkalmazására. attitűd: - A történelemfilozófia gondolkodásmódjának sokszínűségét hitelesen közvetíti. autonómia és felelősség: - Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.	
Tantárgy tematikus leírása: Mi történelem? 2. Mi a történeti tény? I. 3. Mi a történeti tény? II. 4. A történelem értelme, iránya és haszna I. 5. A történelem értelme, iránya és haszna II. 6. A történeti megismerés, megértés és magyarázat I. 7. A történeti megismerés, megértés és magyarázat II. 8. A történelmi elbeszélés I.	

9. A történelmi elbeszélés II. 10. A történelem retorikája I. 11. A történelem retorikája II. 12. A társadalomtörténet születése 13. Az Annales-iskola 14. A félév zárása	
Előadás: kollokvium	Gyakorlat:
A kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokviumon alapját az óra anyaga, illetve a szakirodalom ismerete jelenti. A kollokviumon legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.	
Kötelező irodalom: <i>Gyurgyák János-Kisantal Tamás</i> (szerk.): Történetelmélet I-II. Budapest, 2006 Ajánlott irodalom: <i>Bódy Zsombor</i> : Michel Foucault és a történelmi diszciplína ma. In: Szekeres András (szerk.): A történész szerszámosládája. A jelenkori történelmi gondolkodás néhány aspektusa. Harmattan-Atelier, Bp.2002. 37-50. <i>Löwith, Karl</i> : Világtörténet és üdvtörténet. A történetfilozófia teológiai gyökerei. Atlantisz, Bp. 1996 <i>White, Hayden</i> : A történelem poétikája. Aetas 2001/1. 134-164.	

Tantárgy neve: Kutatásmódszertan	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR13 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Tringli István egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3.	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Magasabb szintű történelemelmélet megismertetése, az elmélet gyakorlati hasznosításának bemutatása és begyakorlása. A történelem részterületeinek alaposabb megismerése, alkalmazott módszerek és források bemutatása. A tudományos történelmi mű megírása és jegyzetapparátusa kivitelezésének begyakorlása. A félév végén a hallgatók képesek lesznek e részterületek fontosabb forráscsoportjaiban önállóan és magabiztosan kiigazodni.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - egy szakterület történelmi problémáinak, - a történelmi folyamatoknak, - a forrásolvasás és elemzés módszereinek ismerete, - a történelmi kutatásokhoz vagy tudományos munkák megalkotásához szükséges, széles körben alkalmazható problémamegoldó technikák ismerete, - a fogalmi gondolkodás és az absztrakció értő használata képesség: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége attitűd: - kritikai attitűd autonómia és felelősség: - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége	
Tantárgy tematikus leírása: gyakorlat: 1. A történelmi módszertan Droysen és utódai szerint: forrás és feldolgozás 2. A történelmi emlékezet és emlékezetpolitika 3. A történelmi és a történelmi fogalmak 4. A térkép olvasása és történelmi hasznosítása	

5. A nyomtatott sajtó történelmi hasznosítása
6. Statisztika: dualizmus kori helységnévtárak adatai és rövidítései
7. A jogszabályok keletkezése
8. A múzeumi tárgy és a műemlék történelmi értelmezése
9. A kép és a fénykép történelmi értelmezése
10. A történelmi adattárak és a történelmi térképek
11. Hogyan idézünk folyóiratcikkeket és könyveket?
12. Hogyan idézünk képeket, fényképeket, térképeket?
13. Hogyan idézünk levéltári, kéziratári forrásokat?
14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A hallgatók egy szóbeli prezentációt tartanak és a félév végén egy zárthelyi beszámolót írnak. A jegyek átlaga a félévi jegy. A prezentáció értékelése: egyharmad-egyharmad arányban szakmai helyesség, önálló feldolgozás, nyelvi kifejezőkészség. A zárthelyi értékelése: 91-100% = 5, 81-90% = 4, 71-80% = 3, 61-70% = 2

Kötelező irodalom:

Droysen, Gustav: Grundriss der Historik. Leipzig, 1882.

<https://archive.org/stream/grundrissderhist00droyuoft#page/n3/mode/2up>

A Catastrum folyóirat ismerete:

<http://www.catastrum.hu/index.php/en/>

A Hungaricana ismerete:

<https://hungaricana.hu/hu/>

A történeti statisztika forrásai. Szerk. Kovacsics József. Bp. Közgazdasági és Jogi, 1957.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_a_tort_statistikai_forrasai/?pg=1&layout=s

Ajánlott irodalom:

Bölny József: Magyarország kormányai 1848-1975. Bp. Akadémiai, 1978.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_MOLkiadv4_02/?pg=0&layout=s

Dávid Zoltán – Maksay Ferenc - Valkó Arisztid: Az Országos Levéltár kéziratos térképeinek feldolgozási szabályzata. Bp. HM Térképészeti Int. 1958.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_orsz_lev_keziratos_terkepeinek_feldolg_szab/?pg=0&layout=s

Geschichtliche Grundbegriffe. Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland, 8 Bd. hrsg von Otto Brunner, Werner Conze, Reinhart Koselleck, Stuttgart, 1972–1997.

Magyarország történeti demográfiája. Magyarország népessége a honfoglalástól 1949-ig. Szerk.: Kovacsics József, Bp. Közgazdasági és Jogi, 1963.

Tantárgy neve: Informatika	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR14 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az óra során a hallgatók megismerkednek az adatbázisok építésével és a statisztika használatával az SPSS szoftveren keresztül Fejlesztendő kompetenciák: tudás: Átlátja az adatbázisok működésének elveit és azokat képes önállóan használni képesség: - Képes SPSS szoftvereken keresztül adatbázisépítésre és statisztikai műveletek elvégzésére. attitűd: - mérlegeli a SPSS szoftverek sokoldalú használati lehetőségeit a kutatásban. autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a statisztika dolgozik, és elfogadja más tudományágak	

eltérő módszertani sajátosságait.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Az informatika alapjai 2. Adatbázisok 3. Statisztika alapjai 4. AZ SPSS 5. Kezelőfelület 6. Adatbevitel 7. Táblázatok készítése 8. Grafikonok készítése 9. Egyváltozós elemzések 10. Keresztábra elemzés 11-14. Varianciaelemzés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Minden hallgató készít egy adatbázist SPSS szoftverrel történelmi tárgyú adatokból, melyen az óra tematikájának megfelelő feladatokat végzi el. A félév végén két file-ban adja be a hallgató a dolgozatát	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Kötelező irodalom: <i>Ketskemény László - Izsó Lajos - Könyves Tóth Előd:</i> Bevezetés az IBM SPSS Statistics programrendszerbe. Artéria Stúdió, 2011 <i>Sajtos László, Mitev Ariel:</i> SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Alinea Kiadó. é.n. Ajánlott irodalom:	
Tantárgy neve: Politikai teóriák a klasszikus antikvitásban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR16 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szilávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A »Politikai teóriák a klasszikus antikvitás időszakában« címet viselő foglalkozáson az ókor politikai gondolkodásának sajátos elemeivel ismerkedhetnek meg a kurzuson részt vevő hallgatók. Az ókori Kelet az uralkodói hatalom fogalmához kapcsolódó politikai gondolkodásának ismertetése után a klasszikus antikvitás politikai filozófiáin belül egy-egy kiemelt terület részletező bemutatása következik (vö. ehhez lentebb a válogatott bibliográfiát). A kurzusba foglalt célkitűzések megvalósulását az időrendben haladó – tematikus – előadások hivatottak biztosítani.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében. - Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait.	
képesség: - Képes a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. - Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát.	
attitűd: - Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására. - Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni.	
autonómia és felelősség: - A történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében. - Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és	

környezete fejlődését, tudatosodását.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

1. Általános bevezetés, majd a követelmények ismertetése
2. A tantárgy tematikus leírása: a polis, a politeia és a politikai gondolkodás. – A politikai teóriák fogalma és koronkénti változásai. A klasszikus antikvitás politikai gondolkodóinak tipizálása: politikai reformerek (Solón), politikai gondolkodók (Platón, Aristotelész, Cicero, *De re publica*), és politikai teóriákat is megfogalmazó irodalmárok (Hérodotos, Thukydides, Polybios, ill. Sophoklész és Euripidész). A közösségben élő egyén (*zoón politikon*) önnön kormányzására való képtelenségét megfogalmazó gondolat és „a megismerés nehézségei”. A „helyes” és „helytelen” államformák platóni–aristotelési–polybiosi elmélete
3. Politikai teóriák az ókori Keleten. A ókori Kelet politikai gondolkodásának egy sajátos, a modern korig ható produktuma: az isteni kiválasztottság gondolata
4. Politikai teóriák Görögországban az archaikus kor idején (Homéros és Hésiodosz, Tyrtaios és Theognisz, Solón). Zárthelyi dolgozat
5. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején I: a korai szofisták (Prótagoras, Gorgias, Prodikosz, Hippiasz, Antiphón, Thrasymachosz, Kritias. A platóni és a xenophóni Sókratész. Platón: Politeia (1)
6. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején II.: Platón: Politeia (2)
7. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején III.: Platón: Politeia (3)
8. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején IV.: Platón: Nomoi (1)
9. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején V.: Platón: Nomoi (2). Zárthelyi dolgozat
10. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején VI.: Aristotelész: Politeia (1)
11. Politikai teóriák Görögországban a klasszikus kor idején VII.: Aristotelész: Politeia (2). Zárthelyi dolgozat
12. Politikai teóriák Görögországban Kr. e. 334 után.: a hellénisztikus kor gondolkodói. Az óra végén zárthelyi dolgozat
13. Politikai teóriák az ókori Rómában I.: a késő Köztársaság kora. Politikai teóriák az ókori Rómában II.: a principatus, ill. a dominatus időszaka. Zárthelyi dolgozat
14. Visszapillantás és kitekintés. Esetlegesen – „javító” – zárthelyi dolgozat.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Kollokvium; zárthelyi dolgozat. Az önálló feldolgozásra kiadott források tényleges elolvasásának ellenőrzésére szolgáló zárthelyi dolgozatok megírására egy-egy nagyobb tematikai egység végén kerül sor. A zárthelyi dolgozatok rövid kérdésekre adandó rövid válaszokból állnak. A hallgatók a félév utolsó óráján kapnak lehetőséget a az értékelhetetlen zárthelyi dolgozatok javítására. A kurzus résztvevői közül az a hallgató, aki – a dolgozatok összesített arányát nézve – legalább elégséges szinten nem teljesíti a zh-k megírását, vizsgára nem bocsátható!

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgató a vizsgán nyújtott teljesítményének értékelése öt fokozatú. Úgy mint: elégséges érdemjegy (2) = 40 %; közepes érdemjegy (3) = 60 %; jó érdemjegy (4) = 70 %; jeles érdemjegy (5) = 85 %-tól

Kötelező irodalom

1. Kerferd, G. B.: A szofista mozgalom, Budapest, Osiris kiadó, 2003 (angol ered. 1981). Ebből 1. külön. a 12. fejezetet: Társadalomelmélet; 173–201.
2. Kaufmann, E.-M.: Szókratész, Magyar Könyvklub (MKK/Portré), Budapest, 2001 (német eredeti: 2000).
3. Taylor, A. E.: Platón, Osiris Kiadó – Osiris könyvtár, Budapest, 1997 (angol ered. 1926¹; 1949⁶)
4. Ross, D.: Arisztotelész, Osiris Kiadó – Osiris könyvtár, Budapest, 1996 (angol ered. 1926¹; utolsó kiadásban 1995).
5. Long, A. A.: Hellenisztikus (sic!) filozófia, Osiris kiadó (Osiris könyvtár: filozófia), Budapest, 1998 (angol eredeti: 1974). Ebből 1. az egyén „boldogsága” vs. „a közösségen belüli lét” viszonyát taglaló részeket: vö. 334–344 (Név- és tárgymutató).
6. The Cambridge History of Greek and Roman political thought (szerk. Rowe, Chr.–Schofield, M.), Cambridge University Press, Cambridge 2000. Internetes hozzáférhetőségben is: <http://assets.cambridge.org/052148/1368/sample/0521481368wsc00.pdf>

Ajánlott irodalom

1. Oppenheim, A. L.: Az ókori Mezopotámia. Egy holt civilizáció portréja. Gondolat, Budapest,

- 1982.
2. *Finley, M.*: Politika az ókorban, Budapest, Európa könyvkiadó. Mérleg könyvek, 1995 (angol ered. 1983).
 3. Államéletrajzok: Aristotelés, Hérakleidés Lembos, Pseudo-Xenophón, Xenophón, Kritias és Héródész Attikos írásai a görög államokról (szerk. Németh Gy.), Budapest, Osiris–Századvég kiadó, 1994.
 4. Cicero, Az állam. Fordította, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Hamza Gábor [...], Akadémiai kiadó, Budapest, 1995.
 5. *Jellinek, G.*: Általános államtan, Budapest, 1994 (német ered. 1920).
 6. *Kloft, H.*, „Ideologie und Herrschaft in der Antike”; WdF [= Wege der Forschung] 528 (Darmstadt 1979; tanulmánygyűjtemény).
 7. *Wirszubski, Ch.*, Libertas as a Political Idea at Rome during the Late Republic and Early Principate /Cambridge Classical Studies/, Cambridge 1950; 156 (rec.: A. Momigliano, JRS XLI /1951/, 146-153.).
 8. *Béranger, J.*, Recherches sur l'aspect idéologique du principat (Schweizerische Beiträge zur Altertumswissenschaft Heft 6), Basel 1953. és uő., Principatus – Études de notion et d'histoire politiques dans l'Antiquité gréco-romaine, Genève 1973.
 9. Girardet, K. M. – Nortmann, U. (szerk.): Menschenrechte und europäische Identität – Die antiken Grundlagen, Stuttgart 2005 (tanulmánygyűjtemény)
 10. *Szlávik G.*: „Héraklés a válóúton” – Dión Chrysostomos első „királybeszéd”-ének Héraklés-allegóriája (or. I, 59/60–83/84.) – Egy görög „értelmiségi” reflexiói a princeps isteni kiválasztottságának teóriájához, illetve az adoptiós principatus rendszeréhez. In: Dión Chrysostomos: A „királyságról” szóló első beszéd. Peri basileias á. (A KRE BTK Ókortörténeti tanszékének kiadványai III. Sorozatcím: *Rhetores graeci imperatoriae aetatis/A római császárkor görög szónokai*), Budapest 2004. (A kötetet szerkesztette és gondozta, bevezető és kísérő tanulmányokkal ellátta, valamint a kötet alapjául szolgáló görög szónoki beszédet fordította: Szlávik G.), 189–228.
 11. *Szlávik G.*: Az „Ellenállási jog” fogalma és megjelenése Dión Chrysostomos műveiben (Adalélok Dión Chrysostomos a „zsarnoki uralommal” szembeni – „alkotmányos” – ellenállás jogát is magában foglaló monarchikus teóriájához), Publicationes Universitatis Miskolcensis; Sectio Iuridica et Politica, Tomus XXX/1. (2012), 187–218.

Tantárgy neve: Életmód és gazdálkodás a késői őskőkortól a Nyugat-római Birodalom bukásáig	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR15 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szlávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A görög–római történelem tárgykörében tartott előadásokhoz szervesen illeszkedő <i>gyakorlat</i> elsődlegesen a klasszikus antikvitás társadalmainak sajátos, koronként és területenként változó gazdaságtörténeti vonásairól kíván áttekintést nyújtani a hallgatóknak. Vagyis a gyakorlat-sorozat zömmel a praeindusztriális társadalmak gazdálkodási rendszerén belül mindenkor meghatározó termelési ágazatnak számító mezőgazdaságra, közelebbről a klasszikus antikvitás társadalmainak koronként és területenként változó mezőgazdasági árutermelésére összpontosít. Ekként ez a szemináriumi foglalkozás akár az » <i>Agrár gazdaság és agrárnépesség-történet a görög–római világban</i> « címet is viselhetné. Közelebbről: az egyes kultúrákra is jellemző kultúrnövények (olajfa, szőlő, füge, ill. a különféle gabonaművek) termesztésének módszereibe nyújt bepillantást. Továbbá pedig: a mediterráneum egyes régióin belül is változó kultúrnövények elterjedésének és áruként való felhasználhatóságának kérdéseivel foglalkozik. Az élelemtermelés problematikájáról szólva, a kurzus mindenkor kitér az egyes régiók gazdálkodási sajátosságaira, ill. azok – részben a rendelkezésre álló élelem mennyiségétől és kalóriaértékétől is függő – demográfiai viszonyaira is. A fentebb vázolt célkitűzések megvalósulását az időrendi sorrendben haladó – tematikus – tanári felvezetések (<i>előadás jelleggel</i>), valamint az ezekhez szorosan kapcsolódó szemináriumi dolgozatok (<i>hallgatói referátumok</i>) hivatottak biztosítani.	

Fejlesztendő kompetenciák:**tudás:**

- Tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében.
- Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait.

képesség:

- Képes a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére.
- Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát.

attitűd:

- Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására.
- Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni.

autonómia és felelősség:

- A történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.
- Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat**

1. Bevezetés: a tanórak tervezett menete és a kurzuskövetelmények. Kérésre: további általános információk.
2. Bevezetés a görög--római gazdaság- és népességtörténet kutatásába: problémák, kutatástörténet, a kutatáshoz használt főbb forrástípusok ismertetése (stb.).
3. A Mediterrán-térség természetföldrajzának ismertetése. A Mediterráneum természeti kincsei, gazdálkodási és gazdasági adottságai. Az ún. mediterrán polikultúra fogalma. Az egyes Földközi-tenger menti régiók demográfiai modelljei.
4. A neolitikum, a bronz- és a vaskor a Mediterráneum térségében: külön. az Égeikum és Nyugat-Kis-Ázsia térségében, valamint az Appennini-félsziget és Szicília területén.
5. Görögország: a Földközi-tenger medencéjét keletről övező területek gazdálkodási és demográfiai modelljei az archaikus korban. (I.: külön. Athén, Spárta, Korinthos és az ún. peremterületek)
6. Görögország: a Földközi-tenger medencéjét keletről övező területek gazdálkodási és demográfiai modelljei a klasszikus korban (II.: külön. Athén, Spárta, Korinthos és az ún. peremterületek).
7. Görögország: a Földközi-tenger medencéjét keletről övező területek gazdálkodási és demográfiai modelljei a hellénisztikus korban (III.: az Achaiai és az Aitóliai szövetség, a három nagy hellénisztikus monarchia, a Pergamoni királyság és a Rhodosi köztársaság).
8. Az etruszkok, Karthágó és a korai Róma: a Nyugati-mediterráneum gazdálkodási és demográfiai modelljei az archaikus és a klasszikus korban (I.: az Appennini-félsziget, Szicília, Szardínia és Korzika).
9. A hellénisztikus kor és a Római köztársaság kora: a Földközi-tenger medencéjét nyugatról övező területek gazdálkodási és demográfiai modelljei az archaikus és a klasszikus korban (II.: Észak-Afrika és Gallia).
10. A hellénisztikus kor és a Római köztársaság kora: a Földközi-tenger medencéjét övező területek gazdálkodási és demográfiai modelljei az archaikus és a klasszikus korban. (III.)
11. A Mediterrán térség gazdasága és demográfiai viszonyai a Római Birodalom időszakában. (I.: Augustustól az Antoninusok koráig, majd az Antoninusok korának végétől a Severus-dinasztia bukásáig)
12. A Mediterrán térség gazdasága és demográfiai viszonyai a Római Birodalom időszakában. (II.: A katonacászárok korától Diocletianusig)
13. A Mediterrán térség gazdasága és demográfiai viszonyai a Római Birodalom időszakában. (III.: a Constantinusok korától a Valentinianus-dinasztia bukásáig. Az utolsó évtizedek.) Zárthelyi dolgozat írása
14. Visszapillantás és kitekintés

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Értékelhető referátum készítése és a zárthelyi dolgozat sikeres megírása. További követelmény: az órákon

való folyamatos és aktív részvétel. Három hiányzás lehetséges!

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Ötfokozatú értékelés: (1–5) 2 = 40 %, 3 = 60 %, 4 = 70 %, 5 = 85 %. 1 zh beszámítása 1/3 arányban

Kötelező irodalom

1. Weber, M.: Az antik társadalmak gazdasági elmélete. In: Gazdaságtörténet. Válogatott tanulmányok, Budapest, Közgazdasági és jogi könyvkiadó, 1979; 297–335; vö. még uo. 337 skk.
2. Polányi K., Kereskedelem, piacok, pénz az ókori Görögországban, Budapest, Gondolat kiadó, 1984.
3. Sarkady J. (összeáll.): Gazdasági élet az ókori Görögországban. Budapest, 1970. (Kronologikus sorrendben haladó, fejezetenként áttekintő bevezetésekkel ellátott forrásgyűjtemény.)
4. Maróti E.: Az Itáliai mezőgazdasági árutermelés kibontakozása (A pun háborúk kora), Budapest, Akadémiai kiadó (Apollo könyvtár 13), 1981.
5. Tomasz J.: A római földkérdés (A köztársaság), Budapest, Parthenon könyvek, 1943.
6. Garnsey, P.: Famine and Food Supply in the Graeco-Roman World. Responses to Risk and Crisis, Cambridge 1988.

Ajánlott irodalom

1. Hoffmann T.: Kertművelés és szántógazdálkodás a Mediterráneumban, Agrártörténeti Szemle 21 (1979) 289–319.
2. Sarkady J.: Korai görög földközösségek. In: Közösség és közösségsszervező erők az antikvitásban, Debrecen, 1991; 7–24.
3. Sarkady J.: Gazdasági élet az ókori Görögországban, Budapest, 1970. (Sorozatszím: Európai antológia/Görögország)
4. Ürögdy Gy.: Róma kenyere, Róma aranya, Gondolat kiadó, Budapest, 1969.
5. Szlávik G.: Görög városok és hellénizált helyi közösségek a római Nyugat-Kis-Ázsiában – Az olívaolaj-import mint a kulturális kapcsolatok eszköze. In: Ami a kultúrákat összeköti. A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara Irodalomtudományi Doktori Iskolájának kiadványa. (Szerk.: Hima Gabriella), Budapest, 2004; 219–236 (a téma idegen nyelvű irodalmának részletes felsorolásával).

Ajánlott idegen nyelvű irodalom:

6. Isager, S. – Skydsgaard, J. E.: Ancient Greek Agriculture: An Introduction, London–New York 1992.
7. Fellmeth, U.: Brot und Politik: Ernährung, Tafelluxus und Hunger im antiken Rom, Verlag J.B. Metzler, Stuttgart – Weimar 2001.
8. Kloft, H.: Die Wirtschaft des Imperium Romanum, Verlag Philipp von Zabern (Zaberns Bildbände zur Archäologie. Sonderbände der antiken Welt), Mainz am Rhein, 2006.

Kötelező olvasmányok:

- [1] Weber, M.: Az antik társadalmak gazdasági elmélete. In: Gazdaságtörténet. Válogatott tanulmányok, Budapest, Közgazdasági és jogi könyvkiadó, 1979; 297-335; vö. még uo. 337 skk.
 [2] Polányi K.: Kereskedelem, piacok, pénz az ókori Görögországban, Budapest, Gondolat kiadó, 1984.
 [3] Maróti E.: Az Itáliai mezőgazdasági áruterelés kibontakozása (A pun háborúk kora), Budapest, Akadémiai kiadó (Apollo könyvtár 13), 1981.
 [4] Tomasz J.: A római földkérdés (A köztársaság), Budapest, Parthenon könyvek, 1943.
 [5] Isager, S. – Skydsgaard, J. E.: Ancient Greek Agriculture: An Introduction, London–New York 1992.

Ajánlott irodalom:

- [1] Hoffmann T.: Kertművelés és szántógazdálkodás a Mediterráneumban. Agrártörténeti Szemle 21 (1979) 289-319.
 [2] Sarkady J.: Korai görög földközösségek. In: Közösség és közösségsszervező erők az antikvitásban, Debrecen, 1991; 7-24.
 [3] Szlávik G.: Görög városok és hellénizált helyi közösségek a római Nyugat-Kis-Ázsiában – Az olívaolaj-import mint a kulturális kapcsolatok eszköze. In: Ami a kultúrát összeköti. A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara Irodalomtudományi Doktori Iskolájának kiadványa. (Szerk.: Hima Gabriella), Budapest, 2004; 219-236 (a téma idegen nyelvű irodalmának részletes felsorolásával).

Ajánlott idegen nyelvű irodalom:

- [1] P. Garnsey, Famine and Food Supply in the Graeco-Roman World. Responses to Risk and Crisis, Cambridge 1988.
 [2] Kloft, H., Die Wirtschaft des Imperium Romanum, Verlag Philipp von Zabern (Zaberns Bildbände zur Archäologie. Sonderbände der antiken Welt), Mainz am Rhein, 2006.

Tantárgy neve: Politika, egyház és társadalom a középkorban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR17 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Emőke	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus az Európában meghatározóvá váló vallások (keresztény, zsidó, muzulmán) intézményesülésének történetét és ezek egymáshoz való viszonyát, valamint az egyház és a politika, illetve az egyház és a társadalom kapcsolatát kívánja bemutatni, illetve elemezni. Kitér az egyes jelentősebb eretnek nézetek kialakulására és az egyházzal szemben tanúsított magatartására. Az eretnek mozgalmakat elsősorban nem dogmatikai szempontból vizsgálja, hanem arra keresi a választ, hogy ezeknek milyen társadalmi kihatásaik voltak. Ugyancsak előtérbe helyezi a keresztes hadjáratok értelmezési lehetőségeit, továbbá rá kíván mutatni a zsidók és a muzulmánok európai szerepére, sajátos kultúrájára. Áttekinti a középkori pápaság helyzetének fontosabb állomásait és az egyház és a hatalom viszonyának. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató képesség: - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, attitűd: - kritikai attitűd fejlesztése	

autonómia és felelősség:

a hallgató

- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
- tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
- nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére

Tantárgy tematikus leírása:**Előadás:**

1. A kereszténység elterjedése a Mediterráneumban.
2. Az állam és egyház viszonya a kereszténység elterjedésének és megerősödésének időszakában
3. A korai hitviták és ezek politikai vonatkozásai
4. A szerzetesség kialakulása és elterjedése Nyugaton
5. A szerzetesi reformok
6. A pápaság intézménye és helyzete a kora középkorban
7. A pápaság helyzete a XI-XIII. században, a pápaság és a császárság viszonya
8. Az avignoni pápaság és a nagy nyugati egyházszakadás
9. A XI-XIII. századi eretnek nézetek és ezek társadalmi hatása
10. Az Ibériai-félsziget a VIII-XV. században
11. Itália a VIII-XV. században
12. A másság értelmezése és képi ábrázolása
13. A 'convivencia' fogalma: a zsidók, keresztények és muszlimok együttélése a Mediterráneumban
14. Az előreformáció

Félévközi számonkérés módja és értékelése: szóbeli vizsga az előre kiadott tételek és a megadott szakirodalom alapján.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Kötelező irodalom:*Források:*

Szent Benedek regulája. In: Szent Benedek élete és szelleme. Pannonhalmi Főapátság, Pannonhalma, 1937. http://www.ppek.hu/konyvek/Szent_Benedek_elete_es_szelleme_1.pdf

Sz. Jonás Ilona (szerk.): Középkori egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Osiris, Bp. 1999.

<https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/kozepkori-egyetemes/index.html> - a megfelelő részek

Veszprémy László (szerk.): Az első és második keresztény háború korának forrásai. Szent István Társulat, Bp. 1999.

Szakirodalom:

Adriányi Gábor: Az egyháztörténet kézikönyve. Szent István Társulat, Bp. 2001.

King, Peter: A monachizmus Nyugaton. Szent István Társulat, Bp. 2007. 11-290.

Lambert, Malcolm: Medieval Heresy. New York, 1992.

Meyendorff, John: Birodalmi egység és keresztény szakadások. Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, Bp. 2001.

Papadakis-Meyendorff: A keresztény Kelet és a pápaság felemelkedése. Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, Bp. 2002.

Riché, Pierre: II. Szilveszter, az ezredik év pápája. Balassi, Bp. 1999.

Runciman, Steven: A keresztény hadjáratok története. Osiris, Bp. 1999.

Székel György: VII. Gergely. Akadémiai, Bp. 1984.

Zarnecki, George: Kolostorok, szerzetesek, barátok. Corvina, Bp. 1986.

Zimmermann, Harald: A középkori pápaság. Gondolat, Bp. 2002.

Ajánlott irodalom:

Brown, Peter: Szent Ágoston élete. Osiris, Bp. 2003.

Korán. A Korán világa. Helikon, Bp. 1987.

A Talmud könyvei. IKVA, Bp. 1989.

Turner, Victor: A rituális folyamat. Osiris, Bp. 2002.

Roach, Andrew P. - Simpson, James R: Heresy and the Making of European Culture. Routledge, London – New York, 2013.

Tantárgy neve: Idegen nyelv – Forrásnyelv I.	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR18 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Emőke	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szemináriumnak az a célja, hogy az angol, illetve a spanyol szaknyelvben segítse az elmélyülést az egyes történeti korszakokból származó forrásrészletek olvasásán keresztül, melyeket közösen értelmezünk is. Az előre kiadott szövegek anyagából felkészülve az órákon mondatról-mondatra közösen fordítunk. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri az angol és spanyol nyelvű forrásolvasás és elemzés módszereit, - fordítja az olvasott szövegekben megismert szakmai kifejezéseket, sajátos nyelvi fordulatokat képesség: - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - együttműködési készség, - kezdeményezőkézség attitűd: - kritikai attitűd fejlesztése autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat Olvasandó források: 1. Monroe Doctrine; December 2, 1823 2. Declaration of Israel's Independence 1948 4-5. Memorandum From Secretary of State Rogers to President Nixon, 1973 6. Telegram 9439 From the Embassy in Colombia to the Department of State, 1973 7. Transcript of Secretary of State Kissinger's Staff Meeting, 1973 8-9. Memorandum From Robert Hormats of the National Security Council Staff to the President's Assistant for National Security Affairs (Scowcroft), 1976 10. Memorandum of Conversation, 1974 11. Telegram 3829 From the Embassy in Guatemala to the Department of State, 1974 12-13. Paper Prepared in the Department of State, undated 14. Zárthelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez követelmény az óralátogatás (a szabályzat szerint), a kiadott szövegek fordítása, a rendszeres szódolgozatok megírása, a félévet lezáró zárthelyi dolgozat megírása. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A zárthelyi dolgozat követelménye: idegen nyelven írott forrásszöveg szótárral történő magyarra fordítása	

és szódolgozat. Értékelés: legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.
Kötelező irodalom: nem releváns
Ajánlott irodalom:

Tantárgy neve: Idegen nyelv – Forrásnyelv II.	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR21 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Emőke	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: tavaszi	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szemináriumnak az a célja, hogy az angol, illetve a spanyol szaknyelvben segítse az elmélyülést az egyes történelmi korszakokból származó forrásrészletek olvasásán keresztül, melyeket közösen értelmezzünk is. Az előre kiadott szövegek anyagából felkészülve az órákon mondatról-mondatra közösen fordítunk. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> a hallgató - megismeri az angol és spanyol nyelvű forrásolvasás és elemzés módszereit, - fordítja az olvasott szövegekben megismert szakmai kifejezéseket, sajátos nyelvi fordulatokat <i>képesség:</i> - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - együttműködési készség, - kezdeményezőkézség <i>attitűd:</i> - kritikai attitűd fejlesztése <i>autonómia és felelősség:</i> a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat Olvasandó források: - Monroe Doctrine; December 2 1823 - Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of China; December 2, 1954 - Declaration of Israel's Independence 1948 4-5. Treaty of Nonaggression Between Germany and the Union of Soviet Socialist Republics, 1939 6-7. Memorandum of Understanding Between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics Regarding the Establishment of a Direct Communications Link; June 20, 1963 8. The U-2 Incident 1960 - September 11, 2001 : Attack on America - Secretary Colin L. Powell Remarks to the Press 2:30 pm; September 12, 2001 - September 11, 2001 : Attack on America 12-13. Secretary Colin L. Powell Remarks to the Press 2:30 pm; September 12, 2001	

14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez követelmény az óralátogatás (a szabályzat szerint), a kiadott szövegek fordítása, a rendszeres szódolgozatok megírása, a félévet lezáró zárthelyi dolgozat megírása.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A zárthelyi dolgozat követelménye: idegen nyelven írott forrásszöveg szótárral történő magyarra fordítása és szódolgozat.

Értékelés: legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

Kötelező irodalom: nem releváns

Ajánlott irodalom:

Tantárgy neve: Történeti demográfia	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR25 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. hab. Tóth Árpád, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium célja, hogy a történeti demográfia fogalomkészletével, szemléletével és általános tudománytörténetével ismertesse meg a hallgatót. Emellett az európai és a magyarországi népesedéstörténet kiemelkedő jelentőségű jelenségeit és folyamatait vizsgáljuk meg. Ennek során feldolgozzuk a magyarul hozzáférhető áttekintő művek mellett az egyes történeti közösségek rekonstrukcióját elvégző szakirodalommal is foglalkozunk, és betekintünk a tudományág fontosabb forrástípusaiba Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> a hallgató - megismeri a történeti demográfia alapvető szakkifejezéseit és a fontosabb vitakérdéseit, - megismeri az alapvető európai és a magyarországi népesedéstörténeti folyamatokat, - megismeri a történeti demográfia jellegzetes forrásainak felhasználására épülő módszereket <i>képesség:</i> a hallgató képes - a történeti demográfia újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalom alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére <i>attitűd:</i> a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni <i>autonómia és felelősség:</i> a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére a jelen kontextusában is	
Tantárgy tematikus leírása:	
Gyakorlat 1. A történeti demográfia: fogalmak, historiográfia, tudomány-rendszertani hely 2. A történeti demográfia főbb forrástípusai (összeírások, egyházi anyakönyvek) 3. A népességszámot meghatározó tényezők a pre-indusztriális Európában 4. Földművelés, élelmiszertermelés és népességszám 5. A családrekonstrukciós módszer 6. Az iparosodás hatása a népesedési folyamatokra	

7. Demográfiai helyzet a 18. századi és kora 19. századi Magyarországon
8. Városi közösségek demográfiai jelenségei
9. A demográfiai átmenet kérdései Magyarországon
10. Demográfiai folyamatok a 20. században
11. Anyakönyvi vizsgálatok I.
12. Anyakönyvi vizsgálatok II.
13. Anyakönyvi vizsgálatok III.
14. Zárthelyi dolgozat, kurzuszárás

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percen ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A tesztrészből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Wrigley, E. A.: Népesedés és történelem. Kossuth, Budapest, 1973.

Livi-Bacci, Massimo: A világ népességének rövid története. Osiris, Budapest, 1999.

Imhof, Arthur E.: Elvesztett világok. Hogyan gyűrték le eleink a mindennapokat és miért boldogulunk mi ezzel oly nehezen... Akadémiai, Budapest, 1992.

Faragó Tamás: Bevezetés a történeti demográfiába. (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/adatok.html)

Wrigley, E.A. – Schofield, Roger: The Population History of England, 1541-1871. Cambridge UP, Cambridge, 1981.

Ajánlott irodalom:

Andorka Rudolf: A családrekonstrukciós vizsgálat módszerei. KSH Népeségtudományi Intézet, Budapest, 1988.

Andorka Rudolf: Gyermek, család, történelem. Történeti demográfiai tanulmányok. Századvég, Budapest, 2001.

Bácskai Vera: Pest társadalomtörténetének vizsgálata a házassági anyakönyvek alapján (1735-1830). Tanulmányok Budapest múltjából, 21. Budapest, 1979. 59-105.

Benda Gyula: Keszthely: egy monografikus társadalomtörténeti kutatás demográfiai tanulságai. Történeti Demográfiai Évkönyv, 2005.

Benda Gyula: Zsellérből polgár. Társadalmi változás egy dunántúli kisvárosban. Keszthely társadalma 1740-1849. Osiris, Budapest, 2008. 101-169.

Faragó Tamás: Nemek, nemzedékek, rokonság, család. Magyar Néprajz, VIII. Budapest, 2000. 393-483.

Husz Ildikó: Család és reprodukció a 19. században. Történeti-szociológiai tanulmány egy Buda környéki mezőváros társadalmáról a családszerkezet változásának tükrében. Osiris, Budapest, 2002.

Katus László: A demográfiai átmenet kérdései Magyarországon a 19. században. Történelmi Szemle, 1980. 2. 270-288.

Melegh Attila – Őri Péter: A második demográfiai átmenet elmélete. In: Spéder Zsolt (szerk.): Család és népesedés – itthon és Európában. KSH Népeségtudományi Intézet, Budapest, 2003. 495-523.

Schlumbohm, Jürgen: Lebensläufe, Familien, Höfe. Die Bauern und Heuerleute des Osnabrückischen Kirchspiels Belm in protoindustrieller Zeit, 1650-1860. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1994.

Tóth Árpád: Polgári stratégiák. Életutak, családi sorsok és társadalmi viszonyok Pozsonyban 1780 és 1848 között. Kalligram, Pozsony, 2009. 21-71.

Forráskiadványok:

Kovacsics József: A történeti statisztika forrásai. KJK, Budapest, 1957.

Perger Gyula: Győr-Újváros népessége II. József uralkodása alatt - 1785. Győri Tanulmányok Füzetek, Győr Város Levéltára, Győr, 2011.

Family Search – Slovakia, Church and Synagogue Books, 1592-1910.

(<https://familysearch.org/search/collection/1554443>)

Tantárgy neve: Kultúra és gondolkodás a 15–17. században	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR26 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi, főiskola tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA művelődéstörténeti alapkursus célja a 15-17. századi Magyar Királyság és Erdély központjaiban és peremvidékein megjelenő vallási irányzatok, szellemi és filozófiai áramlatok, művészi stílusok és kulturális jelenségek megismerése konkrét példákön írásos és képi források olvasása, illetve elemzése révén.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - ismeri a korai újkor művelődéstörténeti folyamatait - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: - képes a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - képes a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - képes eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: - törekszik korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - törekszik önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - törekszik a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezetés, kurzuskövetelmények 2. Al'antica: művészet Mátyás király udvarában 3. A Jagelló-kor kulturális és művészeti jelenségei: megőrzés vagy hanyatlás? 4. Humanisták és a magyarországi humanizmus 5. A Habsburgok udvari kultúrája és mecénatúrája a korai újkorban 6. Az oszmán berendezkedés kulturális hatása Magyarországon. Oszmán emlékeink 7. A reformáció és irányzatai a Magyar Királyságban és Erdélyben 8. A katolikus egyház a korai újkorban a Magyar Királyságban és Erdélyben 9. Az erdélyi fejedelmi udvar a Báthoryak korában 10. Bethlen Gábor fejedelmi udvara 11. Az erdélyi fejedelmi udvar a Rákócziak korában 12. Barokk udvari kultúra a Magyar Királyságban a Nádasdyak példáján 13. Barokk udvari kultúra a Magyar Királyságban az Esterházyak példáján 14. Zárthelyi dolgozat a félév anyagából, kurzuszárás	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percen ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.	

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Evans, Robert J. W.: The Making of the Habsburg Monarchy, 1550–1700: An Interpretation. Clarendon Press, 1979.

Igaz Rita: A barokk Magyarországon. Bp. Corvina 2007.

Mikó Árpád: A reneszánsz Magyarországon. Bp. Corvina 2009.

A Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Főszerk. Kőszeghy Péter. Bp. Balassi. 2003-2016. vonatkozó szócikkek

Tusor Péter: Katolikus konfesszionalizáció a kora újkori Magyarországon. Piliscsaba, PPKE, 2014.

<http://www.tk.pilisart.hu/>

Ajánlott irodalom:

Barlay Ö. Szabolcs: Romon virág. Fejezetek a Mohács utáni reneszánszról. Bp., Gondolat, 1986.

Galavics Géza: „Kössünk kardot az pogány ellen”. Török háborúk és képzőművészet, Bp. Corvina, 1986.

Horn Ildikó: A könnyező krokodil. Bp. L'Harmattan, 2007.

Magyar reneszánsz udvari kultúra. Szerk. R. Várkonyi Ágnes. Bp. Gondolat, 1987.

Monok István: A humanizmus jellegzetességei a Magyar Királyságban és Erdélyben.

In Stephanus noster. Tanulmányok Bartók István 60. születésnapjára. Szerk. Jankovics József. Bp. reciti, 87–104.

Pálffy Géza: A 16. század története. Bp., Pannonica, 2000.

Péter Katalin: A reformáció: kényszer vagy választás. Bp., Gondolat, 2004.

Portré és imázs, szerk. G. Etényi Nóra - Horn Ildikó, Bp., 2008.

Rózsa György: Magyar történetábrázolás a 17. században. Bp., Akadémiai, 1973.

Szakály Ferenc: Mezőváros és reformáció. Bp. Balassi, 1995.

Tarnóc Márton: Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában, Bp. Szépirodalmi, 1978.

Tóth István György: Mivelhogy magad írást nem tudsz... Az írás térhódítása a művelődésben a kora újkori Magyarországon. Bp., MTA Történettudományi Intézet, 1996.

Viskolcz Noémi: A mecenatúra színterei a főúri udvarban: Nádasdy Ferenc könyvtára. Bp., OSZK, 2013.

Vocelka, Karl: Die Lebenswelt der Habsburger. Kultur- und Mentalitätsgeschichte einer Familie. Graz/Wien/Köln 1997.

Tantárgy neve: Az újkori világ gazdasági és politikai integrációja	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR27 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. hab. Tóth Árpád, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az előadás áttekintést nyújt arról a folyamatról, amelynek során Európában (elsődlegesen az atlanti térségben) az önellátó agrárgazdasághoz képest fokozatosan domináns szerephez jut a kapitalizmus. Az iparosodás kapcsán hangsúlyt fektetünk a fontosabb előzményekre, így a kereskedelmi kapitalizmusra, a proto-indusztralizáció tézisére. A kurzus egyik folyamatosan szem előtt tartott szempontja a gazdasági tevékenység társadalmi meghatározottsága (az érdekek érvényesülésének keretét adó társadalmi normák működése). A technológiai és gazdaságszervezeti újdonságok térbeli (településhierarchia szerinti, ill. országok közötti) expanziója egy további visszatérő vizsgálati kérdés. Végül, a gazdasági átalakulás és a politikai folyamatok (a nagyhatalmak vetélkedés, szövetségei, illetve a gyarmatbirodalmak kialakulása) közötti kölcsönhatás is az előadás központi témája. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a kapitalizmus kialakulásának és (főként az) európai elterjedésének folyamatait, - a téma kapcsán értelmezi a mintakövetés történeti jelentőségét képesség: a hallgató képes	

- a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján
- a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról
- eredeti ötletek és kérdések felvetésére

attitűd:

a hallgató törekedik

- korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban
- önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni
- a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni

autonómia és felelősség:

a hallgató

- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
- tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
- nyitott a kapitalizmus és a piaci mechanizmus mai alkalmazásának megértésére

Tantárgy tematikus leírása:**Előadás:**

1. Fogalmak, elméletek áttekintése
2. A feudális gazdaság és társadalom öröksége
3. A parasztság (gazdasági és antropológiai) fogalmai
4. A kereskedelmi kapitalizmus
5. Az iparosodás technikatörténete Angliában (feltalálások, újítások)
6. Az iparosodás gazdaságtörténete és társadalomtörténeti hatásai Angliában
7. A fejlődés térszerkezete: a kapitalizmus mintáinak közvetítése
8. Az európai hatalmi rendszerek változásai a harmincéves háborútól a napóleoni háborúig
9. A gyarmatbirodalmak kialakulása
10. Észak-Amerika gazdaságtörténete a 18-19. században
11. Kelet-Közép-Európa: gazdaságpolitika, gazdasági folyamatok és hatalmi szerkezet (1723–1867)
12. Kelet-Közép-Európa: a kapitalista vállalkozási kultúra átvételének tényezői, háttérfeltételei
13. A globális integráció további sorsa a 20. században – kitekintés
14. Áttekintés, összefoglalás

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Óralátogatás a szabályzat szerint. Félévközi számonkérés nincs.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokvium szóbeli, a tételsor az egyes előadások (2-12.) témáinak felel meg.

Kötelező irodalom:

19. századi egyetemes történelem, 1789–1914. Európa és az Európán kívüli országok. Szerk. Vadász Sándor. Osiris, Bp. 2011.
- Berend T. Iván – Ránki György: Európa gazdasága a 19. században: 1780-1914. Gondolat, Budapest, 1987.
- Braudel, Fernand: Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus, XV-XVIII. század. A mindennapi élet struktúrái. Gondolat, Budapest, 1985. (részletek)
- Diederiks, H.A. (és mások): Nyugat-európai gazdaság- és társadalomtörténet. Osiris, Budapest, 1995.
- Diószegi István: A hatalmi politika másfél évszázada, 1789–1939. História – MTA Történettudományi Intézete, Bp. 1997.
- Pounds, Norman: Európa történeti földrajza. Osiris, Budapest, 1997. 280-479.
- Mendels, Frank: 'Proto-industrialization. The first phase of the industrialization process'. Economic History Review, 1972.

Ajánlott irodalom:

- Hajnal István: Az újkor története. Budapest, 1936. (Akadémiai, Budapest, 1988) részletek
- Hobsbawm, Eric: A forradalmak kora, 1789-1848. Kossuth, Budapest, 1964.
- Hobsbawm, Eric: The Age of Capital, 1848-1875. Weidenfeld and Nicolson, Budapest, 1975.
- Landes, David S.: Az elszabadult Prométheusz. Gondolat, Budapest, 1986. (részletek)
- Rostow, W.W.: A gazdasági növekedés szakaszai. Kossuth, Budapest, 1968.
- Sebők Marcell: Sokszínű kapitalizmus. Pályaképek a magyar tőkés fejlődés aranykorából. HVG könyvek, Budapest, 2004.
- Timár Lajos (szerk.): A brit gazdaság és társadalom a XVIII-XIX. században. Debreceni Egyetemi Kiadó,

Debrecen, 1999.

Wallerstein, Immanuel: A modern világgazdasági rendszer kialakulása. Gondolat, Budapest, 1983. (részletek)

Weber, Max: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme. Gondolat, Budapest, 1982. (részletek)

Tantárgy neve: Eszme- és társadalomtörténet az új- és jelenkori Magyarországon	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR28 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Rada János, egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A magyar történeti szeminárium első részében a polgári átalakulás korának eszmetörténetét tekintjük át, fókuszálva a reformkor főbb szellemi irányzataira és azok társadalmi befogására, majd a dualista korszak eszme- és társadalomtörténetének részletesebb tanulmányozása után a „király nélküli királyság” politikai eszméivel és társadalmával is foglalkozunk. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> a hallgató - elmélyíti eszme- és társadalomtörténeti ismereteit - alaposabb ismeretekre tesz szert a 19–20. századi hazai politikai gondolkodás tárgykörében <i>képesség:</i> a hallgató képes - szakmai irányítás mellett a történelem adott részterületein kutatásra, és publikációra érett ismeretterjesztő, ill. tudományos írásművek létrehozására - szakmailag magas szinten megtervezni, majd végrehajtani az adott történeti korszak bemutatását szakmai és nem-szakmabeli közönség számára - saját tudását magasabb szintre emelni, a történelmi korszakok belső törvényszerűségeinek megértését elmélyíteni és önműveléssel, önfejlesztéssel folyamatosan új képességeket kialakítani <i>attitűd:</i> a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni magát szóban és írásban - a történettudomány gondolkodásmódját hitelesen közvetíti - kritikai attitűd autonómia és felelősség: a hallgató - olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot alakít ki, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását - nyitott az eltérő nemzeti és felekezeti nézőpontok megértésére, előítéletektől mentes - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit felhasználja önművelésében, önismeretében	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezetés: a felvilágosodás öröksége 2. „Felvilágosult romantika” Magyarországon 3. Elméletek a liberalizmusról, a liberalizmus történeti alaptípusai 4. Reformkor; nemesi liberalizmus Magyarországon 5. Reformkor; nemesi liberalizmus Magyarországon II. 6. Nacionalizmus és nemzetfogalmak a 19. századi Magyarországon 7. Konzervatív válaszok a liberalizmus kihívására 8. Abszolutizmus és modernizáció a 19. század derekán	

9. Liberális irányzatok a dualizmus idején 10. Zsidóság az antiszemitizmus 11. Újkonzervativizmus 11. Munkásság és munkásmozgalom a dualizmus idején 12. A „király nélküli királyság” eszméi mezeje 13. Félév végi összefoglalás 14. Zárhelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A hallgatók folyamatosan haladnak olvasmányaikkal, és a szemináriumi foglalkozások során hétről hétre számot adnak tudásukról – megfogalmazva véleményüket egy-egy vizsgált témában. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárhelyi dolgozat megírása szükséges, amelyet legalább 50%-os szinten kell teljesíteni (50–60% elégséges; 61–75% közepes; 76–90% jó; 91–100% jeles). Az aláírás feltétele az órai részvétel, a jegyet a zárhelyi dolgozat eredménye adja. (A szemináriumok során legaktívabb hallgatók többletpontot kapnak zárhelyi dolgozatuk pontszámához.) Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	
Kötelező irodalom: Gergely András: Egy nemzetet az emberiségnek. Tanulmányok a magyar reformkorról és 1848-ról. Magvető, Bp. 1987. Kövér György – Gyáni Gábor: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Osiris, Bp. 2006. Petrás Éva: Nacionalizmus és politikai romantika. Vázlat a magyar nacionalizmus romantikus elemeiről és a politikai romantikáról Magyarországon. Európai Összehasonlító Kisebbségkutatások Közalapítvány, Bp. 2006. Takáts József: Modern magyar politikai eszmétörténet. Osiris, Bp. 2007. 8–102. Ajánlott irodalom: Bayer József: A politikai gondolkodás története. Osiris, Bp. 1998. Dénes Iván Zoltán: Liberális kihívásra adott konzervatív válasz. Argumentum, Bp. 2008. Kiss László: A modern antiszemitizmus kialakulásának eszmétörténeti háttere. Acta Academiae Agriensis. Sectio Historiae. Nova Series, Tom. XXXVII. (2010) 145–171. Liberalizmus és nemzettudat. Dialógus Szabó Miklós gondolataival. Szerk. Dénes Iván Zoltán. Argumentum, Bp. 2008. 9–102. Péter László: Az Elbától keletre. Tanulmányok a magyar és kelet-európai történelemből. Osiris, Bp. 1998. 60–84. Schlett István: A magyar politikai gondolkodás története. Korona, Bp. 1996–1999. Szabó Miklós: Az újkonzervativizmus és a jobboldali radikalizmus története 1867–1918. Új Mandátum, Bp., 2015. Szekfű Gyula: Három nemzedék. Budapest, 1920. Ungváry Krisztián: A Horthy-rendszer mérlege. Diszkrimináció, szociálpolitika és antiszemitizmus Magyarországon. Jelenkor, Bp. 2013.	

Tantárgy neve: Szabadon választható tárgyak I. (Idegen nyelvű szakszöveg-olvasás: német; <i>Aufbaukurs</i> és/vagy <i>Abiturkurs</i>)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR22 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: szabadon választható
Tárgyfelelős: Szilávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja A már bizonyos nyelvi előképzettséggel rendelkező (nyelvvizsga előtt álló, optimális esetben „C” típusú, középfokú állami nyelvvizsgával bíró) hallgatók alkalmassá tétele a német nyelvű – esetünkben a görög–római hadtörténet, illetve az új- és legújabb kori hadtörténet témakörébe vágó – szakirodalom folyamatos, és mindinkább önálló olvasására.	
Fejlesztendő kompetenciák:	

tudás: - nyelvtudás; kiemelten biztos nyelvtani ismeretek és bőséges szókincs képesség: - Esetenként szótár használatával képes az idegen nyelvű szövegek (esetünkben: német nyelvű szakszövegek) önálló értelmezésére elsajátítására és rendszerezésére. attitűd: - Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására. - Törekszik az információkat különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni. autonómia és felelősség: - Megszerzett nyelvi-nyelvtani ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében. - Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat Tantárgy tematikus leírása: félévről-félévre folytatódó foglalkozások. Második rész (II.): <i>Aufbaukurs</i> és/vagy <i>Abiturkurs</i>. A különböző szintű foglalkozásokba nyelvi előképzettségüknek megfelelően tudnak bekapcsolódni a hallgatók. A foglalkozások folyamatosak. <u>Képzési metódus:</u> A fénymásolatban (xeroxban) a hallgatók számára kiadott szövegeket a foglalkozások részvevői otthon feldolgozzák. Az órákon folyamatos olvasással ezeket a szövegeket fordítjuk és értelmezzük. (Kezdetben bőséges, később a szükséghez képest elégséges nyelvtani magyarázatokkal.) A két félévre, ill. két nagy tematikai egységre tervezett kurzus második részében még erősebben jelentkező célkitűzés a nyelvtani ismeretek megszilárdítása és a szókincs fejlesztése. Egy külön fejlesztendő irány itt a szóképzés (<i>Die Wortbildung</i>).	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Félévközi számonkérés módja: az órákon való folyamatos és aktív részvétel. (Három hiányzás lehetséges!) Az egyes foglalkozásra kiadott anyagok feldolgozása. Folyamatos számonkérés – a foglalkozás (kurzus) sajátos jellegének megfelelően! Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Értékelése: ötfokozatú (1–5) 2 = 40 %, 3 = 60 %, 4 = 70 %, 5 = 85 %.	
Kötelező irodalom <i>Karácsony Lajos – Dr. Tálasi Istvánné, Német nyelvtan a középiskolák számára, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990¹⁶ (azóta több, változatlan kiadásban)</i> vagy bármely más, újabban megjelent középiskolai német nyelvtankönyv. Ez utóbbi esetben azonban előzetes egyeztetés szükséges! Ajánlott irodalom: a német) nyelvű szövegek fordításához, ill. az egyes helyek értelmezéséhez felhasználható segédkönyvek 1. <i>Uzgonyi Pál: Rendszeres német nyelvtan, Aula kiadó, Budapest, 1996.</i> 2. <i>Wahrig, G.: Deutsches Wörterbuch – mit einem „Lexikon der deutschen Sprachlehre“ (Hrsg. in Zusammenarbeit mit zahlreichen Wissenschaftlern und anderen Fachleuten). Völlig überarbeitete Auflage, Mosaik Verlag/Verlagsgruppe Bertelsmann GmbH (München), 1981 (= 1966¹)</i> 3. – Ue. Magyarországi kiadásban is: <i>Deutsches Wörterbuch/Német értelmező szótár, Kultúra International, Budapest, 1990.</i>	

Tantárgy neve: Szabadon választható tárgyak II.	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTOR31
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: szabadon választható
Tárgyfelelős: Tringli István, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus a középkori Magyarország gazdaságát ismerteti meg a hallgatókkal. Források elemzése útján a	

hallgatók megismerik a középkori magyar gazdaság jellegzetességeit. A forrásokat az oktató fordításában kapják meg, ezeket közösen elemzik a minden órára feladott egy-egy irodalom segítségével.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás: - a történettudomány ismereteinek alkalmazása a gyakorlatban,

- szakmai önképzés legalább egy idegen nyelven is,
- rendszerszerűen és kreatívan új és összetett történelmi témakörrel való foglalkozás,
- a megoldandó történelmi szakterületi problémák megértése és megoldása terén önálló tevékenység és eredeti ötletek felvetése,
- szakmailag magas szinten önállóan megtervezése és végrehajtása történelmi korszakok, történelmi események bemutatása, szakmai és nem szakmabeli közönség számára,

képesség: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban,

- a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége,
- együttműködési készség,

attitűd: - a szakmai továbbképzéshez szükséges önálló tanulási képességek,

- kritikai attitűd.

autonómia és felelősség:

Tantárgy tematikus leírása:

gyakorlat:

1. A III.Béla-kori jövedelem összeírás I.
2. A III.Béla-kori jövedelem összeírás II.
3. Az Eizinger-jegyzék I.
4. Az Eizinger-jegyzék II.
5. Az Ernuszt-féle számadáskönyv
6. A Budai jogkönyv I.
7. A Budai jogkönyv II.
8. A Budai jogkönyv III.
9. A vásárhelyi urbárium 1511. I.
10. A vásárhelyi urbárium 1511. II.
11. A szűcsök és a szabók céhszabályai a tárnoki jogkönyvben
12. A váci vámper
13. Az újhelyi malomper
14. Szunyogszeg erdeinek, vizeinek és makkoltató helyeinek szabályozása 1515-ben

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Egy zárthelyi dolgozat írása a félév végén és egy prezentáció tartása.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A két jegy átlaga a félév végi jegy. A zárthelyi pontszámai: 91-100% = 5, 81-90% = 4, 71-80% = 3, 61-70% = 2. A prezentáció értékelés egyharmad-egyharmad arányban: szakmai helyesség, önálló feldolgozás, előadói képesség.

Kötelező irodalom:

íjf. Barta János – Barta Gábor III. Béla király jövedelmei. Megjegyzések a középkori uralkodóink bevételeiről Századok 127 (1993) 413 - 449.

The Economy of Medieval Hungary. Ed: József Laszlovszky et al. Brill, 2018.

Magyar középkori gazdaság-és pénztörténet. Szerk.: Gyöngyössi Márton 2006. elektromos jegyzet

<http://mek.oszk.hu/04900/04949/04949.pdf>

Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon. Szerk.: Kubinyi András et al. Bp. Opitz, 2008.

Ajánlott irodalom:

János M. Bak Materielle Grundlagen des ungarischen Königtums in: Das spätmittelalterliche Königtum im europäischen Vergleich Hg. Reinhard Schneider (VuF 32.) Sigmaringen, 1987. 380-384.

Belényesi Márta: Fejezetek a középkori anyagi kultúra történetéből I-II. Bp.L'Harmattan, 2011-12.

Benda Judit: A kereskedelem épületei a középkori Budán Budapest Régiségei 42-43 (2009-10) 93-120.

Benda Judit: A kereskedelem épületei a középkori Budán. TBM 37. 7-43.

Buda város jogkönyve I-II. közreadja: Blazovich László, Schmidt József, Szeged, 2001. (Szegedi

Középkortörténeti Könyvtár 17.) 345-401.

Draskóczy István: Középkori sóbányászatunk egyes technikátörténeti kérdései.

http://www.mtte.hu/tanulmanyok/doi/2013/Tanulmanyok_2013_26_Draskoczy_Kozepkori_sobanyaszatunk.pdf

Endrei Walter Középkori angol textilimportunk gyapjúszövevei Sz 104 (1970)
 Kovács László A kora Árpád-kori pénzűjítésről. Századok 130 (1996) 823-857.
 Kubinyi András Budapest története a későbbi középkorban Buda elestéig (1541-ig) In: Budapest története II. 44-60.;
 Kubinyi András Központi helyek a középkor végi Abauj, Borsod, Heves és Torna megyékben. HOMÉ 37 (1999) 499-518.
 Mordovin Maxim: Textilvégek védjegyei. BP. MTA BTK, 2018.
http://www.academia.edu/7122191/_Mert_a_f%C3%A1nak_van_rem%C3%A9ny%C3%A9ge_Csonkolt_f%C3%A1k_Magyarorsz%C3%A1gon
 Szabó Péter: „mert a fának van reménysége”. Csonkolt fák Magyarországon. Korall 9 (2002) 155-172.
 Tringli István: A magyar szokásjog a malomépítésről. In uő.: Szokás és szabadság, Bp. Line Designe, 2017.
 Tringli István: Vásártér és vásári jog. In: uő.: Szokás és szabadság. Bp. Line Designe, 2017.
 Végh András Buda város középkori helyrajza I-II. 2006
 Weisz Boglárka A királyketteje és az ispán harmada. Váмок és vámszedés Magyarországon a középkor első felében. Bp. 2013.
 Weisz Boglárka Vásárok és lerakatok a középkori magyar királyságban. Bp. MTATTI 2012.

KORA ÚJKORI ÉS ÚJKORI MAGYAR TÖRTÉNELEM SZAKIRÁNY

Tantárgy neve: Két korszak határán (A középkor és újkor periodizációja a historiográfiában)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU21 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Tringli István egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium szorosan kapcsolódik a Magyarország politikatörténete az újkor hajnalán (1439-1541) címmel meghirdetett előadáshoz. A hallgatók az ott hallottakat egy-egy forrás órai elemzése során mélyebben megismerik. A forrásban felmerülő kérdések a politika mellett a társadalom, gazdaság és művelődés kérdéseivel is bőven foglalkoznak, ezért kiegészítik az a politikatörténeti előadást. A forrásban felmerülő fogalmak lehetőséget adnak hosszabb távú elemzésre.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - egy történelmi korszak vagy szakterület történeti problémájának, - a történeti folyamatoknak, - a forrásolvasás és elemzés módszereinek megismerése képesség: - a történettudomány ismereteinek alkalmazása a gyakorlatban, - a megoldandó történelmi szakterületi problémák megértése és megoldása terén önálló tevékenység és eredeti ötletek felvetése, attitűd: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban, - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - kritikai attitűd.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Aeneas Silvius Piccolomini tanácsai a fiatal uralkodónak 2. Az 1439-es törvény 3. Turóci János Hunyadi János kormányzóságáról 4. Emlékirat az ország kormányzatáról 5. A bécsújhelyi béke 6. Hunyadi Mátyás választási dekrétuma 7. Zsigmond herceg hadüzenete Mátyás királynak 8. Az 1486-os nagy törvénykönyv 9. Bonfini Ulászló megválasztásáról 10. A pozsonyi béke	

11. Ulászló nagy dekrétuma 12. Az udbinai csata leírása 13. Az 1515-ös házassági szerződés 14. Velencei követjelentés Magyarországról
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Minden hallgató egy prezentációt tart Ennek során értékeljük: tárgyi tudását, szövegértési képességét, rekonstrukciós képességét, előadói képességét. Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A félév végén minden hallgató zárthelyi dolgozatot ír. A prezentáció és a zárthelyi dolgozat jegyének átlaga a félév végi gyakorlati jegy. A zárthelyi dolgozat pontszámai: 91-100% = 5, 81-90% = 4, 71-80% = 3, 61-70% = 2. A prezentáció értékelése: egyharmad-egyharmad arányban szakmai ismeretek, önálló feldolgozás és az előadókészség szerint.
Kötelező irodalom: <i>Kulcsár Péter:</i> A Jagelló-kor. Bp. Gondolat, 1981. <i>Pálosfalvi Tamás:</i> Nikápolytól Mohácsig 1396-1526. Bp. Zrínyi, 2005. <i>Pálosfalvi Tamás:</i> Mennyi ideig tartott Nándorfehérvár első ostroma. Történelmi Szemle (2017) 417-438.. Ajánlott irodalom: <i>Mályusz Elemér:</i> A magyar rendi állam Hunyadi korában. Századok 91 (1957) 46-123, 529-602. <i>Maria von Ungarn (150-1558).</i> hgg. von Martina Fuchs, Orsolya Réthelyi. Münster, Aschendorff, 2007. <i>Pálosfalvi Tamás:</i> Vitovec János. Egy zsoldoskarrier a 15. századi Magyarországon. Századok 135 (2001) 429-472. <i>Kubinyi András:</i> A Jagelló-kori Magyarország történetének vázlata. Századok 128 (1994) 288-319.

Tantárgy neve: Magyarország politikatörténete az újkor hajnalán (1439-1541)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU22 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Tringli István egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A hallgatók részleteiben megismerik a zavaros időktől a két király uralmáig tartó korszak politikatörténetét. Elsajátítják az irodalom kritikus feldolgozását, a korszak forrásait és a megismert tényanyag származási helyét. Önállóan képesek lesznek egy sok nemzeti és társadalmi mítosszal terhelt történelmi korszak feldolgozására.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - egy történelmi korszak vagy szakterület történeti problémáit, - a történeti folyamatok, - a forrásolvasás és elemzés módszerei, - a historiográfiai ismeretanyag, - a fogalmi gondolkodás és az absztrakció értő használata képesség: - szakmai irányítás mellett a történelem egyes részterületein kutatása, publikálása, érett ismeretterjesztő és tudományos írásművek létrehozása, - a történettudomány eredményeinek és problémáinak megismertetése a szélesebb közönség számára, - a történettudomány ismereteinek alkalmazása a gyakorlatban attitűd: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban, - kritikai attitűd	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Mítoszok a késő-középkori magyar történelemről 2. A késő középkori Európa 1. 3. A késő középkori Európa 2. 4. Az oszmán probléma 5. Albert király uralma 6. A zavaros idők 1. 7. A zavaros idők és az oszmán háborúk	

8. A zavaros idők 2.
9. Hunyadi Mátyás országlása
10. Harc a Hunyadi-örökségért
11. II. Ulászló országlása
12. II. Lajos országlása
13. Harc a Jagelló-örökségért
14. A két király kora

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgatók az utolsó órán zárthelyi dolgozatot írnak: előre megadott történeti topográfiai ismeretekből egy vaktérképet töltenek ki. A zárthelyi teljesítése és az azon való megfelelés előfeltétele a kollokviumra bocsátásnak. Értékelése: max. 30 pont, min: 23 pont, megfelelt/ nem felelt meg. A meg nem felelt a szóbeli vizsgán új topográfiai dolgozatot ír a kollokvium részeként. Ha itt sem felel meg, kollokviuma elégtelen, ha megfelel, elkezdheti a szóbeli vizsgát.

A kollokvium szóbeli vizsga, amelynek során a hallgatók az előre magkapott tételek közül egyet húznak, ezt fejtik ki. A kifejtett tételek és az azok kapcsán feltett kérdésekre adott válaszokat a vizsgáztató röviden szóban értékeli.

Kötelező irodalom:

Tringli István: Az újkor hajnala.

Halil Inalcik: The Ottoman Empire: The Classical Age, 1300-1600. New York, Praeger Publishers, 1973.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03612759.1973.9946301>

Engel Pál- Kristó Gyula- Kubinyi András: Magyarország története 1301-1526. Bp. Osiris, 1998. 193-404.

Ajánlott irodalom:

Jörg K. Hönsch: Matthias Corvinus. Diplomat, Feldherr und Mäzen.. Graz-Wien-Köln, Styria 1998.

Hunyadi Mátyás, a király. Hagyomány és megújulás a királyi udvarban 1458–1490. Szerk.: Farbak Péter et al. Bp. Budapesti Történeti Múzeum, 2008.

Káldy Nagy Gyula Szulejmán Bp. 1974.

B.Szabó János: A mohácsi csata. Corvina, Bp. 2016.

Köszeg ostromának emlékezete. Szerk.: Barta Gábor-Szakály Ferenc, Bp. Európa/Helikon 1982.

Caspar Ursinus Velius Tíz könyv a magyar háborúról. Ford.: Szebelédi Zsolt, Máriabesnyő, Attraktor, 2013.

1504-1566 Memoria rerum. Szerk.: Bessenyei József, Helikon, Bp. 1981.

Mindszenti Gábor diáriuma öreg János király haláláról. Helikon, Bp. 1977.

Antonio Bonfini A magyar történelem tizedei ford.: Kulcsár Péter Bp. 1995.

Szerémi György Magyarország romlásáról. ford.: Erdélyi László, Juhász László Bp. 1979.

Ludovicus Tubero Kortörténeti feljegyzések (Magyarország) ford.: Blazovich László, Sz. Galántai Erzsébet (Szegedi középkortörténeti könyvtár) Szeged, 1994.

Pálosfalvi Tamás: Tettes vagy áldozat? Hunyadi László halála. Századok 149 (2015) 383-441.

Neumann Tibor: Békekötés Pozsonyban – országgyűlés Budán. A Jagelló-Habsburg kapcsolatok egy fejezete. Századok 144/145 (2011/11) 335-372, 293-347.

Közép-Európa harca a török ellen a 16. század első felében. Szerk.: Zombori István, Szeged, METEM, Bp. 2004.

Tantárgy neve: Források a kora újkori magyar történelemhez	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU23 / BTMLDTKU23 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Nagy Gábor egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: a korszak okleveles, törvényi és elbeszélő forráscsoportjainak felidézése. Megismertet a hallgatókkal néhány, a Magyarország 1490 és 1608 közötti történetére vonatkozó alapvető forrást, hogy képesek legyenek könnyebben eligazodni a kora újkor meghatározó folyamataiban, eseményeiben, ismerjék ezek fő alakjait. A választott szövegek részben olyanok, amelyekről mindenki beszél, de nem szokta elolvasni (pl. a bécsi egyezségek), részben olyanok, amelyekről már beszélni sem szokás. A hallgatók bővíthetik	

forráskritikai ismereteiket, értékelve az adott forrás valóságát, létrejöttének idejét, egyéb forrásoktól való függőségét, célzatosságát, stb.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

a hallgató

- ismerkedik korai újkori (művelődés)történeti folyamatokkal,
- ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit

képesség:

a hallgató képes

- a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján,
- a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról
- eredeti ötletek és kérdések felvetésére

attitűd:

a hallgató törekszik

- korrekten, szakszerűen kifejezni magát szóban és írásban
- önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni
- a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni

autonómia és felelősség:

a hallgató

- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
- tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
- nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

1. Magyarország középkori írott forrásainak ismétlődő áttekintése
2. A Tripartitum
3. Brodarics Mohács-leírása
4. Az 1538. évi váradi szerződés
5. Nádasdy Tamás és Kanizsai Orsolya levelezése
6. A drinápolyi béke és a speyeri egyezmény
7. zárthelyi dolgozat
8. Forgách Ferenc és Istvánffy Miklós Zrínyi-ábrázolása
10. A religió gyakorlását szabályozó cikkelyek Erdélyben 1545–1610 között
11. A mezőkeresztesi ütközet egykorú elbeszélő forrásokban
12. Az 1606. évi bécsi egyezségek, a zsitvatoroki béke
13. A magyarországi német nyelvű történetírásról
14. zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgatónak egy referátumot kell tartania (a referátum az adott óra tárgyához kapcsolódik), kb. 30 percen. E referátum szerkesztett változatát, amely már a referálást követő vita tanulságait is tartalmazza, a félév vége előtt elektronikus alakban be kell adnia.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Az aláírás feltétele a háromnál nem több hiányzás, és a referátum bemutatása. A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele a két zárthelyi dolgozat megírása. E zh-k értékelése: 50%-tól elégséges, 60%-tól közepes, 80%-tól jó, 90%-tól jeles. A referátum értékelése adja a gyakorlati jegy harmadik harmadát.

Kötelező irodalom:

Bartoniek Emma: Fejezetek a XVI–XVII. századi magyarországi történetírás történetéből. Bp. 1975 (a neten több helyütt is elérhető, például:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MTAKonyvtarKiadvanyai_EKK_27/?pg=0&layout=s)

Humanista történetírók. Szerk., jegyz., az utószót írta *Kulcsár Péter*, Bp., 1977

Magyar országgyűlési emlékek: történeti bevezetésekkel. 1–12. kötet. Szerk. *Fraknói V., Károlyi Á.*, MTA, Bp., 1874-1917. (MHH)

Magyar történeti szöveggyűjtemény II/I–II (1526–1790). Szerk. *Sinkovics István*, Bp., 1968.

Magyarországi reneszánsz és barokk: művészettörténeti tanulmányok. Szerk. *Galavics Géza*, Bp., 1975.

Nagy Gábor: „Illi victoriam canunt, nos tristes revertimur” (Adalék 1598 tavaszának váradi eseményeihez).

In: *Egyháztörténeti Szemle*, 2007., 2. szám, 181-200.

Pálffy Géza: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. MTA TTI História, Bp., 2010A A Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Főszerk. Kőszeghy Péter. Bp. Balassi. 2003-2016. vonatkozó szócikkek

Ajánlott irodalom:

Erdélyi országgyűlési emlékek: történeti bevezetésekkel. 1-21. Szerk. *Szilágyi S.*, MTA, 1875–1898. (MHH)

Magyar história 1526-1608. Szerk. *Nagy Gábor*. Debrecen, 1998.

Nagy Gábor: „Barbarorum iuga, exterorum dominatio” Beiträge zur Modifizierung des ungarischen Feindbildes im 16. Jahrhundert. In: Norbert Spannenberger, Varga Szabolcs (szerk.) Ein Raum im Wandel: Die osmanisch-habsburgische Grenzregion vom 16. bis zum 18. Jahrhundert. Stuttgart, 2014, 159–180.

Mikó Árpád: A reneszánsz Magyarországon. Bp. 2009.

Monok István: A humanizmus jellegzetességei a Magyar Királyságban és Erdélyben. In Stephanus noster. Tanulmányok Bartók István 60. születésnapjára. Szerk. Jankovics József. Bp. 2015, 87–104.

Tantárgy neve: Idegen nyelvű szakszöveg-olvasás (latin, angol, német)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU43 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Süttő Szilárd, egy. docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az óra célja, hogy segítse a hallgatókat az idegen nyelvű szakszövegek olvasásához szükséges készségek elsajátításában, ami a szakmain kívüli későbbi egyéb tevékenységeiknél is hasznos képességeket jelent. Az olvasandó szövegek célszerű módon kapcsolódhatnak a hallgatók választott (szak-, záró-, TDK- stb.) dolgozati témáihoz is.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgató legyen képes egy modern idegen nyelven eligazodni a szakirodalmakban, különös tekintettel a szakterminológiára. képesség: A hallgató legyen képes hatékonyan kommunikálni írásban és szóban, valamint értse meg a történettudományhoz kapcsolódó szakmai szövegeket. attitűd: A hallgató törekedjen történeti tudásának folyamatos fejlesztésére. autonómia és felelősség: A hallgató a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.	
Tantárgy tematikus leírása:	
	Gyakorlat: 1. A szövegek kiválasztása, szétosztása; a legfontosabb szótárak, grammatikák és egyéb segédeszközök ismertetése. 2. Az 1. szöveg feldolgozása. 3. A 2. szöveg feldolgozása. 4. A 3. szöveg feldolgozása. 5. A 4. szöveg feldolgozása. 6. Az 5. szöveg feldolgozása. 7. A 6. szöveg feldolgozása. 8. A 7. szöveg feldolgozása. 9. A 8. szöveg feldolgozása. 10. A 9. szöveg feldolgozása. 11. A 10. szöveg feldolgozása. 12. A 11. szöveg feldolgozása. 13. A 12. szöveg feldolgozása. 14. Beszámoló a félévben végzett anyagból.
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Az órákon való aktív részvétel a kurzus végén teljesített szóbeli beszámolóval szerzett, elégtelennél jobb kalkuluson eggyel javíthat..	

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Félév végén szóveli beszámoló a félévben végzett anyagból.

Kötelező irodalom:

A választott nyelv legfontosabb szótárai, grammatikái.

Ajánlott irodalom:

Egyéb szótárak és grammatikák, illetve az adott szakszöveg megértését elősegítő további irodalom.

Tantárgy neve: Magyarország a Habsburg Birodalomban 1541–1711	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU31 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Tózsza-Rigó Attila	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja áttekintést nyújtani a kora újkori Magyar Királyság történetéről. Kiemelt cél megismerni azokat az tényezőket, amelyek erősítették a Magyar Királyság európai integrációját a politikai dezintegráció korában. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgatóknak tájékozottnak kell lenniük a kora újkori magyar és a vonatkozó egyetemes politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzőivel. képesség: A hallgatóknak képesnek kell lenniük Képes a politika-, társadalom- és gazdaságtörténeti kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. attitűd: A hallgató érti és elfogadja a kora újkori történeti jelenségek meghatározó voltát. autonómia és felelősség: A hallgató kialakít olyan történetileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. A kora újkor jellemző folyamatai, Európa második expanziója 2. A Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom geostratégiai helyzete a 16. század elején 3. A Magyar Királyság három részre szakadása 4. Az 1541 utáni oszmán expanzió (1541-1568) 5. A reformáció és a felekezeti képződés első szakasza 6. Társadalmi átalakulás a három részre szakadt Magyarországon 7. Gazdasági integráció a politikai hanyatlás korában 8. Az Erdélyi Fejedelemség történetének első szakasza 9. A tizenöt éves háború 10. A Magyar Királyság a 17. század második harmadában. Politikai útkeresés, társadalmi-gazdasági változások 11. Erdély a harmincéves háború időszakában 12. Visszafoglaló háborúk 13. A hadügyi forradalom hatásai a térség konfliktusaiban 14. A Kárpát-medence nyelvi-etnikai összetételének átalakulása a korszakban	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: –	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A hallgatóknak az előadások során ismertetett tételsor alapján szóbeli vizsgát kell tenni. Az ötfokozatú értékelés során figyelembe vett szempontok: szakterminológia pontos használata. A tétel tér- és időbeli kontextusba történő elhelyezése. A tétel felépítése. Előadások során elhangzott tényanyag. Összefüggérendszer megértése és szóbeli prezentálása.	
Kötelező irodalom: Pálffy Géza: A tizenhatodik század története. Pannonica Kiadó. Bp., 2000. Ágoston Gábor – Oborni Teréz: A tizenhetedik század története. Pannonica. Bp., 2000. Ajánlott irodalom: Keul István: Early Modern Religious Communities in East-Central Europe. Ethnic Diversity, Denominational Plurality and Corporative Politics in the Principality of Transylvania (1526–1691). Brill. Leiden – Boston 2009.	

Pálffy Géza: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. MTA TTI. Bp., 2010.
Tózsá-Rigó Attila: A dunai térség szerepe a kora újkori Közép-Európa gazdasági rendszerében. ME Kiadó. Miskolc, 2014.

Tantárgy neve: Politikai struktúrák és állammodellek a korai újkorban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU32 / BTMLDTKU32 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Nagy Gábor egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Magyarország kora újkori európai környezetének felelevenítése, részben azért, hogy máig ható szemléletmódok kialakulásáról, érvényességéről gondolkodtassa el a hallgatókat. A tárgy ezért egyebek között keresztmetszeti képeket kíván adni arról, miként jelent meg a korszakváltás Európa egyes régióiban, országaiban, mi a paradigmátikus azon folyamatokban, amelyek a két korszak határán pl. Angliában vagy Németalföldön történtek, hol sikerült és miként az államnak birtokba vennie az országot, és hol nem stb. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a korai újkor politikatörténeti folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekedik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Werbőczy és a Szent Korona-tan 2. Firenze a 14–15. században 3. Machiavelli: A fejedelem 4. Machiavelli: A fejedelem; az itáliai háborók áttekintése 5. VII. és VIII. Henrik Angliája 6. Az angliai humanizmus; Morus Utópiája 7. Morus Utópiája 8. zárthelyi dolgozat 9. Medici Katalin korának Franciaországa 10. Jean Bodin: Az államról 11. Németalföld történetének tükröződése a holland himnuszban 12. Király és parlament konfliktusai Jakab és Károly idején 13. Hobbes 14. zárthelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése:	

A félév során minden hallgatónak egy referátumot kell tartania (a referátum az adott óra tárgyához kapcsolódik), kb. 30 percen. E referátum szerkesztett változatát, amely már a referálást követő vita tanulságait is tartalmazza, a félév vége előtt elektronikus alakban be kell adnia.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Az aláírás feltétele a háromnál nem több hiányzás, és a referátum bemutatása. A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele a két zárthelyi dolgozat megírása. E zh-k értékelése: 50%-tól elégséges, 60%-tól közepes, 80%-tól jó, 90%-tól jeles. A referátum értékelése adja a gyakorlati jegy harmadik harmadát.

Kötelező irodalom:

Bodin, Jean: Az államról. Bp. 1987.

Hobbes, Thomas: Leviatán vagy az egyházi és világi állam formája és hatalma, 1–2. Bp. 1999.

Morus Tamás: Utópia. Európa K., Bp. 1989 (más kiadás is megfelelő)

Machiavelli, Niccolo: A fejedelem. In: Uő: Művei. I–II. Szerk. Herczeg Gyula. Budapest, 1978 (más kiadás is megfelelő)

Poór János (szerk.): A kora újkor története. Bp. 2009.

Ajánlott irodalom:

Európa az újkorban (16–18. század). Szerk. *Orosz István–Ifj. Barta János–Angi János*. Multiplex Media–Debrecen University Press, Debrecen, 2006

Egon Friedell: Az újkor kultúra története. Holnap K., 1993.

King, Margaret: Renaissance Humanism: An Anthology of Sources. Indianapolis, 2014.

A politikai filozófia története I–II. Szerk. *Strauss, L., Cropsey, J.* Bp. 1994.

Kora újkor egyetemes történeti szöveggyűjtemény. Szerk. *Poór János*, Bp. 2000.

Reneszánsz etikai antológia. Szerk. *Vajda Mihály*, Bp. 1984

Tantárgy neve: A hódolt Magyarország (a pozsreváci békéig)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU33 / BTMLDTKU33 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Nagy Gábor	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: áttekinteni Magyarország azon része történetét, amelyen az Oszmán Birodalom 1541-gyel kezdődően berendezkedett, az árnyaltabb látásmódot elősegítendő ismertetni az oszmán elleni védekezés lehetőségeit, a végvári harcok sajátosságait, a korszak fontosabb diplomáciatörténeti vonatkozásait. A tárgy foglalkozik a hódítók jellemzőivel, magyarországi megjelenésükkel, itteni központjaik kulturális és igazgatási viszonyaival. Bemutatja a Hódoltság mindennapi életét, a török közigazgatás, bíráskodás, adóztatás és a magyar elit, adózók viszonyát, a kondomínium, a törökösség jelenségekkel együtt. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a korai újkor történeti folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség:	

a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1. Az Oszmán Birodalom Szülejmán uralkodása előtt 2. A védelmi vonalak felszámolásától Buda elfoglalásáig 3. A Hódoltság megszervezése 4. A várháborúk kora, hatásai 5. A Hódoltság gazdasági viszonyai 6. Hitélet a Hódoltságban 7. A hosszú háború kora, hatásai 8. A budai pasák leveleiből 9. Várad, Érsekújvár hódoltatása 10. Kahlenberg-től Nagyharsányig 11. A felszabadító háború folytatása, a karlócai béke 12. Ausztria csatlakozása a velencei háborúhoz, a pozsareváci béke 13. Százötven év – hatások, emlékezet 14. zárthelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: - Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Az aláírás megszerzéséhez szükséges, hogy az utolsó órán írandó zárthelyi dolgozat eredménye legalább 60%-os legyen. E zh anyaga az előadáson szóba került évszámokból, eseményekből, fogalmakból, helyekből áll. A kollokviumi tételek címe megegyezik az egyes előadásokéval.	
Kötelező irodalom: <i>Fodor Pál:</i> A szultán és az aranyalma. Tanulmányok az oszmán-török történelemről. Budapest, 2001. <i>Hegyi Klára:</i> Török berendezkedés Magyarországon. Budapest, 1995 <i>Norbert Spannenberger, Varga Szabolcs (szerk.):</i> Ein Raum im Wandel: Die osmanisch-habsburgische Grenzregion vom 16. bis zum 18. Jahrhundert. Franz Steiner Verlag, Stuttgart, 2014. <i>Szakály Ferenc:</i> Magyar intézmények a török Hódoltságban. Társadalmi és Művelődéstörténeti tanulmányok 21. Budapest, 1997 <i>Újváry Zsuzsanna (szerk.):</i> Mindennapi élet a török árnyékában. Kora újkori társadalom- és életmódtörténet. Budapest–Piliscsaba, 2007	
Ajánlott irodalom: <i>Dobrovits Mihály:</i> Étkezés a török-kori Magyarországon. In: Publicationes Universitatis Miskolcienensis. Sectio Philosophica X (2005)/3. 49–55. <i>Fodor Pál:</i> Vállalkozásra kényszerítve. Az oszmán pénzügyigazgatás és hatalmi elit változásai a 16–17. század fordulóján. (História könyvtár. Monográfiák, 21.) Budapest, 2006 <i>Fodor Pál:</i> Magyarország és a török hódítás. Budapest, 1991 <i>Galavics Géza:</i> „Kössünk kardot az pogány ellen”. Török háborúk és képzőművészet, Bp. 1986. <i>Hegyi Klára–Zimányi Vera:</i> Az oszmán birodalom Európában. Budapest, 1986 <i>Matuz József:</i> Az Oszmán Birodalom története. Budapest, 1990.	

Tantárgy neve: Az Erdélyi Fejedelemség	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU34
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Kora újkori és Újkori magyar történelem szakirány egyik fontos kurzusának a témája a Magyar Királyság szétesésével létrejövő új állam, az Erdélyi Fejedelemség. A változó területi integritással rendelkező kis állam politikátörténetét a fejedelmi dinasztiák korszakai szerint veszi sorra a kurzus,	

megismertette a hallgatókat a sajátos politikai berendezéssel, a gazdasági, társadalmi, etnikai, felekezeti és kulturális jellemzőkkel.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- megismeri a korai újkor Erdélyének történeti folyamatait,
- ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit

képesség:

- képes a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján
- képes a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról
- képes eredeti ötletek és kérdések felvetésére

attitűd:

- törekszik korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban
- törekszik önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni
- törekszik a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni

autonómia és felelősség:

- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
- tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
- nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

1. Bevezetés, kurzuskövetelmények
2. Források és szakirodalom Erdély történetéhez – áttekintés
3. Erdély térképeken a korai újkorban
4. Erdély születése, államiság, fejedelemség
5. Erdély népei és társadalma
6. Dinasztiák a trónon: Báthory István
7. Dinasztiák a trónon: Báthory Zsigmond
8. Dinasztiák a trónon: Bethlen Gábor és családja
9. Dinasztiák a trónon: I. Rákóczi György
10. Dinasztiák a trónon: II. Rákóczi György
11. Dinasztiák a trónon: az Apafiak kora
12. A reformáció jelenségei Erdélyben
13. Értelmiségi szerepek: a műveltség központjai Erdélyben
14. Kurzuszárás, zárthelyi dolgozat, összegzés

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percben ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A tesztrészből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Ágoston Gábor, *Oborni Teréz*: A tizenhetedik század története. Bp. Pannonica, 2000.

Graeme Murdock: Calvinism on the Frontier 1600-1660. International Calvinism and the Reformed Church in Hungary and Transylvania. Oxford, 2000.

Ajánlott irodalom:

Barta Gábor: Az erdélyi fejedelemség születése. Bp. Gondolat, 1979.

Erdély története I-II. Főszerk. Köpeczi Béla. Bp. Akadémia 1987.

Oborni Teréz: Erdély fejedelmek. Bp. Pannonica, 2005.

Oborni Teréz: Udvar, állam és kormányzat a kora újkori Erdélyben. Tanulmányok. Bp. 2011.

Trócsányi Zsolt: Az erdélyi fejedelemség korának országgyűlései. Bp. Akadémia, 1976.

Tantárgy neve:

Az újjáépítés kora (1711-1790)

Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU35

Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI

	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Zita egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): -	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali / levelező
Tantárgy feladata és célja: A kurzus előadásai a Habsburg Birodalomba betagozódott Magyarország köztörténetét tárgyalják a szatmári békétől II. József haláláig tartó történeti korszakban, európai összefüggésrendszerbe helyezve. A meghatározó politikatörténeti folyamatok mellett a tantárgy foglalkozik a Habsburgok Magyarország sorsát alapvetően befolyásoló diplomáciájával és külpolitikájával (török háborúk és békék, örökösödési háború, a hétéves háború), illetve az abszolutisztikus és a rendi erők küzdelmével. Fontos kérdés a Habsburgok társadalompolitikája (úrbérrendezés, jobbágyrendeletek, népszámlálás, oktatásügyi rendeletek, egyházpolitikai normák), különös tekintettel a felvilágosult abszolutizmus kérdéseire. Kitérünk az ország demográfiai, felekezeti, etnikai stb. viszonyaira, illetve alkotmány- és jogtörténetének főbb fejezeteire is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Magyarország és Erdély 18. századi történetének ismerete; - a korszakra vonatkozó történetírás ismerete; - a történelmi kutatásokhoz és történetíráshoz szükséges, széles körben alkalmazható problémamegoldó technikák ismerete; - a fogalmi gondolkodás és az absztrakció értő használata képesség: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban attitűd: - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége - kritikai attitűd autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1. Magyarország beilleszkedése a Habsburg Birodalomba (beilleszkedési tervek) 2. Erdély és a Határőrvidék beilleszkedése a Habsburg Birodalomba 3. A 18. századi háborús konfliktusok és diplomácia (spanyol örökösödési háború, osztrák örökösödési háború) 4. A 18. századi háborús konfliktusok és diplomácia (hétéves háború, török háborúk) 5. A Pragmatica Sanctio és következményei 6. Etnikai, felekezeti viszonyok a 18. században 7. Az egyházak a 18. században 8. Magyarország társadalma a 18. században 9. Magyarország gazdasága a 18. században 10. Mária Terézia uralma 1765-ig 11. Mária Terézia és a felvilágosult abszolutizmus 12. II. József uralmának első időszaka 13. II. József uralmának a második szakasza 14. Összefoglalás, kitekintés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: - A kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokviumon alapját az óra anyaga, illetve a szakirodalom ismerete jelenti. A kollokviumon legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles	
Kötelező irodalom: Ifj. Barta János: A tizenharmadik század története. Bp., 2000.	

Magyarország története tíz kötetben. 1686–1790. 4. kötet. Szerk. Ember Győző–Heckenast Gusztáv. Akadémiai, Budapest, 1989
Kosáry Domokos: Művelődés a XVIII. századi Magyarországon. Bp., 1996.

Ajánlott irodalom:

Bél Mátyás: Magyarország népének élete 1730 táján. Szerk.: Wellmann Imre. Bp., 1984.
Gonda Imre–Niederhauser Emil: A Habsburgok. Egy európai jelenség. Bp., 1987.
Horváth Zita: A Zala megyei parasztság helyzete a 18. században az úrbérrendezés forrásainak tükrében. *Korall* 19–20. [2005] 132–160.
Kann, Robert A.: Geschichte des Habsburgerreiches 1526 bis 1918. Wien–Köln–Weimar, 1993.
Kaposi Zoltán: Magyarország gazdaságtörténete 1700–1848. In: Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig. Bp., 1996. 173–261.
Magyarország társadalomtörténete a 18–19. században. 1–2. Szerk.: Faragó Tamás. Új Mandátum–DICO, Budapest, 2004.
Mályusz Elemér: Magyarország története a felvilágosodás korában. Bp., 2002.
Zöllner, Erich: Ausztria története. Bp., 1998.

Tantárgy neve: A településszerkezet változásai a korai újkorban / Changes in Settlement Structure during the Early Modern Era	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU36 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Gyulai Éva doc.	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A stúdium célja bemutatni azokat a társadalmi és gazdasági változásokat, amelyeket az ország három részre szakadása, illetve ennek politikai következményei okoztak a középkor végére kiépülő magyarországi város- és településhálózatban. A szemináriumi munka során különös figyelmet szentelünk – regionális okokból is – a sajátos mezővárosi fejlődésnek, illetve eredeti forrásanyagra támaszkodva vizsgáljuk a városigazgatást, a mezővárosok társadalmát, gazdasági életben játszott szerepét, nemkülönben a protestantizmus városiasodásra gyakorolt hatását. A stúdium bemutatja a szabad királyi városoknak a kora újkori városhálózatban és földrajzi–politikai térben betöltött szerepét, a városi társadalom életmódját, s kitér a falvak és mezővárosok telekszervezete és gazdálkodása összefüggéseire is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri kora újkori kelet-közép-európai történelem folyamatait, - ismeri és használja kora újkori topográfiai írott, képi és térképészeti források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat (szeminárium):	

1. A várostörténet módszerei; városhálózat a késő középkori Magyar Királyságban
2. A Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség határai; végvári vonal, a török háborúk hatása a településhálózatra
3. Birtok, telek, uradalom: települések (falvak) földesúri joghatóság alatt
- 4–5. Városok a kora újkori Magyarországon: jogi, közigazgatási státus, gazdasági potenciál, klasszifikáció
6. Szabad királyi városok
7. Zárthelyi
8. Bányavárosok
9. Mezővárosok a Magyar Királyságban; jobbágyok és polgárok
10. Borsod vármegye és Miskolc településszerkezetének változásai a 16–17. században
11. Tanulmányi séta Miskolcon, a város topográfiájának megismerése
12. Városok és városigazgatás a törökkori Magyarországon és Erdélyben
13. Város és kultúra: a művelődés intézményei a kora újkori városokban
14. A kurzus zárása, gyakorlati jegyek.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

1 zárthelyi dolgozat a 6. témát követően a témákhoz kapcsolódó előadások anyagából és kötelező olvasmányokból. Értékelés: 2 = 30%, 3 = 50 %, 4 = 70 %, 5 = 85%;

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: órai aktivitás, beadandó dolgozat.

A végső érdemjegy ötfokozatú (1–5) értékelés: 2 = 40 %, 3 = 60 %, 4 = 70 %, 5 = 85 %; zh beszámítása 1/3 arányban az érdemjegyre, beadandó 1/3 arányú beszámítása az érdemjegyre.

Kötelező irodalom:

Tringli István: Sátoraljaújhely. HUNGARIAN ATLAS OF HISTORIC TOWNS № IV. / MAGYAR VÁROSTÖRTÉNETI ATLASZ IV. MTA BTK, Budapest, 2011

Bácskai Vera: Városok Magyarországon az iparosodás előtt. Osiris, Budapest, 2002

Ajánlott irodalom:

Pickler, Harald: The Austrian Historic Towns Atlas, 3– Österreichischer Städteatlas 3: Eisenstadt. Wiener Stadt- und Landesarchiv–Ludwig Boltzmann Institut für Stadtgeschichtsforschung–Verlag Franz Deuticke, Wien, 1988 <http://staedteatlas.mapire.eu/oesterreichischer-staedteatlas/>

Beluszky Pál: A magyar városok központi szerepköre = Statisztikai Szemle 1965. 544–561.

Szakály Ferenc: Mezőváros és reformáció. Tanulmányok a korai magyar polgárosodás kérdéséhez.

Balassi, Budapest, 1995 (Humanizmus és reformáció)

Benevolo, Leonardo: A város Európa történetében. Atlantisz, Budapest, 1994.

Bessenyei József: A szabad királyi városok jogainak csorbítása. Az 1647. évi 78. törvénycikk = Történelmi Szemle XXXIII. [1991]/3–4. 254–263.;

Bessenyei József: A menekültek és a magyarországi városhálózat átalakulása a török hódítás kezdeti periódusában. In: Tanulmányok Szakály Ferenc emlékére. (Gazdaság-és Társadalomtörténeti Kötetek 2.) Szerk.: FODOR Pál–PÁLFFY Géza–TÓTH István György. Budapest, 2002. 75–87.

Gyulai Éva: Fundus–kötel–járás. Telekszervezet Miskolcon a 14–17. században. In: CSOMA Zsigmond–VIGA Gyula (szerk.) Európából Európába. Tanulmányok a 80 esztendő Balassa Iván tiszteletére. Budapest–Debrecen, 1997. 70–81.

Gyulai Éva: Miskolc topográfiája a XVI–XVII. században. In: SZAKÁLY Ferenc (szerk.): Miskolc története II. kötet. 1526–1702. Miskolc, 1998. 175–357. Uő.: Tokaj városképe a 18. században. In: BENCSIK János–OROSZ István (szerk.): Tokaj. Városhálózati tanulmányok I. Tokaj, 1995. 201–254.

Kubinyi András: Városhálózat a késő középkori Kárpát-medencében = Történelmi Szemle XLVI. (2004)/1–2.3 1–30.

H. Németh István: Várospolitikai és gazdaságpolitika a 16–17. századi Magyarországon I–II. Gondolat, Budapest, 2004

Tantárgy neve: Kutatásmódszertan	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU37 Tárgyfelelős intézet: ME BTK Történettudományi Intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Rada János, egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3. félév / ősz	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 28 óra gyakorlat	Számonkérés módja: gyakorlati jegy

Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A stúdium egyrészt feleleveníti az egyes történeti iskoláknak a historiográfiában és az általános kutatás-módszertanban megismert megközelítési módjait, metodikáját, másrészt a kora újkor módszertanára aktualizálja az alapozó ismereteket. A szemináriumon a szakirányos hallgatók megismerhetik az alapvető 15–18. századdal foglalkozó történettudományi munkákat, illetve történetírókat, a korszaknak a hagyományos és a modern történettudományban feltűnő problémáit és módszereit, diszciplínáit (historizmus, pozitivista módszerek, pénz- és ártörténet, mikrotörténet, „Alltagsgeschichte”, történeti demográfia és antropológia, várostörténet stb.). A korszak vizsgálatának módszereihez sajátos források kutatása is hozzátartozik (humanista történetírás, összeírások, gazdasági iratok, misszilisek, országgyűlési emlékek, emlékiratok, diplomáciai iratok stb.). A szemináriumon a hallgatók elsajátítják a források kezelésének, kvantitatív és kvalitatív elemzésének módozatait, a szakirodalom felhasználásának lehetőségeit. A szeminárium keretében levéltári órákra is sor kerül egyrészt a B–A–Z Megyei Levéltárban, másrészt a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeumban, hogy a hallgatók a helyszínen szerezzenek gyakorlatot a kutatás technikájában, s eredetiben ismerhessenek meg levéltári forrásokat. Ez a gyakorlat közvetlenül is felkészíti a hallgatókat a záródolgozati kutatásra, ugyanakkor szakdolgozati témájuk módszertanának megválasztásához, kidolgozásához is segítséget kapnak, s ezzel elméleti ismereteiket saját kutatói gyakorlatukra konvertálhatják. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - elmélyíti ismereteit a kora újkor historiográfiájában - megismeri a kora újkor történelem főbb forráscsoportjait és felhasználásuk módszertani lehetőségeit képesség: a hallgató - képes problémák megfogalmazására, önálló ítéletalkotásra - képes összefüggő szövegek, valamint vizuális jelekkel, tipográfiai eszközökkel, ikonokkal tagolt szövegek, táblázatok, adatsorok, vizuális szövegek (mozgó-, állóképek, térképek, diagramok) megértésére, értelmezésére - képes megoldási javaslatokat adni a történeti-társadalmi elemzés során felmerülő problémák értelmezésére, az alapszakon belül elsajátított problémamegoldó technikák hatékony alkalmazására - szakmai irányítás mellett a kora újkor történelem részterületein kutatásra, továbbá publikációra érett ismeretterjesztő, ill. tudományos írásművek létrehozására attitűd: - a hallgató mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségeit - kritikai attitűd autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait - a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezetés; kurzuskövetelmények ismertetése 2. A kora újkor történelem historiográfiája 3. Humanista történetírás 4. Forráskritika; módszertani lehetőségek; a források kvantitatív és kvalitatív elemzésének lehetőségei 5. A kora újkor történelem forrásai I. 6. A kora újkor történelem forrásai II. 7. Levéltári óra a B–A–Z Megyei Levéltárban I.	

8. Levéltári óra a B–A–Z Megyei Levéltárban II. 9. Levéltári óra a Miskolci Egyetem Könyvtár, Levéltár, Múzeumban 10–12. Hallgatói referátumok 13. Félév végi összefoglalás 14. Zárthelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A hallgatók folyamatosan haladnak olvasmányaikkal, és a szemináriumi foglalkozások során hétről hétre számot adnak tudásukról – megfogalmazva önálló véleményüket is egy-egy vizsgált témában. Továbbá a félév során előadást tartanak, melynek keretében egy önálló forrásfeldolgozásuk eredményeit prezentálják (min. 30 perc, PPT segítségével), majd a félév végén zárthelyi dolgozatban adnak számot tudásukról.	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges, amelyet legalább 50%-os szinten kell teljesíteni (50–60% elégséges; 61–75% közepes; 76–90% jó; 91–100% jeles). A félév végi aláírás feltétele a rendszeres órai részvétel és a prezentáció megfelelő teljesítése, a jegyet pedig a zárthelyi dolgozat és a prezentációra kapott pontok összegzett eredménye adja. (A szemináriumok során legaktívabb hallgatók többletpontokat kapnak.) Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	
Kötelező irodalom: A történetírás mint tudomány. Szerk. Lajtai L. László. Napvilág, Bp. 2007. Balogh Judit: Kérdések, hipotézisek, feladatok a XVII. századi magyar puritanizmus kutatása kapcsán. In: Fiatal egyháztörténészek írásai. Szerk. Fazekas Csaba. Miskolci Egyetem BTK Újkori Magyar Történeti Tanszék, Miskolc 1999 Bloch, Marc: A történész mestersége. Osiris, Bp. 1996. Breisach, Ernst: Historiográfia. Osiris, Bp. 2004. Burke, Peter: Az eseménytörténet és az elbeszélés újjászületése. In: Történetelmélet II. Szerk. Gyurgyák János – Kisantal Tamás. Osiris, Bp. 2006. 932–947. New Perspectives on Historical Writing. Ed. Burke, Peter. Polity Press, Cambridge 1991. Tóth Péter: Zemplén vármegye közgyűlési jegyzőkönyvei. I. 1558–1560. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc 1990. XI–XXVII. (Bevezető tanulmány) A MOL és B–A–Z Megyei Levéltár honlapjai: www.mol.gov.hu ; mnl.gov.hu/bazml Egységes Elektronikus Levéltári Nyilvántartó Rendszer: www.e-archivum.hu	
Ajánlott irodalom: Bél Mátyás: Magyarország népének élete 1730 táján. Szerk. Wellmann Imre. Gondolat, Bp. 1984. Eco, Umberto: Nyitott mű. Európa, Bp. 1998. White, Hayden: A történelem terhe. Osiris, Bp. 1997. Zemon Davis, Natalie: Martin Guerre visszatérése. Osiris, Bp. 1999.	

Tantárgy neve: Magyarország az európai gazdaságban (16–18. század)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU41 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Tózsza-Rigó Attila	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali / levelező megjelölése
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja áttekintést nyújtani a kora újkori Magyar Királyság történetéről. Kiemelt cél megismerni	

azokat az tényezőket, amelyek gazdasági értelemben erősítették a Magyar Királyság európai integrációját politikai dezintegráció korában.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás: A hallgatóknak tájékozottnak kell lenniük a kora újkori magyar és a vonatkozó egyetemes politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzőivel.

képesség: A hallgatóknak képesnek kell lenniük a politika-, társadalom- és gazdaságtörténeti kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére.

attitűd: A hallgató érti és elfogadja a kora újkori történeti jelenségek meghatározó voltát.

autonómia és felelősség: A hallgató kialakít olyan történetileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás:

1. A kora újkor általános történeti tendenciái, Európa második expanziója
2. Európa gazdasági expanziója
3. A dunai térség szerepe Európa gazdasági rendszerében
4. A Magyar Királyság geostratégiai helyzete a 15–16. sz. fordulóján
5. A politikai dezintegráció hatásai a gazdasági rendszerre
6. A három részre szakadt Magyar Királyság főbb gazdasági erővonalai
7. A gazdasági integráció főbb erővonalai (A magyar régiók helyzete Közép-Európában) I.
8. A gazdasági integráció főbb erővonalai (A magyar régiók helyzete Közép-Európában) II.
9. A közép-európai üzleti hálózat fő jellemzői
10. A pénzforgalom és a hitelrendszer kapcsolata a kora kapitalista rendszerben
11. A 16. század gazdasági válság hatásai a dunai térségre
12. Változási tendenciák a kontinentális gazdasági rendszerben a 17. század első felében
13. A magyar exportforgalom változása a 17. század második felében
14. Kitekintés: a konszolidáció időszaka

Félévközi számonkérés módja és értékelése: –

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgatóknak az előadások során ismertetett tételsor alapján szóbeli vizsgát kell tenni. Az ötfokozatú értékelés során figyelembe vett szempontok: szakterminológia pontos használata. A tétel tér- és időbeli kontextusba történő elhelyezése. A tétel felépítése. Előadások során elhangzott tényanyag.

Összefüggérendszer megértése és szóbeli prezentálása.

Kötelező irodalom:

Tózsza-Rigó Attila: A dunai térség szerepe a kora újkori Közép-Európa gazdasági rendszerében. ME Kiadó. Miskolc, 2014.

Pálffy Géza: A tizenhatodik század története. Pannonica Kiadó. Bp., 2000.

Ágoston Gábor – Oborni Teréz: A tizenhetedik század története. Pannonica. Bp., 2000.

Ajánlott irodalom:

Wallerstein, Immanuel: Das moderne Weltsystem. Kapitalistische Landwirtschaft und die Entstehung der europäischen Weltwirtschaft im 16. Jahrhundert. Wien, 1986.

Tózsza-Rigó Attila: A délnémet üzleti hálózatok megrázkódtatásai a 16. század második felében és a 17. század elején. In: Kövér György – Pogány Ágnes – Weisz Boglárka (főszerk.): Válság – kereskedelem. Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv. 1. (2016) Budapest. 81–112.

Steensgaard, Niels: The Seventeenth-Century Crisis and the Unity of Eurasian History. In: Parker, Geoffrey – Smith, Lesley M. (eds.): The General Crisis of the Seventeenth Century. 2. ed. London, 1997. 257–265.

Tantárgy neve: A felekezeti viszonyok újkori paradigmái	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU42 Tárgyfelelős intézet: ME BTK Történettudományi Intézet Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Rada János, egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4. félév / tavasz	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező

Tantárgy feladata és célja:

A kurzus a kora újkori felekezeti változásokkal, a konfesszionizációval és annak magyar vonatkozásaival foglalkozik. Mivel az utóbbi évtizedekben az egyháztörténet-írásban számos paradigmaváltás ment végbe, az órán a tudományág elméleti kérdéseinek megismerése után kerül sor a hazai események feldolgozására. A 16–17. században három részre szakadt Magyar Királyság mindhárom területén vizsgálja a szeminárium a reformáció jelentkezését, a legfontosabb képviselőit, az iskolarendszerét, valamint a társadalom reakcióját a reformációra, továbbá a katolikus megújulást és a katolikus egyház újjászerveződését, Pázmány Péter szerepét a politikában és művelődésben.

Fejlesztendő kompetenciák:**tudás:**

a hallgató

- megismeri a konfesszionizáció, a felekezeti képződés, a reformáció és a katolikus megújulás fogalmait, szakirodalmi értelmezéseit
- továbbá a reformáció magyarországi történetét és jelenségvilágának interpretációs lehetőségeit

képesség:

a hallgató képes

- szakmai irányítás mellett a történelem adott részterületein kutatásra, és publikációra érett ismeretterjesztő, ill. tudományos írásművek létrehozására
- szakmailag magas szinten megtervezni, majd végrehajtani az adott történelmi korszak bemutatását szakmai és nem-szakmabeli közönség számára
- saját tudását magasabb szintre emelni, a történelmi korszakok belső törvényszerűségeinek megértését elmélyíteni és önműveléssel, önfejlesztéssel folyamatosan új képességeket kialakítani

attitűd:

a hallgató

- mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségeit
- a történettudomány gondolkodásmódját hitelesen közvetíti
- kritikai attitűddel rendelkezik

autonómia és felelősség:

- tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait
- toleráns és nyitott az egyes felekezeti hagyományok irányába
- a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat**

1. Konfesszionizáció, felekezeti képződés, reformáció és katolikus megújulás – a fogalmak definíciója, elméleti alapozás
2. Egyház és társadalom a magyar középkorban és a humanizmus korában
3. Előreformációs mozgalmak megjelenése és hatása a Magyar Királyságban
4. A lutheri tanok első megjelenése, a reformáció Mohács előtt
5. A vándorprédikátorok tevékenysége és hatásuk: Dévai Bíró, Huszár Gál, Szegedi Kis, Sztárai Mihály
6. A lutheri evangélikusság kialakulása a Felvidéken és Erdélyben
7. Mezőváros és kálvini reformáció
8. Méliusz Juhász Péter, Károly Gáspár és a kálvini reformátusság kialakulása
9. Iskolák és peregrináció a 16–17. században
10. A katolikus egyház a reformáció jelentkezésekor, a főpapság és a humanizmus
11. Szerzetesség és katolikus megújulás; jezsuiták Magyarországon és Erdélyben
12. Pázmány Péter tevékenysége
13. A magyar és erdélyi nemesség, valamint a vallásváltásaik
14. A reformáció és ellenreformáció kulturális hatásai

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele egy szemináriumi dolgozat készítése valamely témából, ennek kiselőadás formájában történő előadása, egy korreferátum megtartása, valamint a félév végén egy zárthelyi dolgozat írása.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A félév során teljesítendő feladatok elvégzése, illetve a rendszeres óralátogatás mellett, amelyek együttesen az aláírás feltételei, a jegyszerzéshez a zárthelyi dolgozat minimum 50%-os eredményű megírása szükséges. A végső jegyet a referátum, a korreferátum és a zárthelyi dolgozat eredményének összegzése adja.

A szemináriumok során legaktívabb hallgatók többletpontokat kapnak.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Balogh Judit – Dienes Dénes – Szabadi István: Reformátorok nyomában. Fejezetek a magyarországi reformáció századából. Sárospatak 2017.

Balogh Judit: A reformáció Miskolcon. In: Miskolc története. II. 1526-tól 1702-ig. Szerk. Szakály Ferenc. Miskolc 1998. 441–506.

Bitskey István: Szellemi élet a kora újkorban. In: Magyar művelődéstörténet. Szerk. Kósa László. Bp. 1998. 204–257.

Hermann Eged: A katolikus egyház története Magyarországon 1914-ig. München 1973.

Magyar művelődéstörténet. III. A kereszténység védőbástyája. Főszerk. Domanovszky Sándor – Szerk. Lukinich Imre. Bp. é. n. (I–V. 1939–1943. reprint 1993.)

Makkai László: Művelődés a 17. században. In: Magyarország története 1526–1686. Bp. 1985. 1461–1576.

Péter Katalin: A reformáció és a művelődés a 16. században. In: Magyarország története 1526–1686. Bp. 1985. 475–604.

Tóth István György: A magyar művelődés a kora újkorban. In: Magyar művelődéstörténet. Szerk. Kósa László. Bp. 1998. 136–203.

Tusor Péter: Katolikus konfesszionizáció a kora újkori Magyarországon. Egyetemi jegyzet. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar. (Web: histor.btk.ppke.hu/down/hist_eccl_lib-1.pdf)

Ajánlott irodalom:

A magyar irodalom története. I–II. Szerk. Klaniczay Tibor. Bp. 1963–1964.

Az erdélyi katolicizmus múltja és jelene. Szerk. Bagossy Bertalan. Dicsőszentmárton 1925.

Balázs Mihály: Az erdélyi antitrinitarizmus az 1560-as évek végén. Bp. 1988.

Bán Imre: Apáczai Csere János. Bp. 1958.

Barlay Ö. Szabolcs: Vázlat a jezsuita „Missio Transylvanica” tevékenységéről és könyvtárának sorsáról. Debrecen 1979.

Bucsay Mihály: A protestantizmus története Magyarországon 1521–1945. Bp. 1985.

Horn Ildikó: Hit és hatalom. Az erdélyi unitárius nemesség 16. századi története. Bp. 2009.

Jakó Zsigmond: Társadalom, egyház, művelődés. Bp. 1997.

Kármán Gábor: Erdélyi külpolitika a vesztfáliai béke után. Bp. 2012. (Bevezetés)

Molnár Antal: Mezőváros és katolicizmus. Bp. 2005.

Szakály Ferenc: Mezőváros és reformáció. Bp. 1995.

Tantárgy neve: Nyelvhasználat, írásbeliség, könyvkultúra a Kárpát-medencében	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTKU44 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy

Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Kora újkori és Újkori magyar történelem szakirány művelődéstörténeti kurzusának a témája a nyelvhasználat és írásbeliség. A kurzus során a hallgatók feldolgozzák a középkori és kora újkori magyarországi könyvkultúra egyes fejezeteit források alapján. Megismerkednek az írásbeliség változó, színtereivel, a nyelvhasználat sokféleségével és a korai újkorra kibontakozó könyvkultúra sokszínűségével. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - tájékozott a nyelvhasználat és írásbeliség, valamint a könyv előállítás kulturális jelenségeinek jellemzőiről, legfontosabb aspektusairól képesség: - képes a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: - törekszik korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezető foglalkozás: követelmények, történeti áttekintés, a kurzus tartalmi elemei, tanulási tanácsok a kurzushoz 2. Nyelvhasználat, írásbeliség a középkorban – az írásbeliség színterei és technikája 3. Magyar könyvkultúra a középkorban: kolostori könyvállomány / neves kódexeink 4. Vitéz János könyvtára. A Bibliotheca Corviniana 5. A könyvnyomtatás és technikája a korai újkorban 6. Nyelvhasználat, írásbeliség a korai újkorban – az írásbeliség színterei. A könyvkultúra forrásai 7. Könyvgyűjtés és könyvtárak a korai újkorban: nagy humanista könyvtárak (Zsámboky János, Hans Dernschwam) 8. A reformáció hatása az írásbeliségre és nyelvhasználatra: a Bibliaolvasás programja 9. Nemzeti gyűjtemények? Erdélyi fejedelmi könyvtárak (Báthoryak, Bethlen, Rákócziak) 10. Intézményi könyvtárak: városok és iskolák 11. Intézményi könyvtárak: szerzetesrendek és vallási társulatok 12. Magángyűjtemények 1. Arisztokrata könyvtárak 13. Magángyűjtemények 2. Polgár könyvtárak 14. Zárthelyi dolgozat, kurzuszárás és értékelés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percben ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga. Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	
Kötelező irodalom: <i>Madas Edit, Monok István:</i> A könyvkultúra Magyarországon a kezdetektől 1730-ig. Bp. Argumentum, több kiadás <i>A Magyar Művelődéstörténeti Lexikon.</i> Főszerk. Kőszeghy Péter. Bp., 2003-2014 vonatkozó szócikkek Ajánlott irodalom: <i>Frédéric Barbier:</i> A könyv története. Bp., Osiris, 2005.	

Fritz Funke: Könyvismeret, könyvtörténeti áttekintés. Bp., Osiris, 2004.

Gutenberg. Aventur und Kunst. Vom Geheimunternehmen zur ersten Medienrevolution. Mainz, Schmidt, 2000.

V. Ecsedy Judit, Pavercsik Ilona: A könyvnyomtatás Magyarországon a kézisajtó korában 1473-1800. Bp., Balassi, 1998.

GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOM TÖRTÉNET SZAKIRÁNY

Tantárgy neve: Arisztokrácia és hűbériség a középkorban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO45 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Horváth Emőke	
Közreműködő oktató(k): Dr. Horváth Emőke	
Javasolt félév: 1.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus részletesen elemzi a hűbériség kialakulását, bemutatja főbb elemeit, jellemzi a lovagi réteg megszületését, a lovagi kultúra kibontakozását. Kitér az udvari kultúra sajátos jegyeire. A lovagság megjelenésével összefüggésben a címerhasználat kérdését is vizsgálja. A lovagkor egyik sajátos jelenségét, a keresztes hadjáratok problematikáját is elemzés tárgyává teszi a kurzus. Továbbá foglalkozik a nyugati és a keleti várépítéssel is. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> a hallgató - megismeri a középkori társadalomszerkezet átalakulását, a hűbériség kialakulását <i>képesség:</i> a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban <i>attitűd:</i> a hallgató - érti és elfogadja, hogy a kulturális jelenségek történetileg és társadalmilag meghatározottak és változóak - kritikai attitűd fejlesztése <i>autonómia és felelősség:</i> a hallgató - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: 1. A várostörténetírás 2. Az uralom formái a középkorban 3. A vazallitás sajátos jegyei 4. A lovagi réteg megjelenése, a nemesség kialakulása 5. A hűbériség kialakulása 6. A nyugati hűbérjog 7. Az országos főméltóságok 8. A királyi tanács 9. A főurak életmódja 10. A nemesi címer 11. A keresztes hadjáratok 12. A nyugati arisztokrácia és a keresztes hadjáratok 13. A lovagrendek 14. A várépítészet 15. Kultúra és műveltség a lovagkorban	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: szóbeli vizsga az előre kiadott tételek és a megadott szakirodalom alapján.	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: szóbeli vizsga az előre kiadott tételek és a megadott szakirodalom alapján.	
Kötelező irodalom: <i>Források:</i>	

A három Villani krónikája. Középkori Krónikások. VIII-IX. Athenaeum, Bp. 1909.
Clairvaux-i Szent Bernát: Az új lovagság dicsérete. In: Veszprémy László (szerk.): Az első és második keresztes háború korának forrásai. Szent István Társulat, Bp. 1999.
Trubadúrok és trouvère-ek. Az udvari szerelem költészete. Szerk. Szabics I. Eötvös, Bp. 1998.

Szakirodalom:

Bloch, Marc: A feudális társadalom. Osiris, Budapest, 2002. 77-141.
Duby, Georges: Emberek és struktúrák a középkorban. Magvető, Budapest, 1978.
Duby, Georges: A lovag, a nő és a pap. Gondolat, Budapest, 1987.
Pounds, N. J. G.: The Medieval Castle in England and Wales. Cambridge University Press, New York, 1990.

Ajánlott irodalom:

Klaniczay Gábor: Udvari kultúra és a civilizáció folyamata. In: Magyar reneszánsz udvari kultúra. Gondolat, Budapest, 1987.
Lepage Jean-Denis G.G.: Medieval Armies and Weapons in Western Europe: An Illustrated History. McFarland & Co., Jefferson, 2005.
Hansson, Martin: Aristocratic Landscape. Daleke Grafiska, Malmö 2006.

Tantárgy neve: Magyarország gazdaságtörténete az Árpád-korban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO46 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Tringli István, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2.	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A cím rossz: a kurzus a középkori Magyarország gazdaságát ismerteti meg a hallgatókkal. Források elemzése útján a hallgatók megismerik a középkori magyar gazdaság jellegzetességeit. A forrásokat az oktató fordításában kapják meg, ezeket közösen elemzik a minden órára feladott egy-egy irodalom segítségével. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - a történettudomány ismereteinek alkalmazása a gyakorlatban, - szakmai önképzés legalább egy idegen nyelven is, - rendszerszerűen és kreatívan új és összetett történelmi témakörrel való foglalkozás, - a megoldandó történelmi szakterületi problémák megértése és megoldása terén önálló tevékenység és eredeti ötletek felvetése, - szakmailag magas szinten önállóan megtervezése és végrehajtása történelmi korszakok, történelmi események bemutatása, szakmai és nem szakmabeli közönség számára, képesség: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban, - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - együttműködési készség, attitűd: - a szakmai továbbképzéshez szükséges önálló tanulási képességek, - kritikai attitűd. autonómia és felelősség:	
Tantárgy tematikus leírása: gyakorlat: 1. A III.Béla-kori jövedelem összeírás I. 2. A III.Béla-kori jövedelem összeírás II. 3. Az Eizinger-jegyzék I. 4. Az Eizinger-jegyzék II. 5. Az Ernuszt-féle számadáskönyv 6. A Budai jogkönyv I. 7. A Budai jogkönyv II. 8. A Budai jogkönyv III. 9. A vásárhelyi urbárium 1511. I.	

10. A vásárhelyi urbárium 1511. II. 11. A szűcsök és a szabók céhszabályai a tárnoki jogkönyvben 12. A váci vámper 13. Az újhelyi malomper 14. Szunyogszeg erdeinek, vizeinek és makkoltató helyeinek szabályozása 1515-ben	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Egy zárthelyi dolgozat írása a félév végén és egy prezentáció tartása. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A két jegy átlaga a félév végi jegy. A zárthelyi pontszámai: 91-100% = 5, 81-90% = 4, 71-80% = 3, 61-70% = 2. A prezentáció értékelés egyharmad-egyharmad arányban: szakmai helyesség, önálló feldolgozás, előadói képesség.	
Kötelező irodalom: <i>íjf. Barta János – Barta Gábor</i> III. Béla király jövedelmei. Megjegyzések a középkori uralkodóink bevételeiről Századok 127 (1993) 413 - 449. The Economy of Medieval Hungary. Ed: József Laszlovszky et al. Brill, 2018. Magyar középkori gazdaság-és pénztörténet. Szerk.: Gyöngyössi Márton 2006. elektromos jegyzet http://mek.oszk.hu/04900/04949/04949.pdf Gazdaság és gazdálkodás a középkori Magyarországon. Szerk.: Kubinyi András et al. Bp. Opitz, 2008. Ajánlott irodalom: <i>János M. Bak</i> Materielle Grundlagen des ungarischen Königtums in: Das spätmittelalterliche Königtum im europäischen Vergleich Hg. Reinhard Schneider (VuF 32.) Sigmaringen, 1987. 380-384. <i>Belényesi Márta:</i> Fejezetek a középkori anyagi kultúra történetéből I-II. Bp.L'Harmattan, 2011-12. <i>Benda Judit:</i> A kereskedelem épületei a középkori Budán Budapest Régiségei 42-43 (2009-10) 93-120. <i>Benda Judit:</i> A kereskedelem épületei a középkori Budán. TBM 37. 7-43. Buda város jogkönyve I-II. közreadja: Blazovich László, Schmidt József, Szeged, 2001. (Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 17.) 345-401. <i>Draskóczy István:</i> Középkori sóbányászatunk egyes technikátörténeti kérdései. http://www.mtte.hu/tanulmanyok/doi/2013/Tanulmanyok_2013_26_Draskoczy_Kozepkori_sobanyaszatunk.pdf <i>Endrei Walter</i> Középkori angol textilimportunk gyapjúszövedei Sz 104 (1970) <i>Kovács László</i> A kora Árpád-kori pénzűjításról. Századok 130 (1996) 823-857. <i>Kubinyi András</i> Budapest története a későbbi középkorban Buda elestéig (1541-ig) In: Budapest története II. 44-60.; <i>Kubinyi András</i> Központi helyek a középkor végi Abauj, Borsod, Heves és Torna megyékben. HOMÉ 37 (1999) 499-518. <i>Mordovin Maxim:</i> Textilvégek védjegyei. BP. MTA BTK, 2018. http://www.academia.edu/7122191/_Mert_a_f%C3%A1nak_van_rem%C3%A9nys%C3%A9ge_Csonkolt_f%C3%A1k_Magyarorsz%C3%A1gon <i>Szabó Péter:</i> „mert a fának van reménysége”. Csonkolt fák Magyarországon. Korall 9 (2002) 155-172. <i>Tringli István:</i> A magyar szokásjog a malomépítésről. In uő.: Szokás és szabadság, Bp. Line Designe, 2017. <i>Tringli István:</i> Vásártér és vásári jog. In: uő.: Szokás és szabadság. Bp. Line Designe, 2017. <i>Végh András</i> Buda város középkori helyrajza I-II. 2006 <i>Weisz Boglárka</i> A királyketteje és az ispán harmada. Vámok és vámszedés Magyarországon a középkor első felében. Bp. 2013. <i>Weisz Boglárka</i> Vásárok és lerakatok a középkori magyar királyságban. Bp. MTATTI 2012.	

Tantárgy neve: Szakmódszertan		Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO23
		Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
		Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Csíki Tamás, egyetemi docens		
Közreműködő oktató(k):		
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs	
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy	
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali	
Tantárgy feladata és célja: Az óra célja a gazdaság- és társadalomtörténet-írás folytonosan változó, elméletileg is fogékony kutatási módszereinek bemutatása. Szól a modell-, illetve típusalkotásról, valamint a struktúrák alapjául szolgáló fogalmi konstrukciók a történetírói gyakorlatokat meghatározó használatáról.		

Majd a kvantitatív, statisztikai módszerek magyarországi meghonosodását, továbbá a faktor- és cluster-analízis kísérleteit szemlélteti. Ezt követően az óra az összehasonlító módszerről, annak illusztratív és analitikus típusairól szól, valamint a regionális és a lokális kutatásokban való alkalmazását emeli ki. Majd az újabb irányzatok közül a történeti antropológia, a mikrotörténelem, az Alltagsgeschichte módszertani sokszínűségét – szintén az európai és a hazai kutatásokból vett példák alapján – szemlélteti. Mindezt azonban nem normaként, hanem a konkrét, részben a hallgatók által szabadon választott témákhoz adaptálható, önálló kutatói készségek és gyakorlatok kialakításának eszközeként kívánja bemutatni. Ezáltal az óra kapcsolódik a szakdolgozati szemináriumhoz.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás: a hallgató ismeri

- a forrásolvasás és elemzés módszereit,
- a historiográfiai ismeretanyagot,
- a történelmi kutatásokhoz vagy tudományos munkák megalkotásához szükséges, széles körben alkalmazható problémamegoldó technikákat

képesség: alkalmas

- szakmai irányítás mellett a történelem egyes részterületein kutatásra, publikációra, érett ismeretterjesztő és tudományos írásművek létrehozására,
- rendszerszerűen és kreatívan új és összetett történelmi témakörökkel foglalkozni, a rendelkezésre álló adatok hiányosságai ellenére is a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni, döntést hozni, és az ebből adódó következtetéseket szakmai és nem szakmai közönség számára közérthetően bemutatni,
- a megoldandó történelmi szakterületi problémák megértése és megoldása terén önálló tevékenységre és eredeti ötletek felvetésére

attitűd: - korrekt, szakszerű és érthető kifejezőkészség szóban és írásban,

- a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége

autonómia és felelősség: - A történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.

- Tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait.

Tantárgy tematikus leírása:

1. Forrásfajták és a kritikai módszer története
2. Strukturalizmus és modellalkotás
3. Kvantitatív, statisztikai módszer
4. A komparatív módszer lehetőségei
5. A tény történetírói fogalma
6. Az oral history
7. Történeti antropológia
8. Mikrotörténelem
9. Alltagsgeschichte
10. Forráshasználat a nyelvi fordulat után
- 11-13. A hallgatók által választott gazdaság- és társadalomtörténeti témák kutatásának módszertana
14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése: Minden hallgatónak egy általuk választott témából egy módszertani tárgyú szemináriumi dolgozatot kell készítenie, amit az órán adnak elő (25-30 perc).

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A tesztből és esszéből álló zárthelyi írásbelin legalább 50%-ot kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a szemináriumi és a zárthelyi dolgozatra kapott jegy átlaga.

Kötelező irodalom:

- Bloch, Marc:* A történész mestersége. Bp., Osiris, 1996.
Bevezetés a társadalomtörténetbe. Szerk. Bódy Zsombor-Ö. Kovács József. Bp., Osiris, 2003.
Fogel, Robert: „Tudományos” és tradicionális történetírás. Világtörténet 8. (1986.) 3–4. sz. 7–40.
Faiburn, Miles: Social History: Problems, Strategies and Methods. New York, Palgrave, 1999.

Ajánlott irodalom: Tudomány és művészet között. Szerk. Kisantal Tamás. Bp., L'Harmattan, 2003.

Bódy Zsombor: Mikrotörténeti módszerek makrotársadalmi csoportok kutatásában. In Mikrotörténelem:

vívmányok és korlátok. Szerk. Dobrossy István. Miskolc, B-A-Z Megyei Levéltár–Hajnal István Kör, 2003. 31–44.
The New Cultural History. Ed. Hunt, Lynn. Berkeley, University of California, 1989.

Tantárgy neve: Városi társadalmak a 15–16. században	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO47 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Tózsá-Rigó Attila	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja áttekintést nyújtani a kiterjesztett kora újkorban lezajló várostörténeti fejlődési tendenciákról a különböző várostípusok bemutatásával. Az előadás elhelyezi az európai polgári társadalmak fejlődését az általános társadalomtörténeti tendenciákon belül. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgatóknak tájékozottnak kell lenniük a kora újkor egyetemes politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzőivel. képesség: A hallgatóknak képesnek kell lenniük Képes a társadalom- és gazdaságtörténeti kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. attitűd: A hallgató érti és elfogadja a kora újkor történeti jelenségek meghatározó voltát. autonómia és felelősség: A hallgató kialakít olyan történetileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. A várostörténetírás fejlődése, kutatói koncepciók, várostörténeti „modellek.” A középkori városok kialakulása, demográfiai,- gazdasági feltételek. 2. A „mediterrán modell”. Észak-itáliai városok, városias települések kialakulása. 3. Árucseré, kereskedelmi forgalom, kereskedelmi központok a kora újkorban. 4. Városvezetés, városi társadalom. 5. Egyetemalapítás, tudományos élet, a világi értelmiség helyzete 6. Művészetek, renaissance a városokban 7. Az „északi modell”. Kereskedelem, pénzforgalom a kora újkorban; Gildék, kereskedelmi szövetségek, Hanza-szövetség 8. Kézművesség 9. Szőlőtermesztés és borkészítés 10. Anyagi kultúra 11. „Egészségügy” a városokban, gyógyítás, halálhoz történő viszonyulás; Testvérületek, kegyes társaságok 12. Város a reformáció idején – a reformáció hatása a városokra 13. Városi társadalmak átalakulása a 16–17. században 14. Várostípusok a 17. században	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: –	
Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A hallgatóknak az előadások során ismertetett tételsor alapján szóbeli vizsgát kell tenni. Az ötfokozatú értékelés során figyelembe vett szempontok: szakterminológia pontos használata. A tétel tér- és időbeli kontextusba történő elhelyezése. A tétel felépítése. Előadások során elhangzott tényanyag. Összefüggérendszer megértése és szóbeli prezentálása.	
Kötelező irodalom: <i>Fernand Braudel:</i> Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus. XV–XVIII. század. 1. k. A Mindennapi élet struktúrái: a lehetséges és a lehetetlen. Bp., 2004. <i>H. A. Diederiks (szerk.):</i> Nyugat-európai gazdaság- és társadalomtörténet. Bp., 1995. Ajánlott irodalom: <i>Dülmen, Richrad van:</i> Kultur und Alltag in der Frühen Neuzeit. München, 1999. <i>Tózsá-Rigó Attila:</i> A dunai térség szerepe a kora újkor Közép-Európa gazdasági rendszerében. ME Kiadó. Miskolc, 2014.	

Wallerstein, Immanuel: Das moderne Weltsystem. Kapitalistische Landwirtschaft und die Entstehung der europäischen Weltwirtschaft im 16. Jahrhundert. Wien, 1986.

Tantárgy neve: Rendiség és polgárosodás problematikája a 18-19. században	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO48 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. hab. Tóth Árpád, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus áttekintést nyújt Magyarország társadalmáról a késői rendiség korában. A polgárosodás fogalma köré rendezett szemináriumon a különböző rendi, ill. foglalkozási csoportokat jogállapotuk, gazdasági helyzetük és tevékenységformáik, kultúrájuk szempontjából vizsgáljuk, és jelentős hangsúlyt kap a közös forrásfeldolgozás. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri az újkori magyar társadalomtörténet folyamatait és a fontosabb vitakérdéseit, - megismeri a korabeli magyarországi lakosság társadalmi tagoltságát és az egyes csoportok életkörülményeit és érvényesülési lehetőségeit képesség: a hallgató képes - a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalom alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - a polgárosodás összefüggéseire vonatkozó ismeretek birtokában a jelenkori magyar társadalom tendenciáinak értelmezése során jobban eligazodik, a rendszerváltást követő átalakulás célkitűzéseit mélyebben érti és ezeket képes tovább sugározni környezetére	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. Áttekintés és historiográfia 2. Népesedési folyamatok 3. A társadalom egységei és a család- és háztartásszerkezet 4. Településszerkezet, etnikai, vallási tagoltság 5. Városhálózat, városiasodás 6. A nemesség csoportjai és helyzetük 7. Az „értelmiségi” foglalkozások 8. A „régipolgárság” 9. A modern polgárság kezdetei 10. Az agrártársadalom tagolódása 11. Az uradalmak gazdálkodása és társadalma 12. A rendi határok átlépése: társadalmi integráció, asszimiláció, felsőbb iskoláztatás 13. A társadalomszerveződés új formái: az egyesületek. 14. Összefoglalás, kurzuszárás Félévközi számonkérés módja és értékelése: Óralátogatás a szabályzat szerint. Félévközi számonkérés nincs.	

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A kollokvium szóbeli, a tételsor az egyes előadások (1-13.) témáinak felel meg.

Kötelező irodalom:

Bácskai Vera: A vállalkozók előfutárai. Magvető, Budapest, 1988

Dobszay Tamás – Fónagy Zoltán: A rendi társadalom utolsó évtizedei. In: Gergely András (szerk.): Magyarország a 19. században. Osiris, Budapest, 2003. 57-125.

Kövér György-Gyáni Gábor: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. Osiris, Budapest, 1998 (részletek)

Tóth Zoltán: A rendi norma és a keresztyén polgárisodás. Századvég, 1991. 2-3. 75-130.

Varga János: A jobbágyi földbirtoklás típusai és problémái, 1767-1848. Akadémiai, Budapest, 1967.

Vörös Károly: A modern értelmiség kezdetei Magyarországon. Valóság, 1975. 5.

Ajánlott irodalom:

Andorka Rudolf – Faragó Tamás: Az iparosodás előtti (XVIII-XIV. századi) család- és háztartásszerkezet vizsgálata. Agrártörténeti Szemle, 1984.

Fónagy Zoltán: Nemesei birtokviszonyok az úrbérrendezés korában: A nemesség a magyar társadalomtörténet-írásban. Századok, 1999. 1141-1191.

Hanák Péter: Polgárosodás és asszimiláció Magyarországon a XIX. században. Történelmi Szemle, 1974. 513-536.

Kövér György (szerk.): Zombékok. Középosztályok és iskoláztatás Magyarországon. Osiris, Budapest, 2006.

Ódor Imre – Pálmány Béla – Takács Péter (szerk.): Mánások, birtokos, címerlevelek. Konferencia, Pécsvárad, 1995 szept. 12-13. KLTE, Debrecen, 1997.

Sasfi Csaba: Gimnazisták és társadalom Magyarországon a 19. század első felében. Korall, Budapest, 2013.

Szabad György: A tatari és gesztesi Esterházy-uradalom áttérése a robotrendszerrel a tőkés gazdálkodásra. Akadémiai, Budapest, 1957.

Tóth Árpád: Önszervező polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'Harmattan, Budapest, 2005.

Tantárgy neve: Etnikumok, felekezetek és a nemzetiségi kérdés a 19-20. századi Magyarországon	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO49 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. hab. Tóth Árpád, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus során az etnikai-felekezeti tagolódás kialakulásának okait, a társadalom rendies határvonalainak működésében játszott szerepét, és a politikai következményeket (a modern nacionalizmusok születésétől a politikai antiszemitizmusig) tárgyaljuk. Fokozott figyelmet fordítunk az újkori magyar történelem asszimilációs és disszimilációs tendenciáira, valamint a szekularizáció kérdéskörére és az azzal kapcsolatban kritikus újabb megközelítésekre. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri az újkori magyar társadalom etnikai tagoltságának jelentőségét és ennek politikai következményeit - képet nyer a jelentősebb etnikai-felekezeti csoportok szocio-kulturális sajátosságairól és belső tagolódásáról képesség: a hallgató képes - a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalom alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd:	

a hallgató törekedik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - az etnikai-felekezeti történeti tagolódásra vonatkozó ismeretek birtokában mélyebben értelmezi a jelenkori Magyarország társadalmi konfliktusait és állampolgárként nagyobb toleranciát tanúsít ezek kapcsán	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás: 1. Bevezetés: előzmények, fogalmak, historiográfia 2. A Magyar Királyság lakosságának tagolódása a honleíró irodalomban 3. A jelentősebb arányú etnikai és felekezeti csoportok sajátosságai a 19. század elején 4. A felekezeti etnikumok és a polgárosodás 5. A nemzetiségi kérdés politikuma a reformkorban 6. Nemzetiségi konfliktusok az 1848-1849-es szabadságharcban 7. A nemzetiség ügye a neoabszolutizmus idején 8. Az 1868. évi nemzetiségi törvény és kora 9. Asszimiláció: a modern magyar nemzet mint olvasztótégely 10. Nemzetiségi konfliktusok a dualizmus időszakában 11. Trianon a nemzetiségi kérdés nézőpontjából 12. A „zsidókérdés” és a zsidótörvények a két világháború közötti Magyarországon 13. A felekezeti-etnikai kisebbségek helyzete a pártállam idején 14. Összefoglalás, kurzuszárás Félévközi számonkérés módja és értékelése: Óralátogatás a szabályzat szerint. Félévközi számonkérés nincs. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokvium szóbeli, a tételsor az egyes előadások (1-13.) témáinak felel meg.	
Kötelező irodalom: <i>Hanák Péter:</i> Polgárosodás és asszimiláció Magyarországon a XIX. században. Történelmi Szemle, 1974. 513-536. <i>Karády Viktor:</i> Zsidóság, polgárosodás, asszimiláció. Budapest, 1997. <i>Pukánszky Béla:</i> Német polgárság magyar földön. Budapest, 1940. (új kiadás: Budapest, 2000.) <i>Schwartner, Martin von:</i> Statistik des Königreichs Ungern. Pest, 1798. <i>Szabó István:</i> A magyarság életrajza. Budapest, 1941. Ajánlott irodalom: <i>Arató Endre:</i> A feudális nemzetiségtől a polgári nemzetig. Budapest, 1975. <i>Bácskai Vera:</i> A vállalkozók előfutárai. Budapest, 1989. <i>Horváth Gergely Krisztián:</i> 'Honisme' és 'statistica' (1819-1848). Budapest, 2002. <i>Karády Viktor:</i> Iskolarendszer és felekezeti egyenlőtlenségek Magyarországon (1867-1945). Budapest, 1997. <i>Kövér György:</i> A tisztaeszlári dráma: társadalomtörténeti látószögek. Budapest, 2011. <i>Tóth Árpád:</i> Bezárkózás vagy nyitás? A pozsonyi német evangélikus közösség viszonya környezetéhez a felekezeti vegyes házasságok alapján (1750-1850). In: Lukács Anikó (szerk.): Felekezeti társadalom - felekezeti műveltség a Hajnal István Kör - Társadalomtörténeti Egyesület 2011. évi, győri konferenciájának kötete. Budapest, 2013. 135-144. <i>Varga László (szerk.):</i> Zsidóság a dualizmus kori Magyarországon. Budapest, 2005.	

Tantárgy neve: Agrártársadalom a 18–19. századi Magyarországon	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO22
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK Történettudományi Intézet
	Tantárgyelem: kötelező

Tárgyfelelős: Rada János, egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium a parasztság és az agrártársadalmak 20. században kialakult antropológiai fogalmainak tisztázásából indul ki, kitekintéssel a 20. század első felének jellegzetes magyar parasztság-koncepcióira. Az olyan elméleti kérdéseket, mint hogy természetes adottság, munkamegosztási vagy uralmi helyzet befolyásolta-e a parasztság létét a magyarországi késői rendi agrártársadalomban; ill. hogy az úrbéres, jogi viszonyokon túl milyen egyéb szempontok határozták meg a parasztság helyzetét, életkörülményeit stb. – két történeti fordulópont: a Mária Terézia-kori úrbérrendezés és az 1848-as jobbágyszabadítás forrásainak, jogi szövegeinek tanulmányozásával válaszoljuk meg. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a parasztság történetének megközelítésmódjait és a forráskutatás módszertani lehetőségeit - továbbá a magyar parasztság 18–19. századi történetének fordulópontjait, főbb tendenciáit képesség: a hallgató - képes problémák megfogalmazására, önálló ítéletalkotásra - képes összefüggő szövegek, valamint vizuális jelekkel, tipográfiai eszközökkel, ikonokkal tagolt szövegek, táblázatok, adatsorok, vizuális szövegek (mozgó-, állóképek, térképek, diagramok) megértésére, értelmezésére - képes megoldási javaslatokat adni a történeti-társadalmi elemzés során felmerülő problémák értelmezésére, az alapszakon belül elsajátított problémamegoldó technikák hatékony alkalmazására attitűd: - a hallgató mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségeit - kritikai attitűd autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait - a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezetés, követelmények ismertetése 2. A parasztság és az agrártársadalmak fogalmai; magyar parasztság-koncepciók a 20. század első felében 3. A magyar parasztság historiográfiája napjainkig 4. Paraszti társadalom a felszabadító háborúk után 5. A felvilágosult abszolutizmus parasztpolitikája; a Mária Terézia-féle úrbérrendezés 6. A Mária Terézia-féle úrbérrendezés forrásai I. 7. A Mária Terézia-féle úrbérrendezés forrásai II. 8. Jobbágyszabadítás-koncepciók a 19. századi Kelet- és Közép-Európában, ill. a magyar reformkorban 9. Az 1848-as jobbágyszabadítás forrásai I. 10. Az 1848-as jobbágyszabadítás forrásai II. 11. Ferenc József úrbéri pátense 12. A parasztság polgárosodásának korlátjai, problémái a jobbágyszabadítás után; a „földkérdés” 13. Összefoglalás 14. Zárthelyi dolgozat	

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A hallgatók óráról órára haladnak olvasmányaikkal, és a szemináriumi foglalkozások keretében folyamatosan számot adnak ismereteikről, és megfogalmazzák véleményüket egy-egy vizsgált témában.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges, amelyet legalább 50%-os szinten kell teljesíteniük (50–60% elégséges; 61–75% közepes; 76–90% jó; 91–100% jeles).

Az aláírás feltétele az órai részvétel, a jegyet a zárthelyi dolgozat eredménye adja. (A szemináriumok során legaktívabb hallgatók többletpontot kapnak zárthelyi dolgozatuk pontszámához.)

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Erdei Ferenc: Magyar paraszttársadalom. In: Uő: A magyar társadalomról. Akadémiai, Bp. 1980. 87–121.

Erdei Ferenc: Parasztok. Akadémiai, Bp. 1973.

Márkus István: A talpazat dinamizmusa: parasztság és társadalomfejlődés. In: Uő: Az ismeretlen főszereplő. Tanulmányok. Szépirodalmi, Bp. 1991. 372–404.

Silverman, Sydel: A paraszttanulmányok alakulása az antropológiában: a paraszt fogalma és a kultúra fogalma. Ethnographia 94/1. (1983) 89–105.

Szabó István: Jobbágyság-parasztság. Terminológia, fogalom, társadalomszerkezet. Ethnographia 76/1. (1965) 10–31.

Tóth Zoltán: Távlati körkép a történelmi parasztságról. In: Magyar Néprajz. VIII. Társadalom. Szerk. Sárkány Mihály–Szilágyi Miklós. Akadémiai, Bp. 2000. 67–116.

Ajánlott irodalom:

Horváth Zita: A Mária Terézia-féle úrbérrendezés historiográfiája és forrásai. Studia Miskolcinsia 4. (2003) 137–156.

Horváth Zita: A parasztság helyzete a 18. században az úrbérrendek forrásainak tükrében. Korall 19–20. (2005 május) 132–160.

Sárkány Mihály: Parasztság és termelési viszonyok. Népi kultúra – Népi társadalom 13. (1983) 21–37.

Szabó István: A magyar parasztság története. Magyar Szemle Társaság, Bp. 1940.

Szabó István: Nemesség és parasztság Werbőczy után. In: Úr és paraszt a magyar élet egységében. Szerk. Eckhardt Sándor. Bp. 1941. 44–80.

Vári András: Az uralom az uradalomban. Nagybirtokos, gazdatisztek és parasztok közötti hatalmi viszonyok egy per tükrében az 1810-es években. Századok 138/3. (2004) 539–600.

Viga Gyula: A gazdaság, a társadalom és kultúra változása a Bodroghöz 18–20. századi műveltségében. Herman Ottó Múzeum Évkönyve 41. (2002). 389–405.

Tantárgy neve: Magyarország az európai gazdaságban (16–18. század)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO50 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Tózsá-Rigó Attila	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: (200-300 karakter) A tárgy célja áttekintést nyújtani a kora újkori Magyar Királyság történetéről. Kiemelt cél megismerni azokat az tényezőket, amelyek gazdasági értelemben erősítették a Magyar Királyság európai integrációját politikai dezintegráció korában. Eszközök: prezentációk, csoportmunka segítségével mélyelemzések a vonatkozó témákban Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgatóknak tájékozottnak kell lenniük a kora újkori magyar és a vonatkozó egyetemes politikai,	

gazdasági, társadalmi és kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzőivel. képesség: A hallgatóknak képesnek kell lenniük Képes a politika-, társadalom- és gazdaságtörténeti kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. attitűd: A hallgató érti és elfogadja a kora újkori történeti jelenségek meghatározó voltát. autonómia és felelősség: A hallgató kialakít olyan történetileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását	
Tantárgy tematikus leírása: 1. A kora újkor általános történeti tendenciái, Európa második expanziója 2. Európa gazdasági expanziója 3. A dunai térség szerepe Európa gazdasági rendszerében 4. A Magyar Királyság geostratégiai helyzete a 15–16. sz. fordulóján 5. A politikai dezintegráció hatásai a gazdasági rendszerre 6. A három részre szakadt Magyar Királyság főbb gazdasági erővonalai 7. A gazdasági integráció főbb erővonalai (A magyar régiók helyzete Közép-Európában) I. 8. A gazdasági integráció főbb erővonalai (A magyar régiók helyzete Közép-Európában) II. 9. A közép-európai üzleti hálózat fő jellemzői 10. A pénzforgalom és a hitelrendszer kapcsolata a kora kapitalista rendszerben 11. A 16. század gazdasági válság hatásai a dunai térségre 12. Változási tendenciák a kontinentális gazdasági rendszerben a 17. század első felében 13. A magyar exportforgalom változása a 17. század második felében Kitekintés: a konszolidáció időszaka	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat a félév elején kiadott követelményeknek megfelelően, aktív órai részvétel (forrás- és szakirodalom-elemzés) Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegyhez szükséges, fent vázolt követelmények egyenlő arányban számítanak bele a félévi értékelésbe	
Kötelező irodalom: <i>Tózsza-Rigó Attila:</i> A dunai térség szerepe a kora újkori Közép-Európa gazdasági rendszerében. ME Kiadó. Miskolc, 2014. <i>Pálffy Géza:</i> A tizenhatodik század története. Pannonica Kiadó. Bp., 2000. Ágoston Gábor – Oborni Teréz: A tizenhetedik század története. Pannonica. Bp., 2000. Ajánlott irodalom: <i>Wallerstein, Immanuel:</i> Das moderne Weltsystem. Kapitalistische Landwirtschaft und die Entstehung der europäischen Weltwirtschaft im 16. Jahrhundert. Wien, 1986. <i>Tózsza-Rigó Attila:</i> A délnémet üzleti hálózatok megrázkódtatásai a 16. század második felében és a 17. század elején. In: Kövér György – Pogány Ágnes – Weisz Boglárka (főszerk.): Válság – kereskedelem. Magyar Gazdaságtörténeti Évkönyv. 1. (2016) Budapest. 81–112. <i>Steensgaard, Niels:</i> The Seventeenth-Century Crisis and the Unity of Eurasian History. In: Parker, Geoffrey – Smith, Lesley M. (eds.): The General Crisis of the Seventeenth Century. 2. ed. London, 1997. 257–265.	

Tantárgy neve: A Habsburg Birodalom gazdaságtörténete a hosszú 19. században (1780–1918)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO51 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Rada János, egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali/levelező
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium témája a Habsburg Birodalom gazdaságának fejlődése különös tekintettel az iparosodásra, valamint a tercier szektor változásaira. A folyamatok és az összefüggések bemutatása során a más európai országokkal való összehasonlításra is hangsúlyt helyezünk.	
Fejlesztendő kompetenciák:	
tudás: a hallgató - megismeri Magyarország és a Habsburg Birodalom 19. századi gazdasági fejlődését	

- továbbá gazdaságpolitikai gondolkodás és irányzatai terén is ismeretekre tesz szert

képesség:

a hallgató

- képes problémák megfogalmazására, önálló ítéletalkotásra

- képes összefüggő szövegek, valamint vizuális jelekkel, tipográfiai eszközökkel, ikonokkal tagolt szövegek, táblázatok, adatsorok, vizuális szövegek (mozgó-, állóképek, térképek, diagramok) megértésére, értelmezésére

- képes megoldási javaslatokat adni a történeti-társadalmi elemzés során felmerülő problémák értelmezésére, az alapszakon belül elsajátított problémamegoldó technikák hatékony alkalmazására

attitűd:

- a hallgató mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségeit

- kritikai attitűd

autonómia és felelősség:

- tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait

- a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

1. Bevezetés; kurzuskövetelmények ismertetése
2. A természeti és a földrajzi környezet
3. A demográfiai átalakulás folyamatai és regionális különbségei
4. A kézműipar fejlődése és átalakulása, céhek és kontárok, az iparirányítás és ellenőrzése
5. A könnyűipar és a paraszti mellékiparok, ezekre alapuló iparvidékek, proto-indusztrializáció
6. A nehézipar, a vasutak első hulláma és az állami ipartámogatások
7. Az agrárexportőr területek világpiacba kapcsolódása és a parasztság bomlása
8. Bankok, részvénytársaságok, tőkefelhalmozás és tőkeimport.
9. A technikai kultúra és a műszaki értelmiség monarchiaközi és európai integrációja
10. Az Osztrák-Magyar Monarchia mint közös piac
- 11–12. Hallgatói referátumok
13. Összefoglalás
14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A hallgatók folyamatosan haladnak olvasmányaikkal, és a szemináriumi foglalkozások során hétről hétre számot adnak tudásukról – megfogalmazva önálló véleményüket is egy-egy vizsgált témában. Továbbá a félév során előadást tartanak egy általuk választott témából (min. 30 perc, PPT segítségével), majd a félév végén zárthelyi dolgozatban adnak számot tudásukról.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges, amelyet legalább 50%-os szinten kell teljesíteni (50–60% elégséges; 61–75% közepes; 76–90% jó; 91–100% jeles).

A félév végi aláírás feltétele a rendszeres órai részvétel és a prezentáció megfelelő teljesítése, a jegyet pedig a zárthelyi dolgozat és a prezentációra kapott pontok összegzett eredménye adja. (A szemináriumok során legaktívabb hallgatók többletpontokat kapnak.)

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Good, David F.: The Economic Rise of the Habsburg Empire 1750–1914. University of California Press, Berkeley–Los Angeles–London 1984.

Kaposi Zoltán: Magyarország gazdaságtörténete, 1700–2000. Dialóg Campus, Pécs 2002.

Kövér György: Iparosodás agrárországban. Magvető, Bp. 1982.

Magyar gazdaságtörténeti szöveggyűjtemény. Szerk. Czoch Gábor et al. Aula, Bp. 2003.

Németh Györgyi: Manufaktúrák Magyarországon az 1780-as években és az ipari tájkép formálása. Herman Ottó Múzeum Évkönyve 28–29. (1991) 227–239.

Somlai Péter: Hivatalnoki szervezet és intenzív iparosítás. Akadémiai, Bp. 1977.

Vári András: A nagybirtok birtokigazgatási rendszerének bürokratizálódása a 17–19. században. Történelmi Szemle 32/1–2. (1990) 1–28.

Ajánlott irodalom:

Cameron, Rondo: A világgazdaság története a kőkorszaktól napjainkig. Maecenas, Bp. 1994.

Eddie, Scott: Cui bono? Magyarország és a dualista Monarchia védővámpolitikája. Történelmi Szemle

19/1–2. (1976) 156–166.

Gerschenkron, Alexander: A gazdasági elmaradottság történelmi távlatból. Gondolat, Bp. 1984. 35–67.

Tantárgy neve: Népesedés – térben, időben (demográfia és városiasodás a 19-20. században)	Tantárgy Neptun kódja: BTNMDTSO52 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. hab. Tóth Árpád, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus betekintést nyújt a modern társadalom születésének népesedéstörténeti vonatkozásaiba: a demográfiai átmenet folyamatának magyarországi változatába és a városba áramlás társadalmi aspektusaiba. A makro szintű kérdéskörök mellett a demográfia mikro léptékű vizsgálati módszereiben elmélyedünk, ami az egyén, a család és a helyi közösség demográfiai magatartását, illetve a döntési keretek megváltozását (a gyermekváltozás tudatossá válását, ill. a házasodásra vonatkozó szándékok individualizálódását) jelenti elsősorban. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a népesedéstörténet meghatározó modernkori folyamatait és az ezekkel kapcsolatos fontosabb vitakérdéseket, - megismeri Magyarország Európában belüli helyzetét e jelenségek szempontjából képesség: a hallgató képes - a történettudomány újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalom alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - a közéletben megnövekedett jelentőségű demográfiai kérdésekben nagyobb rálátással és kompetenciával képes ítéletet alkotni	
Tantárgy tematikus leírása:	
Gyakorlat 1. Bevezetés: fogalmak, a társtudományok és az interdiszciplináris vizsgálat lehetőségei 2. A társadalomszerkezet rendi, osztály- és foglalkozási tagolódáson kívül dimenziói 3. A népességszám makro szintű változásai a modern korban: demográfiai átmenet és népességrobbanás 4. A városba áramlás sajátosságai a modern urbanizációt megelőző évszázadban 5. A városhálózat átalakulása a 19. században 6. Demográfiai sajátosságok és társadalmi normák az 1848 előtti magyarországi városokban 7. Falusi közösségek demográfiai vizsgálatai 8. A családrekonstitúciós módszer 9. A városi társadalom a születő nagyvárosban I. (illegitimitás) 10. A városi társadalom a születő nagyvárosban II. (az öngyilkosság) 11. A városon belüli térbeli elkülönülés jelenségei 12. A második demográfiai átmenet és tényezői 13. A harmadik évezred globális demográfiai problémái 14. Zárthelyi dolgozat, kurzuszárás Félévközi számonkérés módja és értékelése:	

A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percben ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A tesztrészből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Bácskai Vera – Nagy Lajos: Piackörzetek, piacközpontok és városok Magyarországon 1828-ban.

Akadémiai, Budapest, 1984

Beluszky Pál: A polgárosodás törekeny váza – városhálózatunk a századfordulón. Tér és társadalom, 1990. 3–4, 13–56.

Faragó Tamás: Bevezetés a történeti demográfiába. [http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/adatok.html] (1-6. fejezet)

Gyáni Gábor – *Kövér György*: Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a 2. világháborúig.

Osiris, Budapest, 2001. 39-50, 198-211.

Hohenberg, Paul M. – *Lees, Lynn Hollen*: The Making of Urban Europe, 1000-1994. Harvard UP, Boston etc., 1995.

Katus László: A demográfiai átmenet kérdései Magyarországon a XIX. században. Történelmi Szemle 1980. 2.

Ajánlott irodalom:

Bácskai Vera: Városok Magyarországon az iparosodás előtt. Osiris, Budapest, 2002.

Benda Gyula: Keszthely: egy monografikus társadalomtörténeti kutatás demográfiai tanulságai. Történeti Demográfiai Évkönyv, 2005.

Faragó Tamás: Nemek, nemzedékek, rokonság, család. Magyar Néprajz, VIII. Akadémiai, Budapest, 2000. 393-483.

Gyáni Gábor: Az utca és a szalon. A társadalmi térhasználat Budapesten, 1870–1940. Új Mandátum, Budapest, 1998

Gyáni Gábor: Budapest – túl jón és rosszon. A nagyvárosi múlt mint tapasztalat. Napvilág, Budapest, 2008.

Melegh Attila – *Őri Péter*: A második demográfiai átmenet elmélete. In: Spéder Zsolt (szerk.): Család és népesedés – itthon és Európában. KSH Népesedéstudományi Intézet, Budapest, 2003. 495-523.

Tímár Lajos: Vidéki városlakók. Debrecen társadalma, 1920-1944. Magvető, Budapest, 1993.

Tantárgy neve: A diktatúra társadalmi korlátai a 20. század második felében	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO53 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Csíki Tamás, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az előadás célja a politika- és társadalomtörténeti megközelítést egyszerre érvényesítve, az 1945 utáni szovjet típusú diktatúra kiépülésének, működésének és társadalmi következményeinek, illetve a mindennapi gyakorlatokban érvényesülő együttműködési és ellenállási formák bemutatása.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás:- ismeri és értően elemzi az adott korszak történeti problémáit és - a történeti folyamatokat képesség:- szakmai irányítás mellett képes a politikai diktatúra egyes részterületein kutatására, publikációra, érett ismeretterjesztő és tudományos írásművek létrehozására, - a történettudomány vonatkozó eredményeinek megismertetésére a szélesebb közönség számára attitűd:- a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége,	

- kritikai attitűd a jelen politikai és társadalmi folyamataival kapcsolatban autonómia és felelősség: - A történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önismeretében és személyes autonómiájának megőrzésében	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Visszatekintés: A második világháború és annak vége 2. A szovjetizálás nemzetközi háttere 3. Az ország szovjetizálása I. 4. Az ország szovjetizálása II. 5. Az állampárt és felépítése 6. A terror működése és áldozatai 7. A mindennapi szocializmus 8. A Rákosi-diktatúra társadalmi hatásai I. 9. A Rákosi-diktatúra társadalmi hatásai II. 10. Az „új szakasz” 11. Resztalinizáció 12. 1956-os forradalom 13. Kitekintés a Kádár-korszakra 14. A korszak historiográfiája	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Az aláírás feltétele a rendszeres óralátogatás (a Tanulmányi és Vizsgaszabályzatban foglaltak alapján a maximális hiányzás nem haladhatja meg a féléves óraszám 40%-át); a félév végén kollokvium. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokvium teljesítésének módja írásbeli és szóbeli rész. (A tesztből álló írásbelin legalább 50%-ot kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A szóbelin a hallgató tudásanyagát, érvelését és vitakészségét 1-től 5-ig terjedő skálán mérem. A kollokvium végeredménye a két jegy átlaga, ha bármelyik elégtelen, ismételni kell a vizsgát.)	
Kötelező irodalom: Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Bp., Osiris, 2005. Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Bp., Osiris, 1999. Kotkin, S.: Magnetic Mountain. Stalinism as a Civilization. Berkeley, University of California, 1995. Ajánlott irodalom: Gyarmati György: A Rákosi-korszak. Bp., ÁBTL-Rubicon, 2013. Kornai János: A szocialista rendszer. Kritikai politikai gazdaságtan. Bp., HVG, 1993. Kornai János: A hiány. Bp., Kalligram, 2011. Romsics Ignác: Az 1947-es párizsi békeszerződés. Bp., Osiris, 2006. Fitzpatrick, S.: Everyday Stalinism: Ordinary Life in Extraordinary Times. Soviet Russia in the 1930s. New York, Oxford University Press, 1999.	

Tantárgy neve: Magyar gazdaságtörténet európai keretben a „rövid 20. században”	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO36
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
Tantárgyelem: kötelező	
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k): Csíki Tamás, egyetemi docens	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali / levelező megjelölése
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium célja az I. világháborút, illetve a történeti Magyarország felbomlását követő gazdasági változások és folyamatok bemutatása. A bevezető órák az 1920-as évek stabilizációját, a világgazdasági válság hatásait, majd a II. világháború utáni államosítást, a szovjet típusú tervutasításos rendszer kiépülését, működését, megreformálási kísérleteit, végül az összeomlását vizsgálják. A szeminárium ezt követően a mezőgazdaság szervezetét a termelés táji-természeti feltételeivel, a munkaformákkal, a gazdálkodási-reprodukciós stratégiákkal összefüggésben elemzi. Az ipar és a kereskedelem strukturális kapcsolatait a vállalkozások szintjén mutatja be, ami módot ad vállalkozói karrierrek, mentalitások szemléltetésére. Végül a gazdaságirányítás intézményi struktúráinak bemutatása mellett, utal a mindenkori	

döntések informális háttereire és az alkalmazkodások formáira is. A tárgy célját a képzési és kimeneti követelményekben megfogalmazottak alapján kell megadni, kitérve a tantárgy helyére és szerepére a képzési programban.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- Átlátja a magyar gazdaság fejlődésének főbb kereteit és az értelmezés szakmailag elfogadott kontextusait.
- Tisztában van a gazdaságtörténet aktuális kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel.

képesség:

- Értelmezi a magyar gazdaság főbb jelenségeit és azok európai beágyazottságát.

attitűd:

- Tudatosan képviseli a történettudomány és társterületei szaknyelvi és kommunikációs normáit.
- A történettudomány és a gazdaságtörténet gondolkodásmódját hitelesen közvetíti.

autonómia és felelősség:

- Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.
- Hatékonyan együttműködik a történettudomány szakterületéhez kapcsolódó hazai és nemzetközi közösségekkel.

Tantárgy tematikus leírása:

1. A gazdaságtörténet kérdésfeltevése és forrásai
2. Gazdasági és konjunkturális változások Európában a két világháború között
3. Trianon gazdasági következményei
4. A magyar gazdaság a 20-as években (stabilizáció, importhelyettesítés)
5. A gazdasági válság és hatásai
6. A magyar mezőgazdaság a két világháború között
7. A győri program és a hadigazdaság
8. Európa gazdasága a II. világháború után
9. A háború utáni évek Magyarországon (jótétel, földosztás, stabilizáció)
10. A szocialista iparosítás
11. A téjesítés szakaszai
12. Az új gazdasági mechanizmus
13. A magyar gazdaság a 80-as években
14. Rendszerváltás utáni folyamatok

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Önálló prezentáció a hallgató által választott témából.

Aktív órai részvétel. A félévvégi jegyet alapvetően a zh eredménye határozza meg, de 10-10 százalékban beleszámítom a prezentációt és az aktív órai részvételt is

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

A zh tesztből és esszékérdésekből áll, amelyen legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

Kötelező irodalom:

Berend T. Iván: Európa gazdasága a 20. században. Bp. 2008.

Gunst Péter: Magyarország gazdaságtörténete 1914-1989. Bp. 2007.

Jogi Könyvkiadó, Bp, 1986.

Kaposi Zoltán: A XX. század gazdaságtörténete I–II. Dialóg Campus, Budapest–Pécs 1998–2001. Uő: Magyarország gazdaságtörténete 1700-2000. Dialóg Campus, Pécs 2002

Pető Iván–Szakács Sándor: A hazai gazdaság négy évtizedes története I. 1945–1968. Közgazd. és

Ajánlott irodalom:

Balogh Balázs: Gazdák és zsellérek: gazdálkodási stratégiák Tápon. Bp, 2003

Buza János–Estók János–Szávai Ferenc–Varga Zsuzsanna (szerk): Agrártörténet-agrárpolitika.

Tanulmányok Szuhay Miklós emeritus professzor tiszteletére. Budapesti Corvinus Egyetem, Bp, 2006

Csíki Tamás: Egy Bódva-völgyi parasztgazdaság termelésének néhány jellemzője a XIX. század végén

Csikós-Nagy Béla: A XX. század magyar gazdaságpolitikája. Akadémiai, Bp. 1996

Faragó Tamás–Kövér György (szerk.): Magyar gazdaságtörténeti szöveggyűjtemény. XVIII–XX. század.

Aula, Bp. 2003

Fél Edit–Hofer Tamás: Arányok és mértékek a paraszti gazdálkodásban. Balassi, Bp. 1997
 In: Bodnár Mónika–Rémiás Tibor (szerk.) *Tanulmányok a Bódva-völgye múltjából.* (Magánkiadás), Putnok, 1999
Kövér György: A pesti kereskedő-bankár másodvirágzása és az iparfinanszírozás a 20. század első felében.
 In: Uő: *A felhalmozás íve.* Új Mandátum, Bp. 2002. 321–327.
Lengyel György: Vállalkozók, bankárok, kereskedők. Magvető, Bp. 1989
Szakál Gyula: Vállalkozó győri polgárok 1870-1940 között. L'Harmattan, Bp., 2002
Tóth Tibor: A magyar mezőgazdaság struktúrája az 1930-as években. Akadémiai, Bp. 1988

Tantárgy neve: A szegénység történelmi alakváltozatai, szociálpolitika a 19–20. században	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO54 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Sziszkoszné dr. Halász Dorottya, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium a szegénység fogalmának változásait, a „szegény” kategóriába sorolt társadalmi rétegek életkörülményeit, valamint az állami szociálpolitika és a jóléti állam kialakulásának evolúcióját követi nyomon a 19–20. század folyamán. Európai kontextusba helyezve, a vizsgálódás fókuszja Magyarország. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató – megismeri a 19–20. század társadalmi-gazdasági folyamatait, problémáit – ismeri a történettudomány alapvető (társadalomtörténeti) szakkifejezéseit, a forrásolvasás módszereit – ismeri a történelmi kutatásokhoz szükséges problémamegoldó technikákat képesség: a hallgató képes – társadalomtörténeti kutatásra – a történettudomány eredményeinek megismertetésére a szakirodalom segítségével – önállóan megtervezni és végrehajtani az adott korszak eseményeinek bemutatását – eredeti kérdéseket és helytálló véleményt megfogalmazni az adott témára vonatkozóan attitűd: a hallgató törekszik – tudásának folyamatos fejlesztésére – szakszerűen és érthetően kifejezni magát szóban és írásban – az információk kritikus elemzésére és bemutatására, önálló ítéletalkotásra autonómia és felelősség: a hallgató – felelősséget vállal szóbeli előadásaiért és szakmai szövegeiért – tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket – megszerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében	

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat:**

1. Követelmények ismertetése, előkészítés
2. Szegények a preindusztériális társadalmakban, a primér szociabilitás
3. Szegények és szegényügy Magyarországon a késő rendi korszakban
4. A bér munkaviszony alakulása Európában a 19–20. században
5. Parasztság, mezőgazdasági szegénység Magyarországon a dualizmus idején és a két világháború között
6. A magyarországi munkásság életszínvonala 1945-ig
7. Városi szegénység Magyarországon a dualizmus idején és a két világháború között
8. Szociálpolitika Európában a 19–20. században
9. A társadalombiztosítás kiépülése Magyarországon
10. A munkanélküliség „felfedezése”
11. A produktív szociálpolitika
12. Szegénység és az életszínvonal alakulása Magyarországon 1945 után
13. A szociálpolitika fordulatai Magyarországon 1945 után
14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgató ppt-vel kísért prezentációt készít egy előre egyeztetett témából (kb. 35-40 percben), aminek írásbeli verzióját szemináriumi dolgozat formájában is benyújtja. Emellett bekapcsolódik az aktuális témához kapcsolódó órai beszélgetésekbe/vitákba.

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez a félév végén zárthelyi dolgozat írására kerül sor. A kifejtendő kérdéseket tartalmazó feladatlapok értékelése 1-től 5-ig terjedő skálán történik. A megszerzhető maximális pontszámnak legalább a felét el kell érni az elégtelen eredmény elkerüléséhez, így az osztályzás a következők szerint alakul: 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy az órai teljesítmény, a prezentáció, a szemináriumi dolgozat és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlagából képződik.

Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.

Kötelező irodalom:

Castel, Robert: A szociális kérdés alakváltozása. Max Weber Alapítvány, Bp. 1998.

Ferge Zsuzsa: Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből. Kávé Kiadó, Bp. 2001.

Staatliche, städtische, betriebliche und kirchliche Sozialpolitik vom Mittelalter bis zur Gegenwart. Hg. Pohl, Hans. Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1991.

Tomka Béla: A jóléti állam Európában és Magyarországon. Corvina, Bp. 2008.

Ajánlott irodalom:

Hátori Péter: „Szegények mindig lesznek veletek...” Tanulmányok a szociálpolitika történetéből. PPKE, Bp. 2006.

Tomka Béla: Szociálpolitika a 20. századi Magyarországon európai perspektívában. Századvég, Bp. 2003.

Zimmermann, Susan: Prächtige Armut. Fürsorge, Kinderschutz und Sozialreform in Budapest: Das „sozialpolitische Laboratorium” der Doppelmonarchie im Vergleich zu Wien, 1873–1914. Jan Thorbecke Verlag, Sigmaringen 1997.

Tantárgy neve: Idegen nyelvű szakszöveg-olvasás	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTSO43 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Sziszkoszné dr. Halász Dorottya, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tárgy angol nyelvű, gazdaság- és társadalomtörténeti vonatkozású szövegek feldolgozásával foglalkozik. Alapvető cél az idegen nyelven történő olvasás és megértés készségének és képességének fejlesztése, az angol nyelvnek a gazdaság- és társadalomtörténet tanulmányozásához szükséges terminusainak bevétele.	

Fejlesztendő kompetenciák:**tudás:**

a hallgató

– ismeri a történettudomány alapvető gazdaság- és társadalomtörténeti szakkifejezéseit, a forrásolvasás módszereit

– egy modern idegen nyelven képes eligazodni a szakirodalomban, különös tekintettel a szakterminológiára

képesség:

a hallgató képes

– gazdaság- és társadalomtörténeti kutatásra, valamint szakmai önképzésre idegen nyelven is

– egyes történelmi korszakok társadalmi, gazdasági belső törvényszerűségeinek megértését elmélyíteni

attitűd:

a hallgató

– törekszik idegen társadalmak történelmének és kultúrájának megismerésére

– tudatosan képviseli a történettudomány és társterületei szaknyelvi normáit

autonómia és felelősség:

a hallgató

– szakszerű kifejezőmódra törekszik idegen nyelven is

– igényli az együttműködést a történettudomány szakterületéhez kapcsolódó nemzetközi közösségekkel

– felelősséget vállal idegen nyelvű szakmai szövegeiért

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat:**

1. Követelmények ismertetése, bevezetés

2. *Averil Cameron: Remaking the Past. In: Interpreting Late Antiquity. A Guide to the Postclassical World.* Eds. Bowersock, G. W. – Brown, Peter – Grabar, Oleg. The Belknap Press of Harvard UP, Cambridge–London 1999. 1–20.3. *Cameron: Remaking the Past*4. *Cameron: Remaking the Past*5. *Jonathan Elukin: Living Together – Living Apart. Rethinking Jewish-Christian Relations in the Middle Ages.* Princeton UP, Princeton–Oxford 2007. Chapter Two: From the Carolingians to the Twelfth Century. 43–64.6. *Elukin: Living Together – Living Apart*7. *Elukin: Living Together – Living Apart*

8. Zárthelyi dolgozat I.

9. *Jefferson – Lokken: Daily Life in Colonial Latin America.* Greenwood, Santa Barbara 2011. Chapter One: Marriage, Home, and Family. 1–26.10. *Jefferson – Lokken: Daily Life in Colonial Latin America*11. *Jefferson – Lokken: Daily Life in Colonial Latin America*12. *Ronald E. Seavoy: An Economic History of the United States. From 1607 to the Present.* Routledge, New York–London 2006. Chapter Ten: Creating the National Market. 185–200.13. *Seavoy: An Economic History of the United States*

14. Zárthelyi dolgozat II.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A hallgatók a félév során óráról-órára elkészítik fordításaikat, melynek nyomán követése szóbeli munkájuk alapján történik. Emellett két zárthelyi dolgozat megírására kerül sor a félév közepén és végén.

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

A félév során előfordult szavak/kifejezések magyarról idegen nyelvre, valamint egy összefüggő szöveg idegen nyelvről magyarra történő fordítását tartalmazó zárthelyi dolgozatok értékelése 1-től 5-ig terjedő skálán történik. A megszerezhető maximális pontszámnak legalább a felét el kell érni az elégtelen eredmény elkerüléséhez, így az osztályzás a következők szerint alakul: 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy az órai teljesítmény és a zárthelyi dolgozatok jegyeinek átlagából képződik.

Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.

Kötelező irodalom:*Cameron, Averil: Remaking the Past. In: Interpreting Late Antiquity. A Guide to the Postclassical World.* Eds. Bowersock, G. W. – Brown, Peter – Grabar, Oleg. The Belknap Press of Harvard UP, Cambridge–London 1999. 1–20.

Elukin, Jonathan: Living Together – Living Apart. Rethinking Jewish-Christian Relations in the Middle Ages. Princeton UP, Princeton–Oxford 2007. Chapter Two: From the Carolingians to the Twelfth Century. 43–64.

Jefferson, Ann – Lokken, Paul: Daily Life in Colonial Latin America. Greenwood, Santa Barbara 2011. Chapter One: Marriage, Home, and Family. 1–26.

Seavoy, Ronald E.: An Economic History of the United States. From 1607 to the Present. Routledge, New York–London 2006. Chapter Ten: Creating the National Market. 185–200.

Egy- és kétnyelvű szótárak

Ajánlott irodalom:

Azak, Umut: Islam and Secularism in Turkey. Kemalism, Religion and the Nation State. I.B. Tauris, London–New York 2010. Chapter Two: Turkish Islam. The Reform of Turkish *Ezan* (1932–33). 45–60.

HADTÖRTÉNET SZAKIRÁNY

Tantárgy neve: Bevezetés a hadtörténetbe	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT21 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Süttő Szilárd, egy. docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja a hadtörténelemmel kapcsolatos alapismeretek elsajátítása, a hadtörténelem – mint önálló diszciplína – fogalmának, tartalmának, illetve a történeti kutatás különféle aspektusaiból való alkalmazhatóságának megismerése. Különös figyelem illeti meg a hadtörténet és a köztörténet viszonyát, illetve a hadtörténeti és a mentalitás-, technika- valamint a társadalomtörténeti folyamatok kölcsönhatásait. Ezen túl a stratégiai gondolkodás és a hadügyi gyakorlat korrelációjának vizsgálata képezi a kurzus tárgyát. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgató legyen tisztában a történettudomány aktuális kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel. képesség: A hallgató értelmezze a magyar és európai kulturális és történeti jelenségeket és azok történeti beágyazottságát. attitűd: A hallgató törekedjen történeti tudásának folyamatos fejlesztésére. autonómia és felelősség: A hallgató a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.	
Tantárgy tematikus leírása:	
Előadás: 1. A hadtörténet tárgya, módszere és forrásai. 2. A hadtörténet klasszikusai. 3. A clausewitzi doktrína alkalmazhatóságának határai. 4. Az egyetemes hadtörténet korszakolása. 5. A stratégia és taktika összefüggései. 6. A meghatározó fegyvernemek. 7. A hadviselés és a mentalitástörténet kölcsönhatásai. 8. A hadviselés és a technikatörténet kölcsönhatásai. 9. A hadviselés és a társadalomtörténet kölcsönhatásai. 10. A szálfegyverek fejlődése. 11. A távolsági fegyverek fejlődése. 12. A radikális pacifizmus kialakulása és ideológiája. 13. A jelenkori fejlődés irányai. 14. Összefoglalás.	

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Aláírás nyeresének feltétele az előadás látogatása vagy az annak anyagára épülő zárthelyi dolgozat utolsó előtti órán való eredményes megírása, egyszeri javítási lehetőséggel.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Szóbeli kollokvium, ötfokozatú (1–5).

Kötelező irodalom:

- *Auer, Leopold*: Kirche und Krieg im Wandel der Geschichte. Bemerkungen zu Karl Hammers „historischer Analyse”. [Karl Hammer: Christen, Krieg und Frieden. Eine historische Analyse. Walter Verlag, Olten und Freiburg im Breisgau 1972. 191 S.] In: Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung LXXXII. Band [1974] S. 181–188.
- A háborúk világtörténete. Katonai újítások, amelyek megváltoztatták a történelem menetét. Szerkesztette: Richard Holmes. (Eredetileg: The World Atlas of Warfare. Military Innovations that Changed the Course of History. [London], Mitchell Beazley Publishers, 1988.) Fordította Félix Pál, a fordítást szakmailag ellenőrizte dr. Rázsó Gyula. h. n. [Budapest], Corvina Kiadó, é. n. [1992.]
- A korai stratégiai gondolkodás. Tanulmányok. Szerkesztette Veszprémy László. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2005.

Ajánlott irodalom:

- A magyar katonai gondolkodás története. Tanulmánygyűjtemény. Szerkesztette Ács Tibor. Budapest, Zrínyi Kiadó, 1995.
- *Barth, Heinz-Lothar*: Der Krieg, die Christen und ihre Tradition. In: Kirchliche Umschau Februar 2003 (Nr. 2 / 6. Jahrgang)–Januar 2005 (Nr. 1 / 8. Jahrgang). (6. Jahrgang: Nr. 2 S. 2–3, 27–31; Nr. 3 S. 27–31; Nr. 4 S. 27–31; Nr. 5 S. 28–31; Nr. 6 S. 28–31; Nr. 7–8 S. 29–30; Nr. 9 S. 20–21; Nr. 10 S. 24–25; Nr. 11 S. 16; Nr. 12 S. 8–9; 7. Jahrgang: Nr. 1 S. 7–8; Nr. 2 S. 9; Nr. 3 S. 17–18; Nr. 4 S. 19; Nr. 5 S. 19; Nr. 6 S. 19; Nr. 7 S. 19; Nr. 8–9 S. 16; Nr. 10 S. 16; Nr. 11 S. 16; Nr. 12 S. 16; 8. Jahrgang: Nr. 1 S. 14–16.)
- A stratégia a modern korban. Bevezetés a stratégiai tanulmányokba. Szerkesztette: John Baylis, James Wirtz, Eliot Cohen, Colin S. Gray. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2005. (Eredetileg: Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies. Oxford University Press, Oxford–New York, 2002. Fordította Meszerics Tamás. A magyar kiadást szerkesztette Tóth Péter.)
- *Bull, Stephen*: Évszázadok fegyverei. A támadó- és védőfegyverek világtörténete. Szerkesztette és az előszót írta Tony North. (Eredetileg: An Historical Guide to Arms and Armour. London, Studio Editions, 1991.) Fordították: Péri Benedek és Péter Ágnes, szakmailag ellenőrizte és az irodalomjegyzéket összeállította: Kovács S. Tibor. [Budapest,] Corvina Kiadó, 1993.
- *Clausewitz, Carl von*: A háborúról. Fordította Szabó Júlia. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2013.⁵
- *Contamine, Philippe*: War in the Middle Ages. Oxford–Cambridge/Massachusetts, Basil Blackwell, 1990⁶. (Eredetileg: La Guerre au moyen âge. Paris, Presses Universitaires de France, 1980. Translated by Michael Jones. English translation first published 1984.)
- *Delbrück, Hans*: Geschichte der Kriegskunst im Rahmen der politischen Geschichte. Sonderauflage (2003, Nikol, Hamburg) der Neuausgabe (2000, Walter de Gruyter, Berlin). (Teil 1: Das Altertum, Neuausgabe des Nachdrucks von 1964 der 3. Auflage 1920; Teil 2: Die Germanen, Neuausg. des Nachdr. von 1966 der 3. Aufl. 1921; Teil 3: Das Mittelalter, Neuausg. des Nachdr. von 1964 der 2. Aufl. 1907; Teil 4: Die Neuzeit, Neuausg. des Nachdr. von 1962 der 1. Aufl. 1920.)
- *DeVries, Kelly*: Catapults Are Not Atomic Bombs: Towards a Redefinition of ‘Effectiveness’ in Premodern Military Technology. In: War in History 4 (1997) 454–470. (Változatlan oldalszámozással kiadva: uő.: Guns and Men in Medieval Europe, 1200–1500: Studies in Military History and Technology. Aldershot/Hampshire–Burlington/Vermont, Ashgate: Variorum, 2002. [Collected Studies Series: CS747.]
- Fegyvertípusok enciklopédiája. Hét évezred fegyvereinek kézikönyve. (Eredetileg: Weapons – An International Encyclopedia from 5000 BC to AD 2000, Macmillan Press Ltd / Diagram Group, London, 1990.) Főszerk.: David Harding, Randal Gray, szerk.: Hope Cohen, Norma Jack, Gail Lawther, Ruth Midgley. (A magyar kiadást szerkesztette Reviczky Béla, fordították: Dezső Tamás, Kondorosi Ferenc, Pásztor István és Várhegyi Tamás.) [Budapest,] Athenaeum Kiadó 1999².
- *Huzella Tivadar*: A háború és béke orvosi megvilágításban. Az orvosi szociológia vázlata. Budapest, Eggenberger, 1923.
- *Keegan, John*: A hadviselés története. [Eredetileg: A History of Warfare. London, Pimlico Edition, 1994, first published 1993.] Fordította Bart István. Budapest, Corvina Kiadó, 2002.
- *Liddell Hart, B. [Basil] H. [Henry]*: Stratégia. Budapest, Európa Könyvkiadó, 2002. (Eredetileg: Strategy. London, Faber and Faber Ltd., 1954. Fordította Soproni András, szerkesztette Dr. Molnár György.)

- *O’Connell, Robert L.*: A kard lelke. A fegyverek és a hadviselés illusztrált története az őskortól napjainkig. John Batchelor illusztrációival. (Eredetileg: *Soul of the Sword*. New York, The Free Press, 2002.) Fordította: Dr. Molnár György. [Debrecen], Gold Book, [2005.]
- *Süttő Szilárd*: Megjegyzések a XI–XIV. századi magyar haderő parasztkatonáiról és hadakozásukról. In: *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Philosophica* tomus XVIII., fasciculus 1. (Libellus saecularis. Ünnepi tanulmányok Tóth Péter 65. születésnapja alkalmából.) Miskolc, 2014. 217–233.

Tantárgy neve: Idegen nyelvű szakszöveg-olvasás I.	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT22 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Sziszkoszné dr. Halász Dorottya, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium a két féléves Idegen nyelvű szakszöveg-olvasás című tárgy első részeként angol nyelvű, hadtörténeti témájú szövegek feldolgozásával foglalkozik. Alapvető cél az idegen nyelven történő olvasás és megértés készségének és képességének fejlesztése, az angol nyelv hadászati és haditechnikai vonatkozású történelmi terminusainak bevésése. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató – ismeri a történettudomány alapvető hadtörténeti szakkifejezéseit, a forrásolvasás módszereit – egy modern idegen nyelven képes eligazodni a szakirodalmakban, különös tekintettel a szakterminológiára képesség: a hallgató képes – hadtörténeti kutatásra – szakmai önképzésre idegen nyelven is attitűd: a hallgató – törekszik idegen társadalmak történelmének megismerésére – tudatosan képviseli a történettudomány és társterületei szaknyelvi normáit autonómia és felelősség: a hallgató – szakszerű kifejezőmódra törekszik idegen nyelven is – igényli az együttműködést a történettudomány szakterületéhez kapcsolódó nemzetközi közösségekkel – felelősséget vállal idegen nyelvű szakmai szövegeiért	

Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat: 1. Követelmények ismertetése, bevezetés 2. <i>Richard A. Gabriel – Karen S. Metz: A Short History of War. The Evolution of Warfare and Weapons. Strategic Studies Institute U.S. Army War College, Carlisle Barracks 1992.</i> http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/gabrmetz/gabr0000.htm 3. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 4. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 5. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 6. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 7. Zárthelyi dolgozat I. 8. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 9. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 10. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 11. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 12. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 13. <i>Gabriel – Metz: A Short History of War</i> 14. Zárthelyi dolgozat II.	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A hallgatók a félév során óráról-órára készítik fordításaikat, melynek nyomon követése szóbeli munkájuk alapján történik. Emellett két zárthelyi dolgozat megírására kerül sor a félév közepén és végén. Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A félév során előfordult szavak/kifejezések magyarról idegen nyelvre, valamint egy összefüggő szöveg idegen nyelvről magyarra történő fordítását tartalmazó zárthelyi dolgozatok értékelése 1-től 5-ig terjedő skálán történik. A megszerezhető maximális pontszámnak legalább a felét el kell érni az elégtelen eredmény elkerüléséhez, így az osztályzás a következők szerint alakul: 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy az órai teljesítmény és a zárthelyi dolgozatok jegyeinek átlagából képződik. Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.	
Kötelező irodalom: <i>Gabriel, Richard A. – Metz, Karen S.: A Short History of War. The Evolution of Warfare and Weapons. Strategic Studies Institute U.S. Army War College, Carlisle Barracks 1992.</i> http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/gabrmetz/gabr0000.htm Egy- és kétnyelvű szótárak Ajánlott irodalom: <i>Hart, Peter: The Great War. A Combat History of the First World War. Oxford UP, London 2015.</i> <i>Keegan, John: A History of Warfare. Vintage, New York 1994.</i> <i>Voices of War. Stories of Service from the Home Front and the Front Lines. National Geographic, Washington, D.C. 2005.</i>	

Tantárgy neve: Az ókor hadművészete	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT24
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szlávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az egy szemeszterre tervezett kurzus a klasszikus antikvitás hadművészetének főbb sajátosságait kívánja a tárgyat választó hallgatók számára megjeleníteni. Mindez oly mód történik, hogy – a későbbi mondanivaló megértéséhez szükséges információk közlése után – a kurzus alapvetően a klasszikus antikvitás hadművészetének legmagasabb fokát jelentő ókori Róma katonai szervezetére, annak koronkénti változásaira koncentrál. (A római hadvezérek, ill. a római hadvezetés által alkalmazott stratégia és taktika esetleges előzményeire, a klasszikus, majd különösen a hellénisztikus kori görög hadművészet eredményeire azonban az adott előadás mindenkor kitér, vagy utal!) A kitűzött oktatási cél elérését –	

formailag – a kronologikus sorrendben haladó előadások, biztosítanak.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- Tájékozott a hadtudományok egészének területén, beleértve az egyes korszakok fegyvertörténetét. Nélkülözhetetlen háttértudásként: tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében.
- Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait.

képesség:

- Képes a hadtörténeti, valamint a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére.
- Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát.

attitűd:

- Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására.
- Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni.

autonómia és felelősség:

- A hadtörténet, illetve a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.
- Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

1. Bevezetés – A háború fogalmának koronkénti definiálása; a háború, mint az embercsoportok, majd a szervezett államalakulatok között felmerült konfliktusok erőszakos megoldásának eszköze.
– Az ókori kelet államainak hadművészete.
„A hadsereg = a felfegyverzett nép” gondolatának korai koncepciója.
2. Az archaikus társadalmi formák jellegzetességeinek – elsődlegesen hadtörténeti szempontú – vizsgálata. Visszapillantás a mykénéi típusú monarchiák időszakára, majd az ún. sötét kor Görögországának törzsi társadalmára.
A görög és a római hadtörténet sajátos vonásainak antik koncepciója; XIX., majd XX. századi felfogása, ill. jelenkori recepciója.
Az archaikus, a klasszikus, majd a posztklasszikus kori Görögország hadművészete (Kr. e. 362-ig.)
3. A VASKORI ITÁLIA NÉPEI: Az „ősi Itália” népei és az archaikus kora Róma.
A római hadtörténet szűkebb és tágabb földrajzi színtere: az Appennini-félsziget, ill. a nyugati és a keleti mediterráneum térsége.
– A kora vaskori Itália népei: antropológiai jellegzetességeik; társadalmi rendjük. A fegyverzet (védő- és támadófegyverek), ill. az italicus törzsek a régészeti leletek alapján – részben – rekonstruálható harceljárásai.
– Az etruszk városállamok háborúi és hadművészete.
4. A KORAI RÓMA: Első rész. – A latin és szabin („pásztor”)királyok kora; A latialis vagy praeetruszk kor háborúi és hadművészete. – A korai Róma és főbb ellenfelei: a „síkvidéki” latinok és a hegyi népek (aequusok, volszusok, hernicusok, ill. a szabinok).
– A korai Róma: Második rész. – Az etruszk fennhatóság korának háborúi és hadművészete. – A római falanx-harcászat kora.
KÜZDELEM A FENNMARADÁSÉRT: a kelta invázió (Kr. u. 387) és a hegyi népek támadásai. – A kora köztársaság időszakának háborúi és hadművészete. – Áttérés a manipuláris taktikára (Kr. e. IV. sz. vége)
5. KÜZDELEM A HÉGEMÓNIAÉRT: (I): AZ APPENNNI-FÉLSZIGET KÖZÉPSŐ ÉS DÉLI RÉSZÉNEK MEGHÓDÍTÁSA (Kr. e. 265-ig). (II): HARC A FÖLDKÖZI-TENGER NYUGATI MEDENCÉJE FELETTI URALOMÉRT
6. Az Appennini-félsziget meghódítása. – Harc az etruszk városok ellen: Veii elfoglalása (Kr. e. 396). A latin háború (Kr. e. 340–338) és a samnis háborúk kora (Kr. e. 343–341; 326–304; 298–290.). Utóbbiak hatása a római harceljárásokra, ill. hadművészetre. – Egy ismertebb epizód: Sentinum, az ókori „népek csatája”. [A harmadik samnis háború egyik döntő összecsapása volt a

Sentinum mellett vívott ütközet: Kr. e. 296]. – Az első találkozás a hellénisztikus hadművészettel: A Pyrrhos elleni háború (Kr. e. 280–275)

7. Az első (Kr. e. 264–241) és a második pún háború (Kr. e. 218–202) kora. Első rész: az első pún háború. (8/A): – Egyidejűleg vívott harc a szárazföldön és a tengeren. Általános áttekintés. – A tengeri hadviselés „római” koncepciója. – Elemzések. A római és a karthágói flotta jelentősebb összecsapásai: a Mylae mellett vívott tengeri csata (Kr. e. 260); az Eknomos-hegyfoknál vívott tengeri csata (Kr. e. 256); a római flotta Drepanon melletti veresége (Kr. e. 249). – Kísérlet a háború az ellenséges területre, való áthelyezésére: Regulus partraszállása Afrikában (Kr. e. 256/255). Második rész: a második pún háború. (Kr. e. 216-ig). – A szemben álló felek erői és stratégiai elképzeléseik. – Elemzés: a pún hadsereg átkelése az Alpokon. Logisztikai problémák, ill. a ma leginkább valószínűsíthető útvonalak kérdése – Eseménytörténet a Cannae melletti csatáig: A Ticinus- és a Trebia folyóknál Kr. e. 218 decemberében, majd a Trasumenus-tónál (Kr. e. 217-ben) vívott csata. A második pún háború; (Kr. e. 216-tól 202/201-ig). – (8/G) Elemzés: egy klasszikus „katlancsata”: Cannae. – Cannától Zamaig (Kr. e. 202.).
8. A „HÓDÍTÓ RÓMA” – A RÓMAI IMPERIALIZMUS PROBLEMATIKÁJA, ILL: A RÓMAI NAGYHATALOM KIALAKULÁSÁNAK KORA (A FÖLDKÖZI TENGERTEN KELETI MEDENCÉJÉNEK MEGHÓDÍTÁSA)
Harc a hellénisztikus monarchiák ellen: az első, a második és a harmadik makedón háború (Kr. e. 215–205; 200–197; 171–168). – Általános áttekintés. Elemzés. – A Kynoskephalai (Kr. e. 197) és a Pydna (Kr. e. 168) mellett vívott csata. – A III: („Nagy”) Antiochos ellen vívott ún. szír háború (Kr. e. 192–188)
9. A zsoldoshadsereg megjelenése: a polgárháborúk kora. – Marius katonai reformjai; a cohors-harcászat kialakulásának időszaka. – Caesar hadművészete.
10. A „BIRODALMI BÉKE” (A PAX ROMANA), MAJD A BIRODALOM HOSSZAN ELHÚZÓDÓ VÁLSÁGÁNAK KORA
Legiók és auxiliaris cohorsok: a principatus korának – állandó – (zsoldos) hadserege. Fegyverzet és harceljárások. – Az állomány kiegészítésének módja és problémái. A parancsnoklási lánc és a kora császárkori hadsereg szolgálati szabályzata. – Mindennapi élet a táborban. A szolgálat rendje, jutalmazás és büntetések. Az altisztek és a („törzs”)tiszt állomány karrierlehetőségei. A római határok védelmének koncepciója Augustus, majd a Flaviusok, s végül Hadrianus alatt. – Általános áttekintés. – A statikus védelem csődjé: a felső- és középdunai limes összeomlása az ún. nagy markomman-kvád-szarmata háború idején (Kr. u. 166.).
11. A HANYATLÓ BIRODALOM: A KÉNYSZERŰ KÍSÉRLETEZÉSEK KORA
A római hadsereg szervezetének változásai Gallienus alatt (Kr. u. 260–268), majd a diocletianusi reformok idején (Kr. u. 284–305), ill. a később „Nagy”-nak nevezett I. Constantinus alatt (Kr. u. 306–337). Általános áttekintés. Az ún. mozgó hadseregek megjelenése és a határvédelem új rendszere (a mélységi védelem koncepciója).
12. A BARBARIZÁLÓDÓ BIRODALOM: KÉNYSZERPÁLYÁN – KÍSÉRLETEK A RÉGTŐL ELKERÜLHETETLEN VÉG FELTARTÓZTATÁSÁRA
Hadseregek és háborúk a kései dominatus időszakában Általános áttekintés. A római hadsereg szervezetének, harceljárásainak és az állomány etnikai összetételének változásai. Gótok, allemannok és frankok. Egy veszélyes ellenfél a Birodalom keleti határai mentén: a sasszanidák újperzsa birodalma. (Az Imperium Romanum Kr. u. IV–V. századi ellenfeleinek stratégiai célkitűzései és harceljárásai. Elemzés: a Kr. u. 378-ban Hadrianapolis mellett vívott csata.).
13. Visszapillantás és kitekintés.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Kollokvium

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgató a vizsgán nyújtott teljesítményének értékelése öt fokozatú. Úgymint: elégséges érdemjegy (2) = 40 %; közepes érdemjegy (3) = 60 %; jó érdemjegy (4) = 70 %; jeles érdemjegy (5) = 85 %-tól

Kötelező irodalom

1. *Hahn István* (szerk.), A hadművészet ókori klasszikusai, Zrínyi katonai kiadó, Budapest, 1963; 63 skk. (bevezető tanulmány), ill. 427 skk (antik források).
2. *Kertész István*, A görög–római hadművészet fejlődése: a trójai háborútól Julius Caesar koráig, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2017.
3. *Razin, J. A.*: A hadművészet története. I. kötet: A háború rabszolgatartó korszakának hadművészete, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1959; 318 skk. (A negyedik fejezettől. – Razin munkája

megannyi részletében erős kritikával kezelendő!).

4. Goldsworthy, A.: A római hadsereg története, Alexandra kiadó, Budapest, 2004 (angol eredeti: 2003).
5. Warry, J.: A klasszikus világ hadművészete: Az ókori Görögország és Róma fegyvereinek, harcosainak és hadművészetének képes enciklopédiája, Gemini kiadó, Budapest (é.n. – angol eredeti: 1980); a római hadtörténetet (stb.) tárgyaló részek 100 skk.
6. Grant, M.: The Army of the Caesars, Weidenfeld and Nicholson, London 1975² (1974).

Ajánlott irodalom

1. Bosworth, A. B.: Nagy Sándor: a hódító és Birodalma, Osiris Kiadó (Osiris könyvtár, Budapest 2002.
2. Warmington, B. W., Karthágó, Gondolat [Kiadó], Budapest, 1967 (angol eredeti: 1960).
3. Hahn István – Máté György: Karthágó, Corvina kiadó, Budapest, 1972. (Csak a Hahn I. által írt rész!)
4. Hoffmann, W.: Hannibál, Gondolat kiadó, Budapest, 1971.
5. Lance, Serge, Hannibál, Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
6. Jones, A. H. M.: Augustus, Gondolat kiadó, Budapest, 1976 (angol eredeti: 1970).
7. Kertész István: A hódító Róma. Budapest, 1983.
8. Kertész István: Ókori hősök, ókori csaták. Bp. 1985.
9. Maróti Egon: Kalózkodás a római polgárháborúk korában. Akadémiai Kiadó (Apolló könyvtár 1), Budapest, 1972.
10. Mócsy András: Pannonia a korai császárság idején, Akadémiai Kiadó (Apolló könyvtár 3), Budapest, 1975.
11. Mócsy András: Pannonia a késői császárkorban, Akadémiai Kiadó (Apolló könyvtár 4), Budapest, 1975.
12. Mócsy András: A római kor. In: Magyarország története tíz kötetben, I/1., Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984; 199–264.
13. Pallottino, M.: Az etruszkok, Gondolat [Kiadó], Budapest, 1980 (olasz eredeti: 1975). Természetesen ez esetben is csak a hadtörténet kérdéseinek kapcsolatba hozható részek jönnek szóba!
14. Reich, J., Az ősi Itália (A múlt születése/The making of the past című, az ún. régészeti történetírás műfaját képviselő könyvsorozat részeként), Helikon kiadó, Budapest, 1987 (angol eredeti: 1979).
15. Utcenko, Sz. L., Iulius Caesar, Gondolat könyvkiadó Budapest, 1983 (orosz eredeti: 1976).
16. Ürögdi György: Kard és törvény (Marius és Sulla kora), Gondolat kiadó, Budapest, 1974.
17. Vickers, M. J., A római világ. (A múlt születése/The making of the past című, az ún. régészeti történetírás műfaját képviselő könyvsorozat részeként), Helikon kiadó Budapest, 1985 (angol eredeti: 1977).

Idegen nyelvű ajánlott irodalom

18. Burkhardt, L., Militärgeschichte der Antike, C. H. Beck (Reiche:Wissen), München 2008.
19. H.-J. Diesner: Kriege des Altertums. Griechenland und Rom im Kampf um den Mittelmeerraum, Militärverlag der Deutschen Demokratischen Republik, Berlin 1985 (3., ergänzte Auflage); 77 skk. (A római hadtörténet szinte egészének általános áttekintéseként, a keletkezésének helye és időpontja miatt természetesen kritikával kezelendő munkája.)
20. Le Bohec, The Imperial Roman Army, Routledge, London – New York 2001 (francia eredeti: 1989).
21. Luttwak, E. N., The Grand Strategy of the Roman Empire: from the First Century A.D. to the Third, The John Hopkins University Press, Baltimore – London 1979 (1976). – Számos kritikai megjegyzéssel l. ehhez M. Sommer alább hivatkozott munkáját; 96 sk.
22. Sommer, M., Die Soldatenkaiser (Geschichte Kompakt), Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 2004.

Források

23. Appianus, A római polgárháborúk (Ford. Hahn István). I-II. Bp., Akadémiai kiadó, 1967.
24. Julius Caesar: Feljegyzései a gall háborúról (Ford. Szepessy Tibor); Feljegyzései a polgárháborúról (Ford. Ürögdi György), Bibliotheca classica/Magyar Helikon, Budapest, 1968.
25. T. Livius, A római nép története a város alapításától II–V. könyv (Ford. Kis Ferencné). Bp., Európa könyvkiadó, 1965 (I. kötet), Livius: XXI–XXII. könyv (Ford. Muraközy Gyula). Bp. 1970 (III.

kötet).

26. *Tacitus*: Összes művei I-II (Ford. Borzsák István). Bp., Bibliotheca classica/Magyar Helikon, 1970.
27. *Historia Augusta* (Válogatás! – Fordította és a szövegeket válogatta Terényi István), Gondolat Kiadó, Budapest, 1968.
28. Császárok története (HISTORIA AVGVSTA; több fordító), Multiplex Media – Dup, Debrecen, 2003.

Tantárgy neve: Múzeumi (közgyűjteményi) gyakorlat <i>Practice of Museology (Practice in a Museum)</i>	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT23 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Gyulai Éva doc.	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A hadtörténet sajátos történeti forrásai között kivételes helyet foglalnak el a tárgyi források, mint a fegyverek, egyenruhák és a hadviselés egyéb tárgyi kellékei, így ezek és a hozzájuk kapcsolódó irattári, levéltári és dokumentációs anyag megismeréséhez szükség van a múzeumokban és közgyűjteményekben való tájékozódásra. A hadtörténet muzeológiája a kapcsolódó segédtudományok (vexillológia, falerisztika, inszigniológia) alapjai mellett megismerteti a militaria-anyagok gyűjtésének, őrzésének, tárolásának, tudományos feldolgozásának elméletével és gyakorlatával, s az Internet segítségével a világ legfontosabb hadtörténeti gyűjteményeivel, múzeumaival. 1 hetes (30 órás) múzeumi és közgyűjteményi gyakorlat során a hallgatók a praktikum szférájában sajátíthatják el a tárgyi és ezekhez kapcsolódó iratjellegű, levéltári források kezelésének módszerét, a hadtörténeti kollekciók szerkesztésének, leltározásának, nyilvántartásának és kutatói szolgálatának legújabb módszereit, így a gyakorlat végén képesek lesznek a tárgyak szakszerű leírására, képi és írásos, illetve elektronikus dokumentálására. A gyakorlatot a regionális múzeumok történeti gyűjteményeiben, illetve a Hadtörténeti Intézet, Levéltár és Múzeum gyűjteményeiben végezhetik. A gyakorlat során a hallgatók megismerkednek a múzeumok legfontosabb fő és segédgyűjteményeinek (régészet, képzőművészet, történeti gyűjtemények – textil, üveg-kerámia, bútor, viselet stb., dokumentációk, könyvtár) gyakorlatával, kiemelten a történeti gyűjtemények (történeti tár) hadtörténeti jellegű gyűjteményeivel, így a fegyvergyűjteménnyel is, illetve a tárgyi gyűjteményekhez kapcsolódó dokumentációval. A raktári és egyéb múzeumi gyakorlat során megismerik a múzeumok három fő funkciójának: gyűjtés, megőrzés és nyilvántartás, illetve kiállítás és publikáció gyakorlati kérdéseivel. A gyakorlatok során a gyűjtés és őrzés, nyilvántartás mellett betekintés nyernek a kiállítások szervezésének és rendezésének esztétikájába, költségvetésébe, praxisába is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a múzeumi munka, gyakorlati muzeológia folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató	

- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
- tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
- nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat**

Tantárgy tematikus leírása:

- 1-2. Régészeti Tár, raktárak és Régészeti Adattár
- 3-4. Néprajzi Tár, raktárak, adattár és Népi Építészeti Archívum
- 5-6. Múzeumi könyvtár és Fotótörténeti Gyűjtemény–Negatívár
- 7-8. Történeti Tár, gyűjtemények, raktárak és Történeti Dokumentáció
- 9-10. Hadtörténeti tárgyak és gyűjtemények, dokumentáció
- 11-12. Fegyvergyűjtemény
- 13-14. Aktuális múzeumi kiállítások megtekintése, részvétel kiállítás rendezésében.

Gyakorlat teljesítésének módja, értékelése:

A múzeumi gyakorlat ötfokozatú (1–5) értékelése a muzeológus és gyakorlatvezető véleménye alapján: 2. 40 %, 3. 60 %, 4. 70 %, 5. 85 %.

Ajánlott irodalom

Kreps, Christina: Curatorship as Social Practice. Curator: The Museum Journal, 46 (2010)/3 311–323. (academia.edu) (PDF-ben elérhető a tárgy oktatójánál)

Fithian H. Charles: GUIDELINES AND STANDARDS FOR THE CURATION OF ARCHAEOLOGICAL COLLECTIONS. Delaware Division of Historical and Cultural Affairs Delaware State Museums

<https://history.delaware.gov/pdfs/Delaware%20Archaeology%20Curation%20Guidelines.pdf> (PDF-ben elérhető a tárgy oktatójánál)

Fegyvertár. Armoury: válogatás a Magyar Nemzeti Múzeum fegyvergyűjteményéből. Selection from the Collection of Arms and Armour in the Hungarian National Museum, Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 1996

Gyulai Éva: Kultusz és valóság – Rákóczi-relikviák egyházi gyűjteményekben. Történeti Muzeológiai Szemle. A Magyar Múzeumi Történész Társulat Évkönyve 6. [2007] 3–27.

Kovács S. Tibor: A Fegyvertár. In: A 200 éves Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményei. MNM, Budapest, 2002. 333–351.

Veres László–Viga Gyula (szerk.): A Herman Ottó Múzeum műkincsei. HOM, Miskolc, 1999

1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. Netjogtár. A KJK–Kerszöv Kft. CompLex jogi adatbázisa, www.koh.hu/index

Berg der Erinnerungen. Die Geschichte und Geschichten der Grazerinnen, ihre Erinnerungen als gemeinsames Gedächtnis der Stadt. A 2003. márc.–szept. kiállítás katalógusa. Hrsg.: *Hofgartner, Heimo–Schurl, Katia–Stocker, Karl*. Graz, 2003. Honlapja: <http://www.berg03.at>

Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves országos kiállításon. Szerk.: *Czobor Béla–Szalay Imre*. I–II. Budapest, 1901., A magyar nemzet története CD–ROM. Arcanum, Budapest, 2003.

<http://www.idg.hu/expo/varosliget/milkonyv>

Tantárgy neve: A hadtörténeti kutatás módszertana	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT36 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szlávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja a hallgatók megismertetése a hadtörténetírás fő irányzataival, iskoláival, a hadtörténetírás forrásaival és módszereivel, s ezzel felkészíti a hallgatókat az önálló tudományos kutatómunka végzésére. A szeminárium egyben a szakdolgozati szeminárium előkészítésének feladatát is betölti, amennyiben a számonkérés „testre szabottan” – az egyes hallgatók választott témájához is igazodva – már tartalmazza a szakdolgozati téma metodikai kérdéseit. Tárgyaljuk a hadtörténet sajátos forrásait képező tárgyi képi (fotó-	

) gyűjteményeket, a militaria-anyag muzeológiai kérdéseit, illetve a hadi levéltárak, a hadtörténetre vonatkozó levéltári fondok, archívumok, adatbázisok kutatásának módszereit. A hallgatók a gyakorlatban is megtanulják az esszé, a tudományos értekezés, a prezentáció stb. készítésének módszereit.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- Tájékozott a hadtudományok egészének területén, beleértve az egyes korszakok fegyvertörténetét. Nélkülözhetetlen háttértudásként: tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében.
- Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait.

képesség:

- Képes a hadtörténeti, valamint a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére.
- Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát.

attitűd:

- Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására.
- Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni.

autonómia és felelősség:

- A hadtörténet, illetve a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.
- Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

1. A hadtörténetírás rövid története, fő irányzatai és iskolái I.
2. A hadtörténetírás rövid története, fő irányzatai és iskolái II.
3. A hadtörténeti kutatás alapvető forrásai (szakirodalom, memoárok, levéltárak, tárgyi gyűjtemények, stb.), illetve ezek feltárásának gyakorlati, módszertani szabályai és módszerei.
4. Az esszé, a tudományos értekezés, a prezentáció sajátos műfajai, ezek készítésének módszertani kérdései.
- 5–7. Összevontan: gyakorlati foglalkozás a MH Hadtörténeti Intézet és Múzeumban (Bp.), 6 órában – ismerkedés az Intézmény levéltári, muzeológiai, könyvtári, térképtári, stb. gyűjteményeivel, ezek kutatásának lehetőségével és módszereivel, valamint hasznosításával – helyi szakemberek segítségével.
- 8 – 13. A szemináriumon részt vevő hallgatók beszámolója választott szakdolgozati témájuknak megfelelően az alkalmazható, illetve alkalmazott metodikáról.
14. Visszapillantás és kitekintés

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A tanórákon való folyamatos és aktív jelenlét. Három hiányzás lehetséges! Értékelhető, ill. minimális követelményként: még értékelhető szemináriumi dolgozat beadása.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgató a szemináriumi foglalkozás részét alkotó referátum elkészítésekor, illetve a zárthelyi megírása során nyújtott teljesítményének értékelése öt fokozatú. Úgymint: elégséges érdemjegy (2) = 40 %; közepes érdemjegy (3) = 60 %; jó érdemjegy (4) = 70 %; jeles érdemjegy (5) = 85 %-tól

Kötelező irodalom

1. Clausewitz, Carl von: A háborúról I–II, Zrínyi [Katonai Kiadó], Budapest, 1961–1962.
2. Király Béla–Veszprémi László (szerk.): A magyar hadtörténelem évszázadai. Budapest, 2003.
3. Bona Gábor: A szabadságharc hadseregének nemzeti jelképei = *História* 2003/2.
4. Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek, hadnagyok és főhadnagyok a 1849/49. évi szabadságharcban. CD-ROM. Arcanum–Heraldika, Budapest, 2005.
5. Fond- és állagjegyzék. A Hadtörténelmi Levéltár őrzésében lévő katonai iratok. (Hadtörténelmi levéltári kiadványok). Szerk.: Szijj Jolán, HITLM, Budapest, 1997.
6. Hofjagd- und Rüstkammer. Katalog der Leibrückkammer. II. Teil. Der Zeitraum von 1530-1560.

(Führer durch das Kunsthistorische Museum 39). Ortwin Gamber–Christian Beaufort. Wien, 1990.

Ajánlott irodalom

1. Ágoston Gábor: Történetírás és hadtörténetírás. Gondolatok a professzionális és népszerű angolszász hadtörténetírásról. In: Hadtörténelmi Közlemények 2006/4, 524–537.
2. Cs. Kottra Györgyi (szerk.): „Fényesebb a láncnál a kard...” Emlékkiállítás az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc 150. évfordulójára. Kiállítási katalógus. Hadtörténelmi Múzeum, Budapest, 1999.
3. Gunst Péter: A magyar történetírás története (Történelmi Kézírónyvtár), Csokonai Kiadó, Debrecen, 2000.
4. Kalmár János: Régi magyar fegyverek, Natura [Kiadó], Budapest, 1971.
5. Keegan, John: A hadviselés története, Corvina Kiadó, Budapest, 2002.
6. Czobor Béla–Szalay Imre (szerk.): Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves országos kiállításon I–II. Budapest, 1901., A magyar nemzet története CD–ROM. Arcanum, Budapest, 2003. <http://www.idg.hu/expo/varosliget/milkonyv>
7. Scheicher, Elisabeth: Historiography and Display: ‘Heldenrüstammer’ of Archduke Ferdinand II in Schloss = *Journal of the History of Collections* 1990/2/1 69–79.
8. Szabó Péter – Ifj. Sarkady Sándor: Frontfényképek a Don-kanyarból. Edutech, Sopron, 2007.
9. Herberg – Rothe, A.: Der Krieg: Geschichte und Gegenwart, eine Einführung, Campus Verlag, Frankfurt [a. M.] – New York 2017² (2003).

Tantárgy neve: A hadtörténet segédtudományai (Térkép- és technikátörténet)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT31 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. habil Tózsza-Rigó Attila	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: –
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tárgy célja áttekinteni a kartográfia történetének fontosabb szakaszait. Prezentáció és a szemináriumi dolgozat keretében mélyelemzést készíteni egy-egy korszakról, vagy fejlődési tendenciáról. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgató tájékozott kora újkori Európa politika- és hadtörténetének szakterminológiájában, a fontosabb események kontextusba helyezve tudja tárgyalni. Legalább egy modern idegen nyelven képes eligazodni a szakirodalomban, különös tekintettel a szakterminológiára képesség: Értelmezi a vonatkozó európai történeti jelenségeket és azok történeti beágyazottságát. Képes a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. attitűd: A hallgató érti és elfogadja, hogy a kulturális jelenségek történetileg és társadalmilag meghatározottak és változóak. Igénye van az Európán kívüli társadalmak történelmének és kultúrájának megismerésére. autonómia és felelősség: A hallgató kialakít olyan történetileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Kartográfiatörténet, történeti topográfia mint a történelem segédtudománya(i) A primitív népek térképei 2. Ókori térképészet. (angol, német) Babilon, Egyiptom, Hellasz, Ptolemaiosz, Róma 3. A középkor keresztény térképésze (angol, német) 4. Az „iszlám” kartográfia (német) Arab térképészet, görög befolyás alatt „Tisztán” iszlám kartográfia Normann-arab időszak 5. A középkor tengeri térképésze (német) 6. A középkor világtérképei (angol, német) A reneszánsz térképésze A nyomtatás megjelenése a kartográfiában	

7. Felfedezések kora (angol, német)
 A 16. század nautikai térképészete
 A kora újkor térképészeti és tudományos műhelyei
 Az egyes országok térképészete az újkor első szakaszában
 (Itália, Német-római Birodalom és Svájc, Németalföld, Osztrák Örökös Tartományok Cseh Korona Országai és a Magyar Királyság, Franciaország, Spanyol Kir. és Portugália, Anglia, Skandinávia, Kelet- és Délkelet-Európa)
 Kiemelkedő személyiségek: Martin Behaim, Abraham Ortelius, Braun és Hogenberg, Gerard és Cornelis de Jode, Antonio Lafreri, Lucas Janszoon, Jan van Linschoten, Gerardus Mercator, Jan Jansson, Hendrick Doncker, Joan/Jan Blaeu, Frederick de Wit, Justus Danckerts, Pieter Schenck, Christopher Saxton, John Norden, John Speed stb.
8. Az Atlantikum térképészete (angol, német)
 Az Újvilág korai ábrázolásai
9. Ázsia térképészete (német)
 (Kína, Japán, India, Korea, Délkelet-Ázsia, Perzsia és Arábia, török kartográfia)
10. Glóbusz-történet, a földgömbkészítés története (német)
11. Városábrázolás, városi tér (angol, német, olasz, holland)
12. A Felvilágosodás térképészete (angol)
13. A 19. század térképészete (angol)
14. Múlt és jelen a kartográfiában (angol)
 A 20. század technikai fejlődése
 Informatikai forradalom a kartográfiában
15. A térkép mint művészeti teljesítmény (angol, német)

Félévközi számonkérés módja és értékelése: prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat a félév elején kiadott követelményeknek megfelelően, aktív órai részvétel (forrás- és szakirodalom-elemzés)

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegyhez szükséges, fent vázolt követelmények egyenlő arányban számítanak bele a félévi értékelésbe

Kötelező irodalom:

R. A. Butlin – R. A. Dodgshon: Európa történeti földrajza. Bp., 2007.
Norman J. G. Pounds: Európa történeti földrajza. Bp., 2003.
Allen, Phillip: The Atlas of Atlases. The Map Makers Vision of the World. NY., 1992.

Ajánlott irodalom:

Klinghammer István – Pápay Gyula – Török Zsolt: Kartográfiatörténet. Bp., 1995.
Papp-Váry Árpád: Térképtudomány a pálcikatérképtől az űrtérképig. Bp., 2007.
Bagrow, Leo – Skelton, R.A.: Meister der Kartographie. Würzburg, 1964.

Tantárgy neve: Hadviselés a középkorban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT32 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Süttő Szilárd, egy. docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az előadás a középkori európai és magyar hadviselés jellegzetességeivel foglalkozik. A legfontosabb tárgyalandó kérdések: mennyiben alkalmazható a háború clausewitzi definíciója a középkori hadi eseményekre; ez utóbbiakat mennyiben határozták meg a középkor általános sajátosságai; milyen szerepe volt az egyházi befolyásnak; a középkor nagy eszméi, társadalmi, anyagi változásai milyen befolyással voltak a hadtörténetre; a középkori támadó- és védőfegyverek technikai jellegzetességei és a technikai fejlődés főbb lépcsői; az egyes fegyvernemek harci tevékenységének főbb taktikai sajátosságai; a fegyvernemek súlyának eltolódása és ennek okai; végül pedig az európai általános fejlődés magyarországi recepciója, illetve a magyar hadügynek az európaiktól eltérő legfőbb sajátosságai. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: A hallgató ismerje a szélesen értelmezett történettudomány alapvető szakkifejezéseit.	

képesség: A hallgató értelmezze a magyar és európai kulturális és történeti jelenségeket és azok történeti beágyazottságát.

attitűd: A hallgató közvetítse hitelesen a történettudomány gondolkodásmódját.

autonómia és felelősség: A hallgató legyen nyitott a magyar és más kultúrák háttérére.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás:

1. A középkori hadtörténet tárgya, módszere, historiográfiája.
2. A hadtörténet és köztörténet kapcsolata.
3. A középkori hadtörténet korszakolása.
4. A hadakozók összetétele Európában és Magyarországon.
5. Az egyház és a háború.
6. A keresztes háborúk kérdése.
7. A kengyel vitatott jelentősége.
8. A távolsági fegyverek.
9. A szálfelegyverek fejlődése.
10. A gyalogság felemelkedése.
11. A zsoldosság intézménye.
12. A tűzfegyverek megjelenése.
13. A középkori taktika sajátosságai.
14. Összefoglalás.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Aláírás nyeresének feltétele az előadás látogatása vagy az annak anyagára épülő zárthelyi dolgozat utolsó előtti órán való eredményes megírása, egyszeri javítási lehetőséggel.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

Szóbeli kollokvium, ötfokozatú (1–5).

Kötelező irodalom:

- A háborúk világtörténete. Katonai újítások, amelyek megváltoztatták a történelem menetét. Szerkesztette: Richard Holmes. (Eredetileg: The World Atlas of Warfare. Military Innovations that Changed the Course of History. [London], Mitchell Beazley Publishers, 1988.) Fordította Félix Pál, a fordítást szakmailag ellenőrizte dr. Rázsó Gyula. h. n. [Budapest], Corvina Kiadó, é. n. [1992.] 30–53.; 70–79.
- *Schaufelberger, Walter*: Kriegführung und Kriegertum zur Sempacher Zeit (1385–1389). Eine kleine Gedenkschrift zu einem großen Ereignis. (Heft Nr. 4 der Schriftenreihe der Gesellschaft für militärhistorische Studienreisen.) Zürich, 1986
- *Süttő Szilárd*: Megjegyzések a XI–XIV. századi magyar haderő parasztkatonáiról és hadakozásukról. In: Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Philosophica tomus XVIII., fasciculus 1. (Libellus saecularis. Ünnepi tanulmányok Tóth Péter 65. születésnapja alkalmából.) Miskolc, 2014. 217–233.

Ajánlott irodalom:

- *Borosy András*: Hadakozók, keresztesek, hadi érdemek a középkori Magyarországon. Válogatott tanulmányok. Argumentum Kiadó [Budapest], 2010.
- *Contamine, Philippe*: War in the Middle Ages. Oxford–Cambridge/Massachusetts, Basil Blackwell, 1990⁶. (Eredetileg: La Guerre au moyen âge. Paris, Presses Universitaires de France, 1980. Translated by Michael Jones. English translation first published 1984.)
- *Erben, Wilhelm*: Kriegsgeschichte des Mittelalters. München und Berlin (Beiheft 16 der Historischen Zeitschrift), 1929.
- A magyar hadtörténelem évszázadai. Szerk.: Király Béla–Veszprémy László. Atlanti Kutató és Kiadó Közalapítvány, Budapest, 2003. 13–58.
- *Kristó Gyula*: Háborúk és hadviselés az Árpádok korában. Szukits, Szeged, 2003.
- *Kristó Gyula*: Az Anjou-kor háborúi, Zrínyi, Budapest, 1988.
- *Kubinyi András*: Nándorfehérvártól Mohácsig. A Mátyás- és a Jagelló-kor hadtörténete. Argumentum Kiadó [Budapest], 2007.
- Nagy képes millenniumi hadtörténet. 1000 év a hadak útján. Szerk.: Rácz Árpád. Rubicon, Budapest, 2000. 8–103.
- *Schaufelberger, Walter*: Der Alte Schweizer und sein Krieg. Studien zur Kriegführung vornehmlich im 15. Jahrhundert. 3. Auflage, Frauenfeld, Verlag Huber, 1987. (Első kiadás: Zürich, Europa Verlag, 1952.)
- *Schmidtchen, Volker*: Kriegswesen im späten Mittelalter: Technik, Taktik, Theorie. Weinheim, VCH,

Acta humaniora, 1990.

– *Süttő Szilárd*: Cudar Péter árulása (Hadtörténelmi Közlemények, 1997. 2. szám, 311–321. p.; helyreigazítás uo. 1997. 3. szám, 550. p.).

– *Süttő Szilárd*: A II. (Kis) Károly elleni merénylet 1386. február 7-én. Hadtörténelmi Közlemények, 113. (2000.) 2. szám, 379–394.

– *Süttő Szilárd*: „Faleris... proiectis”. Liudprand vitatott megjegyzése a kalandozó magyarok felszereléséről. In: Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Philosophica XVI. kötet, 2. szám (2011), 169–177.

– *Veszprémy László*: Az Árpád- és Anjou-kor csatái, hadjáratai. Budapest, Zrínyi Kiadó, 2008.

– *Veszprémy László*: Lovagvilág Magyarországon. Lovagok, keresztesek, hadmérnökök a középkori Magyarországon. Válogatott tanulmányok. Argumentum Kiadó [Budapest], 2008.

Tantárgy neve: Közép- és kora újkori egyetemes hadtörténet	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT37 / BTMLDTHT33 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Nagy Gábor egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: vázlatosan felidézni Észak és a Keleti-tenger medencéjének 16–17. századi hadtörténetét, azaz a korai újkor északi háborúit. Részben a térség egykorú hatalmi szerkezetéből adódóan a kurzus vázát a Svéd Királyság háborúi adják. Tekintettel a Német-római Császárság és Lengyelország érintettségére, ismételten felidéződik az Oszmán Birodalom és vele Magyarország némely történeti eseménye is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - ismeri a korai újkori hadtörténeti folyamatokat, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány, jelesen a hadtörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Skandinávia az újkor hajnalán 2. A Svéd Királyság kiválása az unióból, a dániai polgárháború, a svéd haderő átszervezése 3. A Keleti-tenger keleti medencéjének hatalmi viszonyai a 16. század közepén 4. Az északi hétéves háború 5. A huszonötéves svéd-orosz háború 6. Az oroszországi „nagy rendetlenség”, svéd és lengyel beavatkozások 7. zárthelyi dolgozat	

8. A svéd-lengyel háborúk 1600–1660 között
9. Skandinávia a harmincéves háborúban
10. A svéd-dán háborúk 1611–1676 között
11. Hadi reformok a 17. századi Skandináviában
12. A nagy északi háború
13. Kitekintés: a következő évszázad skandináv háborúi
14. zárthelyi dolgozat
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak egy referátumot kell tartania (a referátum az adott óra tárgyához kapcsolódik), kb. 30 percen. E referátum szerkesztett változatát, amely már a referálást követő vita tanulságait is tartalmazza, a félév vége előtt elektronikus alakban be kell adnia. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Az aláírás feltétele a háromnál nem több hiányzás, és a referátum bemutatása. A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele a két zárthelyi dolgozat megírása. E zh-k értékelése: 50%-tól elégséges, 60%-tól közepes, 80%-tól jó, 90%-tól jeles. A referátum értékelése adja a gyakorlati jegy harmadik harmadát.
Kötelező irodalom: <i>Frost, Robert I.: The Northern Wars. War, State and Society in Northeastern Europe, 1558–1721. Longman, 2000</i> <i>Kouri, E. I.–Olesen, J. E. (szerk.): The Cambridge history of Scandinavia, Vol. 2: 1520–1870. Cambridge, 2016.</i> <i>Nagy Gábor: Det var en gång ett fattigt land (Históriák a közép- és kora újkori Svéd Királyságból). In: Gesta, 2005:1–2., 49–99.</i> A poltavai csata jelentősége a svéd és az orosz történelemben. Szerk. <i>Miszler Tamás, Sashalmi Endre</i>, Pécs, 2010. Ajánlott irodalom: <i>Black, Jeremy: The Cambridge illustrated atlas of warfare: Renaissance to revolution (1492–1792). CUP, 1996.</i> <i>Galavics Géza: „Kössünk kardot az pogány ellen”. Török háborúk és képzőművészet, Bp. 1986.</i>

Tantárgy neve: A török háborúk, valamint a rendi küzdelmek hadtörténete (a Magyar Királyság és Erdély)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT34 / BTMLDTHT34 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Nagy Gábor egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: bemutatni azokat a háborúkat, amelyeket a Magyar–Horvát Királyság ellen a késő középkorban és a korai újkorban az Oszmán Birodalom, illetve vazallusai, az Erdélyi Fejedelemség és Thököly vívtak, valamint azokat is, amelyeket az Oszmán Birodalom és vazallusai Erdély ellen viseltek. Ennek megfelelően szó lesz a királyság (majd a fejedelemség) hadszervezeteiről, ezek változásairól, a várépítéssel átalakulásáról, a támadók és a védők fegyvereiről, e háborúk kimagasló alakjairól stb. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - ismeri a korai újkor hadtörténeti folyamatokat, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány, jelesen a hadtörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére	

attitűd: a hallgató törekedik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. A magyar-oszmán háborúk első két szakasza 2. A közvetlen és központosított védekezés megszervezése, működése 3. A védelem összeomlása 4. A várháborúk 5. A János Zsigmonddal vívott harcok 6. zh 7. Az oszmán elleni védelem újjászervezése Ferdinánd és Miksa korában 8. Az első tizenöt éves háború 9. Oszmán seregek az Erdélyi Fejedelemség szolgálatában 10. Az Erdélyi fejedelemség háborúi 1657–1662 között 11. Az 1663–1664. évi hadakozások 12. A második tizenöt éves háború 13. Rákóczi mozgalmának hadtörténete 14. zh	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak egy referátumot kell tartania (a referátum az adott óra tárgyához kapcsolódik), kb. 30 percen. E referátum szerkesztett változatát, amely már a referálást követő vita tanulságait is tartalmazza, a félév vége előtt elektronikus alakban be kell adnia. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: Az aláírás feltétele a háromnál nem több hiányzás, és a referátum bemutatása. A gyakorlati jegy megszerzésének feltétele a két zárthelyi dolgozat megírása. E zh-k értékelése: 50%-tól elégséges, 60%-tól közepes, 80%-tól jó, 90%-tól jeles. A referátum értékelése adja a gyakorlati jegy harmadik harmadát.	
Kötelező irodalom: Ágoston Gábor: A hódítás ára. A magyarországi török végvárak őrsege, fenntartási terhei és a tartomány pénzügyi helyzete. In: Hadtörténelmi Közlemények 111.2 (1998), 351–381. Ágoston Gábor: Európa és az Oszmán hódítás. Budapest, 2014. Hegyi Klára: Török berendezkedés Magyarországon. Bp, 1995. Ajánlott irodalom: Gabor Agoston: Guns for the Sultan: Military Power and the Weapons Industry in the Ottoman Empire. New York, 2005 Galavics Géza: „Kössünk kardot az pogány ellen”. Török háborúk és képzőművészet, Bp. 1986. Fodor Pál: A szultán és az aranyalma. Tanulmányok az oszmán-török történelemről. Budapest, 2001. Kubinyi András: Nándorfehérvártól Mohácsig. A Mátyás és a Jagelló-kor hadtörténete. Argumentum K., 2007 Magyar történeti szöveggyűjtemény II/I–II (1526–1790). Szerk. Sinkovics István, Bp. 1968.	

Tantárgy neve: Dinasztia, társadalom, hadsereg a 18–19. században	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT35 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szilávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy

Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A XVIII–XIX. század az állandó hadseregek létrejöttének időszaka, a XVIII. századi dinasztikus háborúkat követő napóleoni hadjáratok és hadviselés ugyanis nemcsak Európa politikai térképét rajzolták át, hanem a napóleoni hadseregreformok miatt a hadtörténetben is külön korszakot jelentettek. A kapitalizmus korszaka a hadviselésben és a háborúk céljában is új fejezetet nyitott (az 1859., az 1866. és az 1870–71. évi fegyveres konfliktusok, az amerikai polgárháború, gyarmatosító háborúk kezdetei), hiszen a terjeszkedés prioritását már nem dinasztikus, hanem gazdasági igények határozták meg, Oroszország esetében is. A krími háború kudarca végleg pontot tett az extenzív hadseregfejlesztés végére, s a cárok is egyre inkább a modern elvárások szerint hajtották végre hatalmas haderejük reformjait, de csak Miljutyin reformjai kötötték össze a hadsereg reformját a társadalom modernizációjával. III. Sándor és II. Miklós már a szövetségi rendszerek kialakításán fáradoznak, Oroszország meglódult gazdasági fejlődése lehetővé teszi a francia és angol politikával való tartós kapcsolatot. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Tájékozott a hadtudományok egészének területén, beleértve az egyes korszakok fegyvertörténetét. Nélkülözhetetlen háttértudásként: tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében. - Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait. képesség: - Képes a hadtörténeti, valamint a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. - Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát. attitűd: - Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására. - Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni. autonómia és felelősség: - A hadtörténet, illetve a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében. - Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás - Általános bevezetés: háború és hadviselés az új század kezdetén. A Spanyol örökösödési háború (1701–1714) és a Rákóczi-szabadságharc lefolyása és annak tanulságai. - A XVIII. századi nagy abszolutisztikus monarchiák hadereje: küln. a francia és az osztrák, a porosz és az orosz hadsereg. - A napóleoni hadsereg reformok (szervezeti változások, az oszlop harcászat megjelenése – ezek világméretű elterjedése) - A napóleoni háborúk, röviden és azok tanulságai. - Az 1848/1849. évi magyar forradalom és szabadságharc katonai története. - A krími háború és az 1859-es olasz–francia–osztrák háború (Egy új „háborús fejlemény”: a Vöröskereszt!). - Az 1866-os porosz–olasz–osztrák háború (az új fegyvertípus „diadala”). - Az amerikai polgárháború (átmenet a milliós hadseregek, a par excellence tömeghadseregek felé). - A XIX. század utolsó harmada: a korszak technikai és gazdasági fejlődésének, valamint társadalmi fejlődésének hatása az európai hadseregek átalakulására. - Az Osztrák–Magyar Monarchia hadereje 1867 és 1914 között. - A gyarmatosító háborúk, a kezdetektől az I. Világháborúig (küln. Anglia és Franciaország példáján át szemléltetve; azonosságok és eltérések). - A hadseregek fegyverzetének átalakulása a XVIII–XIX. század folyamán (fegyvertörténet). - A katonai teóriák fejlődése a XVIII–XIX. században (v. Clausewitz, Jomini stb.). - Visszapillantás és kitekintés	

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Kollokvium

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgató a vizsgán nyújtott teljesítményének értékelése öt fokozatú. Úgymint: elégséges érdemjegy (2) = 40 %; közepes érdemjegy (3) = 60 %; jó érdemjegy (4) = 70 %; jeles érdemjegy (5) = 85 %-tól

Kötelező irodalom:

1. *Holmes, Richard* (szerk.): A háborúk világtörténete. Corvina [Kiadó], Budapest, 1992.
2. *Csikány Tamás*: Az európai hadművészet a harmincéves háborútól a XIX. század végéig. (Egyetemi jegyzet) ZMNE, Budapest, 2001.
3. *Diószegi István*: A hatalmi politika másfél évszázada. 1789-1939. História-MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1994
4. *Heller, Michail*: Az Orosz Birodalom története. Osiris [Kiadó], Budapest, 2003.
5. *Niederhauser Emil-Szvák Gyula*: A Romanovok. Pannonica [Kiadó], Budapest, 2002.
6. *Craig, Gordon A.*: The Politics of the Prussian Army: 1640–1945, Clarendon Press, Oxford 1964.

Ajánlott irodalom:

1. *Brooks, Willis E.*: Reform in the Russian Army, 1856–1861. In: *Slavic Review* 43. [1984]/I. (Spring) 63–82.
2. *Czövek István*: Arcképek a 19. századi orosz politika műhelyéből. In: *Századok* 1984/4. 709–729. Uő: *Kelet diplomatája A. M. Gorcsakov*. Stúdium, Nyíregyháza, 1996
3. **Luntinen, Pertti: The imperial Russian army and navy in Finland 1808-1918. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki, 1997**
4. *Majoros István–Ormos Mária*: Európa a nemzetközi küzdőtéren. Felemelkedés és hanyatlás, 1814–1945. Janus/Osiris [Kiadók], Pécs–Budapest, 1998
5. *Riasanovsky, Nicholas V.*: Nicholas I and Official Nationality in Russia 1825-1855. Berkeley–Los Angeles, 1969
6. *Szvák Gyula*: Furkósbottal Európába? I. Péter: érvek-ellenérvek. Új Génusz [Kiadó], Budapest, 1989
7. *Tarle, Evgenij Viktorovics*: Krymskaja Vojna. Akad. Nauk SSSR, Moszkva–Leningrád, 1950.
8. *Summerfield, Stephen Dr* (sic!): Prussian infantry 1808-1840. Volume I: Line & Guard 1808-1814, Partizan Press, Nottingham 2009. Internetes hozzáférhetőségben is: https://befreiungskriege.files.wordpress.com/2009/01/prus_inf_vol1.pdf
9. *Summerfield, Stephen Dr* (sic!): Prussian infantry 1808-1840. Volume II: Jäger, Reserve, Freikorps and new regiments 1813-40, Partizan Press, Nottingham 2009. Internetes hozzáférhetőségben is: https://befreiungskriege.files.wordpress.com/2009/01/prus_inf_vol2.pdf

Tantárgy neve: Az 1848/1849-es szabadságharc	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT41 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Csíki Tamás, egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium célja, hogy a hallgatók a hadtörténetírás új szemléleti és módszertani irányait elsajátítva, megismerjék a magyar történelem egyik kiemelkedő eseményét, az 1848/49-es szabadságharcot.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató ismeri: - az adott történelmi korszak és szakterület történeti problémáit, - a forrásolvasás és elemzés módszereit, - a historiográfiai ismeretanyagot, képesség: - szakmai irányítás mellett a történelem egyes részterületein kutatásra, publikációra, érett ismeretterjesztő és tudományos írásművek létrehozására, - a megoldandó történelmi szakterületi problémák megértése és megoldása terén önálló tevékenységre és eredeti ötletek felvetésére,	

attitűd: - a problémamegfogalmazás, önálló ítéletalkotás képessége, - együttműködési készség, - a szakmai továbbképzéshez szükséges önálló tanulási képességek, autonómia és felelősség: - Hatékonyan együttműködik a történettudomány szakterületéhez kapcsolódó hazai és nemzetközi közösségekkel. - A történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. Bevezetés. A téma historiográfiája 2. A Batthyány-kormány időszakának hadügyi vonatkozásai a (nemzetőrség, az első 10 honvédszászlóalj, a szerb felkelés és Jellacic támadása 3. Szakítás Bécs és Budapest között – felkészülés az „önvédelmi” harcra (Kossuth és az OHB hadszervező munkája) 4. A téli hadjárat főbb eseményei a különböző hadszíntereken 5. Az első nagy összecsapás (a kápolnai csata) és ennek politikai következményei 6. A tavaszi hadjárat a főhadszíntéren (1849. április) 7. Az erdélyi események az unió megszavazásától a császári csapatok kiűzéséig 8. A délvidéki események – 1849. január – május 9. A nyári hadjárat I. szakasza – a komáromi összpontosítás terve és ennek eseményei 10. A nyári hadjárat II. szakasza – a szegedi összpontosítás terve és az ehhez kapcsolódó események 11. A szabadságharc végnapjai – a temesvári csata, a világosi fegyverletétel és Komárom szerepe 12. Megtorlások a szabadságharc leverése után 13. A szabadságharc egyéni és kollektív emlékezete 14. Zárthelyi dolgozat	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A hallgatónak egy általuk választott témából egy szemináriumi dolgozatot kell készíteniük, amit az órán adnak elő (25-30 perc). Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A tesztből és esszéből álló zárthelyi írásbelin legalább 50%-ot kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a szemináriumi és a zárthelyi dolgozatra kapott jegy átlaga.	
Kötelező irodalom: A szabadságharc katonai története. Pákozdtól Világosig. Szerk. Bona Gábor. Bp., Zrínyi, 1998.. Hermann Róbert: 1848 – 1849. A szabadságharc hadtörténete. Bp., Korona, 2001. Hermann Róbert: Az 1848-1849-es szabadságharc nagy csatái. Bp., Zrínyi, 2004. Hardtwig, Wolfgang: Revolution in Deutschland und Europa 1848-49. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1998. Ajánlott irodalom: Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban. Bp., Heraldika, 2000. Kosáry Domokos: A Görgey-kérdés története I – II. Bp., Osiris, 1994. Die Ungarische Revolution von 1848/49. Vergleichende Aspekte der Revolutionen in Ungarn und Deutschland. Hrsg. Fischer, Holger. Hamburg, Kramer, 1999	

Tantárgy neve: A tömeghadseregek kora	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT42 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Szlávik Gábor, egyetemi docens (Dr. habil., CSc)	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel:-
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az egy szemeszterre tervezett kurzus a modern tömeghadseregek létrejöttét, majd az általuk vívott háborúk legfőbb sajátosságait kívánja a tárgyat választó hallgatók számára megjeleníteni. Ennek keretében vizsgálja a modern hadseregek kialakulását lehetővé tevő társadalmi-, gazdasági-, és politikai folyamatokat. Mindeközben valamennyi foglalkozás különös figyelmet szentel annak is, hogy bemutassa a modern hadseregek hadra foghatóságához, illetve hadi tevékenységhez nélkülözhetetlen ipari-technikai hátteret, a hadviselés gazdasági oldalaként. A kurzus az 1789-től napjainkig vívott legjelentősebb nemzetközi fegyveres összecsapások kronologikus tárgyalásával kívánja biztosítani a modern hadseregek által vívott háborúk legfőbb jellegzetességeinek elsajátítását, a hadviselés, az alkalmazott technika és a harceljárások	

folyamatos változásának megismerését.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- Tájékozott a hadtudományok egészének területén, beleértve az egyes korszakok fegyvertörténetét. Nélkülözhetetlen háttértudásként: tájékozott az egyetemes politikai-, gazdaság- és társadalomtörténeti jelenségek, valamint kulturális jelenségek történetiségének általánosan elfogadott jellemzői, illetve adatainak körében.
- Ismeri az európai identitás szakterületileg legfontosabb eseményeit, kulturális objektumait, szövegeit, kontextusait, valamint legalább egy Európán kívüli kultúra legfontosabb vonásait.

képesség:

- Képes a hadtörténeti, valamint a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdések körébe tartozó ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére.
- Értelmezi az európai kulturális és történeti jelenségeket, és azok történeti beágyazottságát.

attitűd:

- Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására.
- Törekszik az információkat, érveket és elemzéseket különböző szempontok szerint átgondolni és bemutatni.

autonómia és felelősség:

- A hadtörténet, illetve a történelem területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében.
- Kialakít olyan történetileg és politikailag koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását.

Tantárgy tematikus leírása:

Előadás

1. ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS I.: (A KURZUS SORÁN TAGLALT TÉMÁK ELMÉLETI MEGALAPOZÁSA) – A tömeghadsereg fogalma, általános jellemzői. Miért nincsenek tömeghadseregek a középkorban? A nagy létszámú hadsereg és a tömeghadsereg közötti minőségi különbségek. A tömeghadseregek kialakulását lehetővé tevő társadalmi-, gazdasági-, és technikai feltételek létrejötte a XVIII–XIX. században.
2. ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS II.: Az abszolutisztikus monarchiák szárazföldi haderejének jellemzői a XVIII. század utolsó harmadának kezdetén: a francia, az osztrák és a porosz hadsereg. – Egy új korszak hajnalán, új utakon: a tömeghadseregek létrejöttéhez, ill. a kialakításuk igényéhez vezető okok. Egy régi-új fogalom: az általános hadkötelezettség. Bevezetése a forradalmi Franciaországban, majd 1813-tól Poroszországban. – A Nagy Francia Forradalom és napóleoni háborúk kora (1789–1815); megszületik a modern hadsereg. Két kiemelkedő példa: a Grande Armée és az 1808–1813/1814 közötti porosz hadseregreform eredménye, a Heer és a Landwehr. Szakítás a metodista hadművészettel. Austerlitz, Borogyino, Waterloo. (A „döntő csata” elmélete és „az erők összpontosításának” elsőrendű fontosságúvá tett követelménye: Carl von Clausewitz teoretikus műve a háborúról [Vom Kiege].)
3. A TENGERI HADVISELÉS: a vitorlás hadihajók fénykora. Változások a tengeri hadviselésben a napóleoni háborúk idején. A tengeri hadviselés jelentősége, a brit tengeri dominancia kialakulása. Az abukiri (1798) és trafalgar (1805) tengeri ütközet.
4. ÚTBAN A MODERN HADVISELÉS FELÉ: a Németország egyesítéséért vívott háborúk. A porosz–osztrák és a porosz–francia háború. A königgrätzi és a sedani csata elemzése. – Egy távoli polgárháború jövőbe mutató tanulságai: Gettysburg.
5. A MODERN TÖMEGHADSEREGEK EGYMÁS ELLENI KÜZDELME: AZ I. VILÁGHÁBORÚ
Az I. világháború kitörésének politikai háttere. Az ipari-technikai forradalom és a XIX. századi népességrobbanás hatása a hadseregek és hadiflották fegyverzetére, méretére, valamint logisztikai hátterének biztosítására is. A valódi tömeghadseregek megjelenése. A vasút, az úthálózat és a hírközlés szerepe a modern hadviselésben.
6. 1914 ősze: A Schlieffen-terv kudarca. Hadműveletek keleten és nyugaton. Az első marnei csata és a tannenbergi ütközet. „Versenyfutás a tengerig”: a szemben álló erők küzdelme Nyugaton, az 1914-es év őszén. A katonai patthelyzet okai, és az állóháború kialakulása.
7. Három, eltérő elven alapuló kitörési kísérlet a katonai patthelyzetből: Gallipoli (1915); Verdun és a Somme menti csaták (1916); majd az első Bruszilov-offenzíva (1916). – A döntés keresése a

tengeren: a Skagerraki (Jütlandi) csata.

8. Az Osztrák–Magyar Monarchia az I. világháborúban. A Szerbia elleni három hadjárat (1914 augusztus; 1914 szeptember; 1914 november). Támadás, majd súlyos védelmi harcok Keleten (1914/1915). Szerbia legyőzése (1915 október). A keleti – az orosz – front főbb hadi eseményei 1916–1917-ben. Állóháború az itáliai hadszíntéren (1915–1917). A caporettoi áttörés (a XII. isonzói csata) és az I. piavei csata (1917. október 24. – 1917. december 02.) Az utolsó háborús év: a II. piavei és a Vittorio Veneto-i csata (a III. piavei csata). Az Osztrák–Magyar Monarchia katonai veresége és széthullása.
9. Az első világháború utolsó szakasza: a cári Oroszország összeomlása és a breszt-litovszki béke. A „korlátlan tengeralattjáró háború” és az USA hadba lépése. Hadműveletek a nyugati fronton 1918-ban. A szövetségesek, Bulgária és az Oszmán Birodalom kiválása a háborúból. Németország kapitulációja.
10. A TÖMEGHADSEREGEK FÉNYKORA: A II. VILÁGHÁBORÚ
Tízmilliók a harctéren: a II. világháború főbb hadviselő országainak tömeghadseregei (Németország, Szovjetunió, a Brit Birodalom, USA, Japán). A modern háború, mint a hátszágok ipari-technológiai háborúja. A nemzetgazdaságok működése a totális háborúban. Hadseregek és munkaerő-gazdálkodás. Az ipari és katonai hatékonyság összefüggései: a mennyiség, a minőség, a költséghatékonyság és a harctéri hatékonyság kérdései. Eltérő gazdasági stratégiák a hadviselő képesség biztosítására.
11. Az I. világháborúban megjelent új fegyvernemek (harckocsik, repülőgépek) újszerű alkalmazásának elvei, a modern összefegyvernemi harcászat kialakulása. A II. világháború hadi eseményeinek rövid, kronologikus összefoglalása. Az új összefegyvernemi harcászat sikerei: a Wehrmacht franciaországi hadjárata. (A gyors német siker egyik oka: a zuhanó bombázó [Stuka] és a páncélos [Panzer] együttes alkalmazása.)
12. Milliók csatái: Sztálingrád és Kurszk. – A modern hadviselés korlátai: Monte Cassino és Iwo Jima.
13. Háború a tengereken, és háború a levegőben. – Tengeralattjárók, csatahajók és repülőgép hordozók. Pearl Harbour, Midway, Okinawa. A tengeri hadviselés és az expedíciós hadseregek harcának logisztikai problémái. – Légi háború Németország felett. Az ún. terület-bombázások (area bombing directive) angol–amerikai elve és gyakorlata. A németországi városok polgári lakosságának erkölcsi megtörését is célzó angol–amerikai ”szőnyegbombázások” (carpet bombing/Flächenbombardement), valójában „terrorbombázások” mai értékelése.
14. Visszapillantás és kitekintés. Ez utóbbi: – Tömeghadseregek a jövőben. Fenntarthatók-e a modern tömeghadseregek? A modern tömeghadseregek hanyatlása: az első iraki háború. Merre haladnak a modern hadseregek? Az informatika, robotizálás hatása a hadseregekre és harceljárásokra.

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Kollokvium

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A hallgató a vizsgán nyújtott teljesítményének értékelése öt fokozatú. Úgymint: elégséges érdemjegy (2) = 40 %; közepes érdemjegy (3) = 60 %; jó érdemjegy (4) = 70 %; jeles érdemjegy (5) = 85 %-tól

Kötelező irodalom

1. Keegan, J.: A csata arca: a Közkatonák háborúja 1415–1976, Aquila Könyvkiadó, Budapest 2000 (angol eredeti: 1976).
2. Manfred, A. Z.: Napóleon, Kossuth Könyvkiadó/Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1981.
3. Keegan, J.: A tengeri hadviselés története, Corvina Kiadó-Faktum Kiadó, Budapest 1998 (angol eredeti: 1988).
4. Galántai J.: Az első világháború, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1980.
4. Keegan, J.: Az első világháború, Akadémiai Kiadó Zrt. (Sorozatszám: Hadiakadémia), Budapest 2014² (Budapest, Európa Könyvkiadó, 2010¹).
5. Keegan, J.: The First World War, Vintage Canada [Edition] etc., Toronto 2000 (London 1998).

Ajánlott irodalom:

1. Szabó L.: Doberdo, Isonzo, Tirol (1977) Kossuth Könyvkiadó (Sorozatszám: népszerű történelem), Budapest, 1977.
2. Szabó L.: A nagy temető: Przemysl ostroma 1914–1915 Kossuth Könyvkiadó (Sorozatszám: népszerű történelem), Budapest, 1981.
3. Middlebrook, M.: A somme-i csata első napja: 1916. július 01, Saxum Kiadó, Budapest, 2016 (angol eredeti: 2013).

4. *Milward, A. S.*: Háború, gazdaság, társadalom 1939–1945, Aquila Könyvkiadó, Budapest, 2000 (angol eredeti: 1977; 1987).
5. *Clark, L.*: Kurszk. A legnagyobb csata. Keleti Front, 1943. Gabo Kiadó, Budapest, 2014 (angol eredeti: 2012).
6. *Walter, L.*: Hihetetlen győzelem, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1980 (angol eredeti: 1967).

Idegen nyelvű ajánlott irodalom

1. *Rodger, N. A. M.*: The Command of the Ocean: A Naval History of Britain, 1649-1815, Penguin Book Ltd., London 2004.
2. *Absolon, R.*: Die Wehrmacht im Dritten Reich, 1–6 Bände, Boldt-Verlag im Oldenbourg-Verlag, München 1969–1995.
3. *Bartov, O.*: Hitler's Army: Soldiers, Nazis and War in the Third Reich, Oxford University Press, Oxford – New York 1992.
4. *Friedrich, J.*: Der Brand: Deutschland im Bombenkrieg, Propyläen Verlag, München 2002.

Tantárgy neve: Magyarország a második világháborúban	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT43 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja Magyarország hadtörténetének megismertetése a trianoni békediktátumtól a II. világháború végéig, illetve az 1956-os forradalom és szabadságharc időszakáig.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Tisztában van a magyar történettudomány aktuális kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel. - Ismeri a második világháború főbb eseményeit és azok összefüggéseit. képesség: - Értelmezi a magyarországi háború események európai beágyazottságát. - A főbb források önálló elemzésére és történeti kontextusba helyezésére. attitűd: - Igényességet fejleszt ki az információk kritikus elemzésére és feldolgozására. autonómia és felelősség: - Tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait.	
Tantárgy tematikus leírása: 1. A trianoni békeszerződés Magyarországot illető hadügyi intézkedései és a „rejtés” időszaka a Szövetségi Ellenőrző Bizottság tevékenységének beszüntetéséig. 2. A Magyar Királyi Honvédség fejlődése 1938-ig, illetve az ezt követő győri fegyverkezési program után 3. A bécsi döntések, Magyarország részvétele a felbomlott Csehszlovákia, valamint Jugoszlávia elleni hadműveletekben, továbbá a Magyarországnak ítélt erdélyi területek birtokba vétele 4. A Szovjetunió elleni háború kérdése, s a gyorsadtest részvétele ebben. 5. A 2. magyar hadsereg doni katasztrófája 6. Magyarország hadszíntérre válása 1944 augusztusában (Erdély védelme, valamint az 1. magyar hadsereg galíciai hadműveletei) 7. Horthy kiugrási kísérlete és a nyilas hatalomátvétel 8. Budapest ostroma, Magyarország „felszabadítása” 9. A debreceni ideiglenes kormány, a németek elleni hadba lépés kérdése, az új (demokratikus) Magyar Honvédség megszervezése 10-12. Demokratikus honvédségből szovjet mintájú pártállami hadsereg (1948 – 1955.) 13. A Magyar Néphadsereg az 1956-os forradalom és szabadságharc idején 14. Kitekintés: rendszerváltás (Magyar Néphadseregből Magyar Honvédség, NATO- tagság, stb.)	

Félévközi számonkérés módja és értékelése: - A kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A kollokviumon alapját az óra anyaga, illetve a szakirodalom ismerete jelenti. A kollokviumon legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.	
Kötelező irodalom: <i>Gonda András</i> (szerk.): Hadtörténelem., Tankönyv a katonai főiskolák számára, MH Tanintézeti Főnökség, Bp., 1994. (vonatkozó részek) <i>Lengyel Ferenc</i> : A második világháború története, ZMNE, Bp., 2000. Ajánlott irodalom: <i>Horváth Miklós</i> : 1956. hadikronikája, Bp., 2003. <i>Király Béla és Veszprémi László</i> (szerk.): A magyar hadtörténelem évszázadai, Petit Reál Kiadó, Bp., 2003. <i>Szabó Péter</i> : Don-kanyar, Bp., 1994. <i>Ungváry Krisztián</i> : A magyar honvédség a második világháborúban, Bp., 2004.	
Tantárgy neve: Hidegháború	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTHT46 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
	Tárgyfelelős: Sziszkoszné dr. Halász Dorottya, egyetemi adjunktus
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A szeminárium az 1945 utáni hidegháborús korszak politikai és hadászati/katonai vetületeit állítja a középpontba, de kitér a gazdasági, társadalmi, kulturális és ideológiai síkon vívott csatározásokra is. Részletes vizsgálat tárgyává teszi a bipoláris világrendszerben jelentkező feszültségeket és az azok feloldására tett kísérleteket.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató – megismeri a hidegháború korának folyamatait, problémáit – ismeri a történettudomány alapvető (hadtörténeti) szakkifejezéseit, a forrásolvasás módszereit – ismeri a történelmi kutatásokhoz szükséges problémamegoldó technikákat képesség: a hallgató képes – (had)történeti kutatásra – a történettudomány/hidegháborús kutatások eredményeinek megismertetésére a szakirodalom segítségével – önállóan megtervezni és végrehajtani az adott korszak eseményeinek bemutatását – eredeti kérdéseket és helytálló véleményt megfogalmazni az adott témára vonatkozóan attitűd: a hallgató törekszik – idegen társadalmak történelmének megismerésére – szakszerűen és érthetően kifejezni magát szóban és írásban – az információk kritikus elemzésére és bemutatására, önálló ítéletalkotásra autonómia és felelősség: a hallgató – felelősséget vállal szóbeli előadásaiért és szakmai szövegeiért – tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket – megszerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében	

Tantárgy tematikus leírása:**Gyakorlat:**

1. Követelmények ismertetése, előkészítés
2. A hidegháború eredete és a bipoláris világ kialakulása
3. Truman és Sztálin a korai hidegháborúban
4. Háború Koreában
5. A hidegháború belpolitikai hatásai
6. Hruscsov színre lép; Változások az Eisenhower és Kennedy adminisztrációk idején
7. A kubai probléma
8. A vietnámi probléma
9. A détente korszaka (1969–1979)
10. Közel-keleti válságóc: az arab-izraeli háborúk
11. A „második” hidegháborútól az „új” détente-ig
12. A Szovjetunió összeomlása és a hidegháború vége
13. A fegyveres erők és a hadászat fejlődése a hidegháborús korszakban
14. Zárthelyi dolgozat

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgató ppt-vel kísért prezentációt készít egy előre egyeztetett témából (kb. 35-40 percben), aminek írásbeli verzióját szemináriumi dolgozat formájában is benyújtja. Emellett bekapcsolódik az aktuális témához kapcsolódó órai beszélgetésekbe/vitákba.

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez a félév végén zárthelyi dolgozat írására kerül sor. A kifejtendő kérdéseket tartalmazó feladatlapok értékelése 1-től 5-ig terjedő skálán történik. A megszerzhető maximális pontszámnak legalább a felét el kell érni az elégtelen eredmény elkerüléséhez, így az osztályzás a következők szerint alakul: 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy az órai teljesítmény, a prezentáció, a szemináriumi dolgozat és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlagából képződik.

Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.

Kötelező irodalom:

Gaddis, John L.: Most már tudjuk. A hidegháború történetének újraértékelése. Európa, Bp. 2001.

Hadtörténelem. Tankönyv a katonai főiskolák számára. Szerk. Gonda András. MH Tanintézeti Főnökség, Bp. 1994.

Keegan, John: A History of Warfare. Vintage, New York 1994.

Kissinger, Henry: Diplomácia. Panem-Grafo, Bp. 1998.

Magyarics Tamás: Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: érdekek és értékek. Antall József Tudásközpont, Bp. 2014.

Ajánlott irodalom:

Csoma Mózes: Korea. Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől. Napvilág, Bp. 2013.

Daugherty, Leo J.: A vietnámi háború napról napra. Hajja, Debrecen 2003.

Gabriel, Richard A. – Metz, Karen S.: A Short History of War. The Evolution of Warfare and Weapons. Strategic Studies Institute U.S. Army War College, Carlisle Barracks 1992.

<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/gabrmetz/gabr0000.htm>

Oszetzky Tamás: Arab-izraeli háborúk. Zrínyi, Bp. 1984.

Voices of War. Stories of Service from the Home Front and the Front Lines. National Geographic, Washington, D.C. 2005.

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET SZAKIRÁNY

Tantárgy neve: Magyarország és Közép-Európa művelődéstörténete középkor/korai újkor Cultural History of Central Europe in the Middle Ages and Early Modern Times	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT21 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Gyulai Éva doc.	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus a középkori és kora újkori kelet-közép-európai és magyarországi műveltség szektorainak (írásbeliség, nyelvhasználat, tudomány, ismeretátadás, iskola, anyagi kultúra, technikai ismeretek, művészetek, környezetkultúra stb.) jellemzőivel ismerteti meg. A művelődés legfontosabb intézményei (egyházak, az uralkodó és a főúri elit udvarai, írásszervek, iskolák, könyvkultúra, művészetek stb..) működésének bemutatása mellett súlyt helyezünk a társadalmi csoportok, rétegek és a művelődés, a műveltséghez való hozzáférés összefüggéseire is. Tárgyaljuk az egyes történeti korszakokra jellemző eszmeáramlatokat, korstílusokat, a kultúra kiemelkedő személyiségeit és teljesítményeit, illetve terjedésének jellemzőit is. Az előadást projektoros vetítés kíséri. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a középkori és kora újkor művelődéstörténeti folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás: Tantárgy tematikus leírása: 1. Művelődés-, kultur- és civilizációtörténet elmélete 2. Európa a kora középkorban és a honfoglaló magyarok tárgyi és szellemi kultúrája 3. Közép-Európa középkori társadalmá, állam és egyház kultúrával kapcsolatos intézményei 4. A középkor egyházi és világi művészete, írásbelisége 5. Humanizmus Európában, a magyarországi humanisták itthon és külföldön: irodalom, tudomány, könyvkultúra 6. A reneszánsz mint társadalmi jelenség, művészet, életérzés Európában és Magyarországon 7. Zárthelyi dolgozat 8. A könyvnyomtatás, iskolák és műveltség a hitújítás és a katolikus megújulás korában 9. A királyi, főúri és nemesi kultúra Közép-Európában a 16–17. században 10. Anyagi és szellemi kultúra a 15–17. századi városokban 12. Török világ, magyar kultúra a kora újkorban	

A tematika a vizsgakérdéseket is lefedi.	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: 1 zárthelyi dolgozat a 7. témát követően a témákhoz kapcsolódó előadások anyagából és kötelező olvasmányokból. Értékelés: 2. 30%, 3. 50 %, 4. 70 %, 5. 85%; Kollokvium teljesítésének módja, értékelése: vizsga a tematika vizsgakérdései alapján. Ötfokozatú (1–5) értékelés: 2. 40 %, 3. 60 %, 4. 70 %, 5. 85 %; zh beszámítása 1/3 arányban az érdemjegyre.	
Kötelező irodalom: <i>Slocum, B. Kay:</i> Sources in Medieval Culture and History. Pearson, 2010 (több kiadásban) <i>Butterwick, Richard</i> (ed.): The Polish-Lithuanian Monarchy in European Context, c. 1500–1795. Palgrave, 2001 <i>Péter Katalin:</i> Papok és nemesek. Magyar művelődéstörténeti tanulmányok a reformációval kezdődő másfél században. Budapest, 1995	
Ajánlott irodalom: <i>opping, Ryan N. S.:</i> Rebuilding Catholic Culture: How the Catechism Can Shape Our Common Life. Sophia Institute Press, Manchester, USA, 2013 (interneten elérhető) <i>Domanovszky Sándor:</i> Magyar művelődéstörténet I–V. Magyar Történelmi Társulat, Budapest. 1939–1942. (Reprint: Babits, Szekszárd, 1990–1991. Digitális kiadás: CD-ROM. Arcanum Adatbázis, Budapest, 2003) <i>Éder Zoltán:</i> Túl a Duna-tájon. Fejezetek a magyar művelődéstörténet európai kapcsolatai köréből. Mundus, Budapest, 1999 A magyar államiság ezer éve: Kultúra és tudomány a magyar államiság ezer évében. Szerk.: <i>Gergely Jenő–Izsák Lajos.</i> ELTE Eötvös, Budapest, 2001 Magyar művelődéstörténet. Szerk.: <i>Kósa László.</i> Osiris, Budapest, 2003 <i>Zimányi Vera</i> (szerk.): Óra, szablya, nyoszolya. Életmód és anyagi kultúra Magyarországon a 17–18. században. MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1994. Hunyadi Mátyás, a király, Hagyomány és megújulás a királyi udvarban 1458–1490, Kiállítási katalógus. Szerk. <i>Farbaky Péter</i> e. a. BTM 2008. március 19–június 30, Budapest, 2008 <i>Marosi Ernő:</i> A gótika Magyarországon. Corvina, Budapest, 2008 (Stílusok – korszakok) <i>Mikó Árpád–Takács Imre</i> (szerk.): Pannonia Regia: művészet a Dunántúlon 1000–1541. Magyar Nemzeti Galéria, 1994. október – 1995. február. Kiállítási katalógus. Budapest, 1994 <i>Monok István:</i> <u>Az olvasott örökség – hagyomány és megújulás.</u> Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2005/1. 3–10. <i>Szentpéteri József</i> (szerk.): Magyar kódex I–III. Kossuth, Budapest, 1998–2000 <i>Tóth István György:</i> Mivelhogy magad írást nem tudsz... Az írás térhódítása a művelődésben a kora újkori Magyarországon MTA TTI. Budapest, 1996	

Tantárgy neve: Művelődéstörténet: historiográfia, források, módszertan		Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT22 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár		
Közreműködő oktató(k):		
Javasolt félév: 2.		Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2		Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3		Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány alapkursusának célja a művelődéstörténet mint önálló történeti diszciplína intézményesülésének, valamint nagy alakjainak és irányzatainak megismerése. A félév során sor kerül a művelődéstörténet legfontosabb forrásainak is a feldolgozására.		
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - részleteiben átlátja a művelődéstörténet módszertanát, irányzatait, korszakait - ismeri a művelődéstörténet-írás nagy alakjait - tájékozott a művelődéstörténettel kapcsolatban felvetődő szakmai szempontokról és vitákról képesség: - képes a kulturális értékek közvetítésére a társadalom különböző rétegei felé - képes az elméleti ismeretek alkalmazására		

attitűd: - törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására - rendelkezik kritikai attitűddel, törekszenek helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat 1. Bevezetés, kurzuskövetelmények ismertetése 2. Művelődéstörténet, bevezetés, alapfogalmak, interdiszciplinaritás 3. Bél Mátyás kiadványai a 18. században 4. 19. századi történészek a művelődésről: Thaly Kálmán, Radvánszky Béla 5. A művelődéstörténet Székely Sándor 6. A bécsi magyar történeti iskola 7. Az első komplex művelődéstörténet: Domanovszky Sándor 8. A 2. világháború után: Kosáry Domokos 9. A Magyar kódex és egyéb enciklopédiák, kézikönyvek 10. A Magyar Művelődéstörténeti Lexikon (MAMÜL) 11. Művelődéstörténeti források kiadása 1. 12. Művelődéstörténeti források kiadása 2. 13. Intézményesülés: művelődéstörténet az egyetemi oktatásban, MTA 14. Zárthelyi dolgozat, kurzuszárás	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percben ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga. Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	
Kötelező irodalom: Mérföldkövek a magyar művelődéstörténet-írásban. Szerk. Monok István. Bp. Kossuth, 2016. A művelődéstörténet problémái. Szerk. Monok István. Bp., 2003. Ajánlott irodalom: Günther, Horst: „Der Geist ist ein Wühler.” Über Jacob Burckhardt. Frankfurt am Main, Fischer 1997. Domanovszky Sándor (1877-1955) és a Magyar művelődéstörténet. Acta. A Csíki Székely Múzeum és a Székely Nemzeti Múzeum Évkönyve. 2006, 203-210. R. Várkonyi Ágnes: Vázlat a művelődéstörténet helyzetéről. Iskolakultúra 2000. 32-37.	

Tantárgy neve: A művészet társadalomtörténete	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT23
	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány kurzusának célja a művészet társadalomtörténetének általános megismerése. A reneszánsztól a 20. század elejéig tartó időszak művészeti-társadalmi jelenségei, a művészek sajátos társadalmi helyzete és különleges szerepe megvizsgálása mellett a művészeti intézményrendszer kiépülésének sajátosságaira is kitér a kurzus tekintettel a közép-európai régió párhuzamos fejleményeire. Fejlesztendő kompetenciák: tudás:	

- részleteiben átlátja a művészeti intézményrendszer kialakulásának legfontosabb jellegzetességeit - ismeri művészek társadalomtörténeti szerepének változásait az egyes korszakokat tekintve - ismeri a felvetődő szakmai szempontokat és vitákat képesség: - képes az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére - képes az információk különböző szempontok szerinti bemutatására, átgondolására - képes felhasználni a rokon történettudomány eredményeit attitűd: - törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására - rendelkezik kritikai attitűddel, törekszik helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1. Bevezetés, kurzuskövetelmények 2. A képzőművészet feltételrendszere a reneszánsz korban 3. A művész társadalmi szerepe. A megrendelők 4. A képzőművészet feltételrendszere a korai újkorban: az intézményesülés kezdetei 5. A művész társadalmi szerepe. A megrendelők a korai újkorban 6. A művészeti intézményrendszer kialakulása a 19. században 7. A művészek társadalmi helyzete a 19. században. 8. Nőművészek a 19. században és társadalmi helyzetük 9. Állam és művészet viszonya a 19. században 10. Az intézményrendszer elleni lázadások 19-20. század 11. A századforduló művészeinek társadalmi helyzete 12. Az állam mint megrendelő 13. A művészet társadalmi és politikai környezete a 19-20. század fordulóján 14. Összefoglalás, áttekintés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percben ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán. Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga. Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	
Kötelező irodalom: Szívós Erika: A magyar képzőművészet társadalomtörténete 1867-1918. Bp. Új Mandátum, 2009. Martin Warnke: Udvari művészek. A modern művész előtörténetéhez. Bp. Enciklopédia, 1998. Ajánlott irodalom: Paul Oskar Kristeller: The Modern System of the Arts. Journal of the History of Ideas 12. (1951) 496-527. és 13. (1952) 17-46. Wessely Anna: Művész-szerepek. Korunk 3. (2010)1-15.	

Tantárgy neve: A kódexektől az elektronikus médiáig	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT25 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyfelelős: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 2.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány kurzusának célja az európai kultúrkörön belüli információszerzés	

módjainak és az írásos információhordozók változásainak vizsgálata, az írott kulturális örökség évszázadokon átnyúló technikái, ezek modernitása. Az információátadás területén egyre gyorsuló folyamatok (írástól kódexig 4300 év; kódextől nyomtatásig 1150 év, nyomtatástól internetig 520 év, internettől keresőgépekig 20 év hozzávetőlegesen) nyomon követése, ezek jelentősége a szellemi-kulturális örökség fenntartásában.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás:

- részleteiben átlátja az információszerzés és –terjesztés módszertanát, technikáit
- ismeri az írott kulturális örökség hagyományozásának korszakait
- tájékozott a tárggyal kapcsolatos szakmai szempontokról és vitákról

képesség:

- képes a kulturális értékek közvetítésére a társadalom különböző rétegei felé
- képes az elméleti ismeretek alkalmazására

attitűd:

- törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására
- rendelkezik kritikai attitűddel, törekszenek helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására

autonómia és felelősség:

- tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

1. Bevezetés, kurzuskövetelmények ismertetése
2. Az írott kulturális örökség - a papírusztekercstől a kódexig. A papíruszok
3. A szöveg-hagyományozás alapvető problémái: bevezetés a kodikológiába; kodikológiai iskolák (francia, olasz, német)
4. A kódex formai és tartalmi vizsgálata, a kódex értéke nemzeti és európai kontextusban. Példa: óraskönyvek
5. Az átmenet korszaka: xylographia
6. Az írott kulturális örökség - A könyvnyomtatás kora – Gutenberg munkássága
7. Bevezetés a könyvészetbe, a könyv formai és tartalmi vizsgálata. Példa: Sebastian Brant munkássága
8. A magyar könyvnyomtatás kezdetei és a 16. század
9. A fotózás kezdetei és korszakai
10. A film kezdetei és korszakai
11. Az írott kulturális örökség - A digitalizálás kora. A műveltségváltás jelensége, az olvasás forradalma (új olvasásbeliség)
12. A közgyűjtemények szerepe a kulturális örökség digitalizálásában
13. Nemzeti, európai és világ szintű kulturális digitális programok (Europeana, Google stb.)
14. Zárthelyi dolgozat, kurzuszárás

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percen ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy a prezentáció, az órai részvétel aktivitása és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező olvasmányok:

Frédéric Barbier: A modern Európa születése. Gutenberg Európája, Budapest, 2010.

Roger Chartier: A kódextől a képernyőig, az írott szó röppályája. BUKSZ, 1994, 305–311.

Robert Darnton: Könyvtár az új korszakban (The New York Reviews of Books), BUKSZ, (20)2008, 385–391.

Michael Giesecke: Az új információs és kommunikációs technológia. In A könyves kultúra XIV-XVII. század. Válogatás a német szakirodalomból. Vál. Monok István. Szeged, 1997, 75–84.

Ajánlott olvasmányok:

Authentic Witnesses: Approaches to Medieval Texts and Manuscripts, Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 1991.
Frédéric Barbier, Catherine Bertho Lavenir: A média története: Diderot-tól az internetig. Bp., 2004.[vonatkozó fejezetek]
Lucien Fabvre, Henri-Jean Martin: A könyv születése. A nyomtatott könyv és története a XV-XVIII. században. Bp., 2005.
Michael Giesecke: Der Buchdruck in der frühen Neuzeit. Eine historische Fallstudie über die Durchsetzung neuer Informations- und Kommunikationstechnologien, Frankfurt am Main, 1991.
György Péter: Memex. A könyvbe zárt tudás a 21. században. Bp., 2002.
Marshall McLuhan: A Gutenberg-galaxis: a tipográfiai ember létrejötte. Bp., 2001.

Tantárgy neve: Magyarország és Közép-Európa művelődéstörténete (újkor / legújabbkor)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT31 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány alapkursusának célja Közép-Európa és azon belül Magyarország új- és legújabbkori művelődéstörténetének megismerése. A felvilágosodástól a 20. század elejéig tartó időszak kulturális jelenségei mellett a társadalomszerveződés formái és a tárgyi kultúra sajátosságaira is kiter a kurzus a magyar és a közép-európai régió párhuzamos fejleményeire tekintettel.	
Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - részleteiben átlátja a az újkori művelődéstörténet legfontosabb jellegzetességeit - ismeri a hagyománykövetítés, ezen belül az írott és tárgyi kulturális örökség alapjait szolgáló közgyűjtemények történeti fejlődésének állomásait - tájékozott a kulturális intézményrendszer főbb irányelveit illetően és ismeri a felvetődő szakmai szempontokat és vitákat képesség: - képes a kulturális értékek közvetítésére a társadalom különböző rétegei felé - képes a vonatkozó elméleti ismeretek alkalmazására attitűd: - törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására - rendelkezik kritikai attitűddel, törekszik helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1. Bevezetés, kurzuskövetelmények 2. A 18-19. századi Közép-Európa művelődéstörténeti folyamatai. Párhuzamok 3. A természeti környezet átalakulása – a táj változásai 4. Településformák. Közlekedés, utazás 5. A tárgyi világ 6. A társas élet szinterei, egyesületek 7. Egészségügy, higiénia 8. Technikai fejlődés: vasút, közút, repülés 9. Egyházak és hitélet 10. Irodalmi jelenségek 11. Építészet és képzőművészet 12. A tudomány szinterei 13. Zene és színház 14. Összefoglalás, áttekintés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése:	

Az előadások látogatására a Tanulmányi és vizsgaszabályzat vonatkozik, az elhangzott anyag a számonkérés alapját képezi.

A kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A vizsgaidőszak során írásbeli vizsga teljesítendő. A vizsga alapját az előadások anyaga és a kötelező irodalom képezi. A sikeres vizsgálathoz a tesztből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Hanák Péter: A Kert és a Műhely. Bp., Balassi Kiadó, 1999.

Tóth Árpád: Önszervező polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. Bp. L'Harmattan, 2005.

Understanding Multiculturalism. The Habsburg Central European Experience. Ed. by Johannes Feichtinger. New York Berghahn, 2014.

Vajda György Mihály: Keletre nyílik Bécs kapuja. Közép-Európa kulturális képek könyve, 1740-1918. Bp., Akadémiai, 1994.

Ajánlott irodalom:

Szívós Erika: A magyar képzőművészet társadalomtörténete 1867-1918. Bp. Új Mandátum, 2009.

Közép-Európai olvasókönyv. Szerk.: Módos Péter. Bp. Osiris, 2005.

Magris, Claudio: Közép-Európa – egy fogalom igézete. Világosság 30. (1989), 572-578.

Tantárgy neve: A művelődés intézményei: köz- és felsőoktatás	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT32 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgylelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány alapkursusának célja a magyar oktatási intézményrendszer kialakulásának és felépítésének megismerése európai kitekintéssel, hogy napjainkig egészében legyen áttekinthető az intézményes oktatás fejlődése. Az rendszer legfőbb tartópillérei – a köz- és felsőoktatási intézmények – története megismerése kulcskérdés a működésük megértéséhez és átlátásához. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - részleteiben átlátja az oktatási intézményrendszer típusait - ismeri az oktatási intézmények történeti fejlődésének állomásait - tájékozottak az oktatási intézményrendszerrel kapcsolatban felvetődő szakmai szempontokat és vitákat képesség: - képesek a kulturális értékek közvetítésére a társadalom különböző rétegei felé - képesek a vonatkozó alapvető fogalmi rendszer és elméleti ismeretek alkalmazására attitűd: - törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására - rendelkezik kritikai attitűddel, törekszenek helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás	

1. Bevezető foglalkozás: követelmények, történeti áttekintés, a kurzus tartalmi elemei, tanulási tanácsok a kurzushoz.
2. Iskolarendszer a középkori Magyar Királyságban. A középkori egyetemek. Magyar egyetemalapítások
3. A humanizmus iskolái. Városi iskolák
4. A reformáció és az iskolák
5. A katolikus megújulás iskolarendszere
6. Peregrináció a kora újkorban
7. Oktatásügy a Báthori-kor Erdélyében (egyetemalapítás Kolozsváron)
8. Oktatásügy a Rákóczaiknál: neves európai tudósok Erdélyben és Magyarországon Alstedtől Comeniusig
9. Főúri iskoláztatás a korai újkorban. Lovagi iskolák, Kavallierstour
10. Pietizmus és oktatásügy
11. A felvilágosodás oktatási programja. A Ratio Educationis
12. Akadémiák és egyetemek a 18-19. században
13. A Miskolci Egyetem története
14. Félévzárás, kurzuszárás, összefoglalás

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Az előadások látogatására a Tanulmányi és vizsgaszabályzat vonatkozik, az elhangzott anyag a számonkérés alapját képezi.

A kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A vizsgaidőszak során írásbeli vizsga teljesítendő. A vizsga alapját az előadások anyaga és a kötelező irodalom képezi. A sikeres vizsgához a tesztből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Mészáros István: Az iskolaügy története Magyarországon 996-1777 között. Bp. Akadémiai, 1981.

Szögi László, Kardos József, Kelemen Elemér: A magyar felsőoktatás évszázadai. Bp. 2000.

Ajánlott irodalom:

Mikonya György: Az európai egyetemek története 1230-1700. Bp. Eötvös Kiadó, 2014.

Felsőoktatástörténeti kiadványok sorozat

Wolfgang E. J. Weber: Geschichte der europäischen Universität. Stuttgart, Kohlhammer, 2002.

Tantárgy neve: Életmód- és mentalitástörténet (mindennapok története, középkor, kora újkor)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT33 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja, hogy művelődéstörténet szakos hallgatók részére betekintést nyújtson a társadalomtörténet több irányzatába, így a mentalitástörténetbe, a mikrotörténelembe és a hétköznapi történetbe. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Tájékozott a mindennapok és mentalitások kutatásának történeti kérdései és módszerei felől - Ismeri e szakterület legfontosabb forrásait és szakirodalmát - Ismeri e kutatási témák alapvető szakkifejezéseit. képesség: - Képes a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és rendszerezésére. - Képes hatékonyan kommunikálni írásban és szóban, valamint megérti a történettudományhoz kapcsolódó szakmai szövegeket. attitűd: - Mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségét. - Törekszik történeti tudásának folyamatos fejlesztésére.	

autonómia és felelősség: - Felelősséget vállal anyanyelvű és idegen nyelvű szakmai szövegeiért, tudatában van azok lehetséges következményeinek. - Nyitott a magyar és más kultúrák háttérére.	
Tantárgy tematikus leírása: 1.A társadalomtörténetről 2.A társadalomtörténet alapjai és főbb irányzatai 3.A mentalitástörténet 4.A mindennapok története 5.A mikrotörénelem 6.A történeti antropológia 7.A nép kultúra kutatása 8.A középkori ember vilásképe 9.A középkor és a reneszánsz népi kultúrája 10. Mindennapok a Sztálin alatt 11. Az orosz mikrotörténelem útjai 12. Két világháború közötti mentalitások Magyarországon 13.A napló mint mentalitástörténeti forrás 14.A félév zárása	
Előadás: A tárgy féléves programjának kifejtése, 14 téma félévente. A bontás egyértelműen és azonosítható módon mutassa be az elsajátítandó ismeretek körét.	Gyakorlat: (az 1. oszloppal egyesíthető, ha nincs gyakorlati foglalkozás vagy ha teljes mértékben megegyezik az előadás témájával tartalmát illetően)
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Önálló prezentáció a hallgató által választott témából. Aktív órai részvétel. A félévvégi jegyet alapvetően a zh eredménye határozza meg, de 10-10 százalékban beleszámítom a prezentációt és az aktív órai részvételt is Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga. A zh tesztből és esszékérdésekből áll, amelyen legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.	
Kötelező irodalom: <i>Figes, Orlando: The Whisperers: Private Life in Stalin's Russia, New York, 2007.</i> <i>Ginzburg, Carlo: Nyomok, bizonyítékok, mikrotörténelem. Kijárat, Bp. 2010.</i> Ajánlott irodalom: <i>Bahtyin, Mihail: François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája. Budapest, 1982</i> <i>Burke, Peter: What is Cultural History? Polity Press: Cambridge, 2008.</i> <i>Gurevics, Aron: A középkori népi kultúra. Bp. 1987</i> <i>Gurevics, Aron: A középkori ember vilásképe. Bp.1974</i> <i>Kunt Gergely: Kamasztükrök. A hosszú negyvenes évek társadalmi képzetei fiatalok naplóiban. Korall, Bp, 2017.</i> <i>Le Roy Ladurie, Emmanuel: Montaillou. Egy okszitán falu életrajza (1294-1324). Bp. 1997.</i> <i>Levi, Giovanni: A mikrotörténelemről, in: Sebők Marcell (szerk.): Történeti antropológia. Módszertani írások és esettanulmányok. Bp. 2000.</i> <i>Revel, Jacques: A mikroszintű vizsgálat és a társadalmi jelenségek konstruálása. In: Czoch Gábor Sonkoly Gábor (szerk.): Társadalomtörténet másképp. A francia társadalomtörténet új útjai a kilencvenes években. Csokonai Kiadó: Debrecen, é. n.</i> <i>Szijártó M. István: Tapasztalatok, cselekvő egyének, felelősség. Oroszország mikrotörténelmének tanulmányai. Balaton Akadémia Kiadó: Keszthely, 2011.</i>	

Tantárgy neve: Idegen nyelvű forrásolvasás	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT34 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI
	Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Sziszkoszné dr. Halász Dorottya, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy

Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tárgy angol nyelvű, művelődéstörténeti vonatkozású szövegek feldolgozásával foglalkozik. Alapvető cél az idegen nyelven történő olvasás és megértés készségének és képességének fejlesztése, az angol nyelvnek a művelődéstörténet tanulmányozásához szükséges terminusainak bevétele. Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás:</i> a hallgató – ismeri a történettudomány alapvető művelődéstörténeti szakkifejezéseit, a forrásolvasás módszereit – egy modern idegen nyelven képes eligazodni a szakirodalmakban, különös tekintettel a szakterminológiára <i>képesség:</i> a hallgató képes – értelmezni kulturális és történeti jelenségeket – művelődéstörténeti kutatásra – szakmai önképzésre idegen nyelven is <i>attitűd:</i> a hallgató – érti, hogy a kulturális jelenségek történetileg és társadalmilag meghatározottak – törekszik idegen társadalmak történelmének és kultúrájának megismerésére – tudatosan képviseli a történettudomány és társterületei szaknyelvi normáit <i>autonómia és felelősség:</i> a hallgató – szakszerű kifejezőmódra törekszik idegen nyelven is – igényli az együttműködést a történettudomány szakterületéhez kapcsolódó nemzetközi közösségekkel – felelősséget vállal idegen nyelvű szakmai szövegeiért	
Tantárgy tematikus leírása: Gyakorlat: 1. Követelmények ismertetése, bevezetés 2. <i>Lionel Casson: Everyday Life in Ancient Rome. Revised and Expanded Edition. Johns Hopkins UP, Baltimore–London 1998. Chapter One: The Times. 1–9.</i> 3. <i>Casson: Everyday Life in Ancient Rome</i> 4. <i>Averil Cameron: Remaking the Past. In: Interpreting Late Antiquity. A Guide to the Postclassical World. Eds. Bowersock, G. W. – Brown, Peter – Grabar, Oleg. The Belknap Press of Harvard UP, Cambridge–London 1999. 1–20.</i> 5. <i>Cameron: Remaking the Past</i> 6. <i>Cameron: Remaking the Past</i> 7. Zárthelyi dolgozat I. 8. <i>Robin Kirkpatrick: The European Renaissance 1400–1600. (Arts Culture and Society in the Western World.) Routledge, New York 2014. Chapter Four: Science, Art and Language. A Conclusion to Part One. 136–161.</i> 9. <i>Kirkpatrick: The European Renaissance 1400–1600</i> 10. <i>Kirkpatrick: The European Renaissance 1400–1600</i> 11. <i>John W. O'Malley, S.J.: How the First Jesuits Became Involved in Education. In: The Jesuit Ratio Studiorum. 400th Anniversary Perspectives. Ed. Duminuco, Vincent J., S.J. Fordham UP, New York 2000. 56–74.</i> https://www.bc.edu/content/dam/files/top/church21/pdf/HowtheFirstJesuitsBecameInvolvedinEducation.pdf 12. <i>O'Malley, S.J.: How the First Jesuits Became Involved in Education</i> 13. <i>O'Malley, S.J.: How the First Jesuits Became Involved in Education</i> 14. Zárthelyi dolgozat II.	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: A hallgatók a félév során óráról-órára elkészítik fordításaikat, melynek nyomon követése szóbeli munkájuk alapján történik. Emellett két zárthelyi dolgozat megírására kerül sor a félév közepén és végén. Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: A félév során előfordult szavak/kifejezések magyarról idegen nyelvre, valamint egy összefüggő szöveg	

idegen nyelvről magyarra történő fordítását tartalmazó zárthelyi dolgozatok értékelése 1-től 5-ig terjedő skálán történik. A megszerezhető maximális pontszámnak legalább a felét el kell érni az elégtelen eredmény elkerüléséhez, így az osztályzás a következők szerint alakul: 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy az órai teljesítmény és a zárthelyi dolgozatok jegyeinek átlagából képződik.

Javításra a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint van lehetőség.

Kötelező irodalom:

Cameron, Averil: Remaking the Past. In: Interpreting Late Antiquity. A Guide to the Postclassical World. Eds. Bowersock, G. W. – Brown, Peter – Grabar, Oleg. The Belknap Press of Harvard UP, Cambridge–London 1999. 1–20.

Casson, Lionel: Everyday Life in Ancient Rome. Revised and Expanded Edition. Johns Hopkins UP, Baltimore–London 1998. Chapter One: The Times. 1–9.

Kirkpatrick, Robin: The European Renaissance 1400–1600. (Arts Culture and Society in the Western World.) Routledge, New York 2014. Chapter Four: Science, Art and Language. A Conclusion to Part One. 136–161.

O'Malley John W., S.J.: How the First Jesuits Became Involved in Education. In: The Jesuit Ratio Studiorum. 400th Anniversary Perspectives. Ed. Duminuco, Vincent J., S.J. Fordham UP, New York 2000. 56–74.

<https://www.bc.edu/content/dam/files/top/church21/pdf/HowtheFirstJesuitsBecameInvolvedinEducation.pdf>

Egy- és kétnyelvű szótárak

Ajánlott irodalom:

Lambert, Malcolm: Medieval Heresy. Popular Movements from the Gregorian Reform to the Reformation. Blackwell Publishing, Oxford 2002.

Tantárgy neve: Kutatásmódszertan Research Methodology	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT35 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Gyulai Éva doc.	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 3.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A tantárgy előzetes célja a történeti megismerés legfontosabb foglmainak elsajátítása a BA-képzésben szerzett ismeretekre alapozva, így a hallgatók képessé válnak az önálló kutatómunka megkezdésére. A hallgatók a történeti szakirodalom alapján, az episztemológia és a metodológia alapvető ismereteivel, azok rendszerezési képességével konkrét történeti ismeretanyagból úgy szereznek ismereteket, hogy a megismerés alapvető jelenségeinek elsajátításán túl képessé váljanak a következtetések differenciált levonására. Tanulmányaik során önálló esszében kell beszámolniuk a történelmi megismerés értelmezéséről, konkrét, választott kutatási program alkotásáról, a lehetséges forráskritikai észrevételek megfogalmazásának képességéről. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a kutatás és tudományos értekezés készítése alapvető folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban	

- önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni
 - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni
- autonómia és felelősség:**
- a hallgató
- a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében
 - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket
 - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére

Tantárgy tematikus leírása:

Gyakorlat

1. A tudományos kutatás indítékai, a történelmi múlt tudományos illetve hétköznapi értelmezése.
2. Az elmélet és a kutatás modelljei; az elméletalkotás útjai, a történettudományi megismerés induktív jellege.
3. Motiváció, koncepció, a tudományos környezet felmérése, témakör választása
5. A történetírás etikai problémái
4. A következtetés levonásának szükséges és elégséges feltételei.
5. A kutatás segédletei (tájékozódás, munkaterv, munkakapcsolatok, adatbázisok, repozitóriumok, katalógusok, lexikonok, szótárak)
6. Kutatási terv készítése, konceptualizálás. A hallgatók prezentációs témájának kiválasztása
7. Zárthelyi dolgozat megadott szakirodalom alapján
8. Az írás, a szerkesztés és az előadás technikái (A tudományos írásmű funkciói, A tudományos publikáció célja, az írásbeli és a szóbeli-prezentációs publikáció digitális szerkesztése, A hivatkozások, a jegyzetelés technikái)
9. Bibliográfiakészítés és szakirodalmi hivatkozások.
10. Forrásismeret és forráskritika
11. A forráskiadás, sajtó alá rendezés alapismeretei
- 12–13. Prezentációk
14. A kurzus zárása

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

1 zárthelyi dolgozat a 6. témát követően a témákhoz kapcsolódó előadások anyagából és kötelező olvasmányokból. Értékelés: 2 = 30%, 3 = 50 %, 4 = 70 %, 5 = 85%;

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése: Prezentáció választott téma alapján.

Ötfokozatú (1–5) értékelés: 2 = 40 %, 3 = 60 %, 4 = 70 %, 5 = 85 %; zh beszámítása 1/2 arányban az érdemjegyre.

Kötelező irodalom:

GUNN, Simon: *Research Methods for History (Research Methods for the Arts and the Humanities)*. Edinburgh University Press, 2011

BABBIE, Earl: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi, Budapest, 2003

SZEKERES A., (szerk.): *A történész szerszámosládája*. L'Harmattan–Atelier, 2003

BÓDY Zs., A mikrotörténelem haszna nagy társadalmi csoportok kutatásában = *Századvég* 1999. Tél. 39–57.

Ajánlott irodalom:

SHREDHAARAN, E.: *A Manual of Historical Research Methodology*. The Centre for South Indian Studies, Kudappanakonnu, 2007

BLOCH, Marc: *A történész mestersége*. Osiris, Budapest, 1996

CERNÉ ADERMAN G., *A tanulás- és kutatómódszertan alapjai*. JPTE FEEFI, Pécs, 1999

FAZEKAS Cs.: *Bevezetés az újkori magyar történeti források tanulmányozásába*. Miskolc, 2001

A történeti források kiadásának módszertani kérdései; Történeti források a XX. századról = *Fons VII* [2000]/1. VIII [2001]/2.

GYURGYÁK J.: *Szerkesztők és szerzők kézikönyve*. Osiris, Budapest, 1996

MOKSONY F.: *Gondolatok és adatok. Társadalomtudományi elméletek empirikus ellenőrzése*. Osiris, Budapest, 1999

SZABÓ K.: *Kommunikáció felsőfokon*. Kossuth, Budapest, 2001

GRÉCZI-ZSOLDOS Enikő–GYULAI Éva–NYÍRÓ Miklós–PAPP Z. Attila: *Oktatási segédlet és tananyag a Publikációs technikák, ismeretek (Prezentációs tématerület) c. tréninghez az EFOP-3.6.1-16-2016-00011 „Fiatalodó és megújuló Egyetem – Innovatív tudásváros – A Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése” c. projekt keretében*. Miskolci Egyetem, 2018.

Kézirat

Tantárgy neve: A művelődés intézményei: gyűjtemények – könyvtárak, múzeumok, levéltárak	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT41 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Dr. Viskolcz Noémi főiskolai tanár	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az MA Művelődéstörténet szakirány alapkursusának célja az írott és tárgyi kultúra termékeit őrző intézményrendszer kialakulásának és felépítésének megismerése, hogy napjainkig egészében legyen áttekinthető a kontinuos örökségmegőrzés. Az intézményrendszer legfőbb tartópillérei – levéltár, könyvtár és múzeum – története megismerése kulcskérdés a működésük megértéséhez és átlátásához. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - részleteiben átlátja a kulturális intézményrendszer típusait, működését - ismeri a hagyománykövetítés, ezen belül az írott és tárgyi kulturális örökség alapjait szolgáló közgyűjtemények történeti fejlődésének állomásait - tájékozott a kulturális intézményrendszer főbb irányelveit illetően és ismeri a felvetődő szakmai szempontokat és vitákat képesség: - képes a kulturális értékek közvetítésére a társadalom különböző rétegei felé - képes a vonatkozó elméleti ismeretek alkalmazására attitűd: - törekszik a fogalmi gondolkodás megfelelő elsajátítására - rendelkezik kritikai attitűddel, törekszenek helytálló bírálat és vélemény megfogalmazására autonómia és felelősség: - tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a történettudomány területén dolgozik, és elfogadja más tudományágak eltérő módszertani sajátosságait	
Tantárgy tematikus leírása: Előadás 1. Bevezetés, kursuskövetelmények 2. Levéltártörténet: a középkori királyi levéltár és a hiteleshelyek. A városok és községek igazgatása. A törvénykezési szervezet. 3. Levéltártörténet: a nádori levéltár. Egyházi igazgatás. 4. Levéltártörténet: Magyarország polgári kori államszervezete. A törvényhatóságok. 5. A Magyar Országos Levéltár története a kezdetektől napjainkig. A Levéltári törvény 6. Könyvtártörténet: a középkori könyvkultúra Magyarországon. A Bibliotheca Corviniana. 7. Könyvtártörténet: Magyarországi humanista könyvtárak. 8. Könyvtártörténet: Az Országos Széchényi Könyvtár története a kezdetektől napjainkig. 9. Könyvtártörténet: A magyar könyvtárak története a kiegyezéstől máig 10. Múzeumtörténet: középkori egyházi és világi gyűjtemények 11. Múzeumtörténet: királyi és arisztokrata gyűjtemények a kora újkorban 12. Múzeumtörténet: a Magyar Nemzeti Múzeum története 13. Múzeumtörténet: a múzeumi intézményrendszer kialakulása a 19-20. században 14. Összefoglalás, áttekintés	
Félévközi számonkérés módja és értékelése: Az előadások látogatására a Tanulmányi és vizsgaszabályzat vonatkozik, az elhangzott anyag a számonkérés alapját képezi. A kollokvium teljesítésének módja, értékelése: A vizsgaidőszak során írásbeli vizsga teljesítendő. A vizsga alapját az előadások anyaga és a kötelező irodalom képezi. A sikeres vizsgához a tesztből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles. Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.	

Kötelező irodalom:

Binni, Lanfranco: A múzeum: egy kulturális gépezet története és működése a XVI. századtól napjainkig. Bp. Gondolat, 1986.

Csapodi Csaba, Tóth András, Vértessy Miklós: Magyar könyvtártörténet. Bp., Gondolat, 1987.

Dóka Klára (szerk.): A magyar levéltártörténet kronológiája: 1000-2000. Bp. Magyar Országos Levéltár, 2000.

Ajánlott irodalom:

Lakos János: A Magyar Országos Levéltár története. Budapest, Magyar Országos Levéltár, 2006.

Somkuti Gabriella: Az Országos Széchényi Könyvtár története (1802-1918). Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2002.

R. Várkonyi Ágnes: A múzeum gondolata a felvilágosodás korában és a reformkorban. A Hadtörténeti Múzeum Értesítője 6. (2003) 67-78.

Tantárgy neve: A művelődés intézményei: színi mozgalmak, színházak, operaházak, zenei kultúra Cultural institutes	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT42 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Gyulai Éva doc.	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel:
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: kollokvium
Kreditpont: 4	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az előadás célja az újkori művelődés, műveltség és kultúra új intézményeinek bemutatása Magyarországon, európai keretben, az iskolától kezdve a tudományos társulatokon át a modern kulturális helyszínekig (múzeum, színház). Arra keressük a választ, hogyan változott a felvilágosodás, majd a nemzeti ébredés korának kulturális szerkezete a társadalom meghatározó csoportjainál, etnikumainál, az egyes társadalmi rétegeknek milyen lehetőségei voltak a műveltség vívmányainak elsajátítására, mit jelentett a 18–19. századi polgárosodás, modernizáció a kultúrában. Hogyan jelent meg a nemzeti tartalom, a nemzeti eszme és eszmény az irodalomban, művészetekben, „az elit kultúrában”, majd a sajtóban és általában a közkultúrában. Mit jelentett a népi kultúra, a népművészet felfedezése, melyek voltak a paraszti műveltség elemei a polgárosodás idején. A tantárgy kiemelten tárgyalja a témakör színháztörténeti és zenei-zenétörténeti aspektusait, a színjátszás, a kőszínházak és vándortársulatok, a nemzeti dráma, a 19. századi közép-európai operajátszás kérdéseit, illetve a népzene felfedezését és módszeres, tudományos gyűjtésének kezdeteit. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a korai újkor művelődéstörténeti folyamatait, - ismeri és használja az írásos és képi források elemzésének módszereit képesség: a hallgató képes - a történettudomány/művelődéstörténet újabb eredményeinek megismertetésére az olvasott szakirodalmak alapján - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - nyitott a sokszínű etnikai és felekezeti szempontok megértésére	
Tantárgy tematikus leírása:	

Előadás:

1. A kultúra és a nemzet fogalma és változása a rendi társadalomban
2. A felvilágosodás a kultúráról és iskolákról vallott eszméi és terjedésük Közép-Európában
3. A romantika irodalma és a népköltészet kérdése a 19. századi közép-európai kultúrákban
4. Államok, etnikumok, nyelvek: nemzeti nyelv, nyelvkérdés a nemzeti ébredés korában
5. Iskolák és oktatás a polgárosodás korában
6. Művészetek és műalkotások a 18–19. századi társadalmakban
7. Zárthelyi
8. Színjátszás és színházak a nemzeti ébredés korában
9. Zenekultúra: zeneoktatás, népzene, nemzeti opera és zenei élet a 19. századi Közép-Európában
10. A tudományok és intézményeik
11. Sajtó, közkultúra és szórakozás a modernizáció korában
12. A kurzus zárása

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

1 zárthelyi dolgozat a 6. témát követően a témákhoz kapcsolódó előadások anyagából és kötelező olvasmányokból. Értékelés: 2. 30%, 3. 50 %, 4. 70 %, 5. 85%;

Kollokvium teljesítésének módja, értékelése: vizsga az előadások tartalma és a szakirodalom alapján.

Ötfokozatú (1–5) értékelés: 2. 40 %, 3. 60 %, 4. 70 %, 5. 85 %; zh beszámítása 1/3 arányban az érdemjegybe.

Kötelező irodalom:

Wilmer, S. (ed.): National Theatres in a Changing Europe. Plagrave Macmillan-Springer, 2008 (Studies in International Performance)

Niederhauser Emil: A nemzeti megújulási mozgalmak Kelet-Európában. Budapest, 1977

Dobszay László: Magyar zenetörténet. Budapest, 1998

Ajánlott irodalom:

Lajosi, Krisztina: Staging the Nation: Opera and Nationalism in 19th-Century Hungary. Brill, 2018 (National Cultivation of Culture, 15) (interneten elérhető)

Baycroft, Timothy–Hopkin, David: Folklore and Nationalism in Europe During the Long Nineteenth Century. Brill, 2012 (National Cultivation of Culture, 4)

Kósa László (szerk.): Magyar művelődéstörténet. Budapest, 1998

Domanovszky Sándor (szerk.): Magyar művelődéstörténet V. köt., Budapest (é. n.)

Szelestei N. László: Irodalom- és tudományszervezési törekvések a 18. századi Magyarországon, 1690-1790. Budapest, 1989

Kókay György. (szerk.): A magyar sajtó története I. (1705-1848) Budapest 1978.)

Sasfi Csaba: A felsőbb iskolázottság térhódítása a magyarországi késő rendi társadalomban. Történelmi Szemle, 2008/2. 163-194.

Tantárgy neve: Életmód- és mentalitástörténet (mindennapok története, újkor, legújabb kor)	Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT43 Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Kunt Gergely, egyetemi adjunktus	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: nincs
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: A kurzus célja, hogy művelődéstörténet szakos hallgatók részére betekintést nyújtson a társadalomtörténet több irányzatába, így a mentalitástörténetbe, a mikrotörténelembe és a hétköznapi történetébe. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: - Tájékozott a mindennapok és mentalitások kutatásának történeti kérdései és módszerei felől - Ismeri e szakterület legfontosabb forrásait és szakirodalmát - Ismeri e kutatási témák alapvető szakkifejezéseit. képesség: - Képes a történelmi, illetve társadalmi és politikai kérdésekben az ismeretek önálló elsajátítására és	

rendszerzésére.

- Képes hatékonyan kommunikálni írásban és szóban, valamint megérti a történettudományhoz kapcsolódó szakmai szövegeket.

attitűd:

- Mérlegeli a problémák sokoldalú módszertani megközelítésének lehetőségét.
- Törekszik történeti tudásának folyamatos fejlesztésére.

autonómia és felelősség:

- Felelősséget vállal anyanyelvű és idegen nyelvű szakmai szövegeiért, tudatában van azok lehetséges következményeinek.
- Nyitott a magyar és más kultúrák háttérére.

Tantárgy tematikus leírása:

1. A társadalomtörténet alapjai és főbb irányzatai
2. A mentalitástörténet
3. A mindennapok története
4. A társadalomtörténet forráshasználatáról
5. A történeti antropológia
6. A századfordulós Bécs hatása Hitler személyiségfejlődésére
7. Mindennapok a Sztálin alatt
8. Két világháború közötti mentalitások Magyarországon
9. A napló mint mentalitástörténeti forrás
10. Mindennapok a második világháború alatt
11. Háborús traumák hatásai
12. Mentalitások és mindennapok a Kádár-korszakban
13. Egy ügynök mindennapjai – kollaborálás kérdései
14. A félév zárása

Előadás:

A tárgy féléves programjának kifejtése, 14 téma félévente. A bontás egyértelműen és azonosítható módon mutassa be az elsajátítandó ismeretek körét.

Gyakorlat:

(az 1. oszloppal egyesíthető, ha nincs gyakorlati foglalkozás vagy ha teljes mértékben megegyezik az előadás témájával tartalmát illetően)

Félévközi számonkérés módja és értékelése:

Önálló prezentáció a hallgató által választott témából.

Aktív órai részvétel. A félévvégi jegyet alapvetően a zh eredménye határozza meg, de 10-10 százalékban beleszámítom a prezentációt és az aktív órai részvételt is

Gyakorlati jegy teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

A zh tesztből és esszékérdésekből áll, amelyen legalább 50%-ot kell teljesíteni, 51-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

Kötelező irodalom:

Figes, Orlando: The Whisperers: Private Life in Stalin's Russia, New York, 2007.

Ginzburg, Carlo: Nyomok, bizonyítékok, mikrotörténelem. Kijárat, Bp. 2010.

Ajánlott irodalom:

Braudel, Fernand: Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus a XV-XVIII. században. Bp. 1985.

Elias, Norbert: A civilizáció folyamata. Gondolat, Bp. 1987.

Ginzburg, Carlo: A sajt és a kukacok. Egy XVI. századi molnár világképe. Európa Könyvkiadó, Bp. 1991.

Gross, Jan T.: Szomszédok - A jedwabnei zsidók kiirtása - A jedwabnei zsidók kiirtása. Új Mandátum Könyvkiadó, Bp. 2004

Horváth Sándor: Feljelentés - Egy ügynök mindennapjai. Libri. Bp. 2017

Kovács Éva (szerk.): Tükörszilánkok - Kádár-korszakok a személyes emlékezetben. MTA Szociológiai Kutató Intézet, Bp. 2008

Montanari, Massimo: Éhség és bőség. A táplálkozás kultúrtörténete. Atlantisz. Bp. 1999.

Revel, Jacques: A mikroszintű vizsgálat és a társadalmi jelenségek konstruálása. In: Czoch Gábor – Sonkoly Gábor (szerk.): Társadalomtörténet másképp. A francia társadalomtörténet új útjai a kilencvenes években. Csokonai Kiadó: Debrecen, é. n.

Szijártó M. István: Tapasztalatok, cselekvő egyének, felelősség. Oroszország mikrotörténelmének tanulságai. Balaton Akadémia Kiadó: Keszthely, 2011.

Tantárgy neve:

Tantárgy Neptun kódja: BTMNDTMT44

Művelődési eszmények és kapcsolatok (akadémiák, tudományos társaságok, civil mozgalmak, 18-20. század)	Tárgyfelelős intézet: ME BTK TTI Tantárgyelem: kötelező
Tárgyfelelős: Rada János egyetemi tanársegéd	
Közreműködő oktató(k):	
Javasolt félév: 4.	Előfeltétel: -
Óraszám/hét: 2	Számonkérés módja: gyakorlati jegy
Kreditpont: 3	Munkarend: nappali
Tantárgy feladata és célja: Az óra a társadalomszerveződés új intézményeinek magyarországi születését és későbbi történetét vizsgálja, amihez a mintaként szolgáló országok (Anglia, német államok) hasonló tendenciáit is használjuk vonatkoztatási pontként. A szakirodalom feldolgozásán túl elsődleges forrásokat is elemzünk közösen: az egyesületekhez fűződő levéltári és könyvészeti anyagot, valamint a társasélet szerveződéséről valló szubjektív forrásokat. Az óra célja, hogy a rendi-korporatív elvű társadalomszerveződés visszaszorulásának összefüggéseit behatóan tanulmányozza a maga korában, ugyanakkor szempontokat adjon a diákoknak a civil társadalom mai működési feltételeinek mérlegeléséhez is. Fejlesztendő kompetenciák: tudás: a hallgató - megismeri a civil társadalom fogalmát és a spontán (nem az állam által irányított) társadalomszerveződés jelentőséget a modern társadalmakban - megismeri a témára vonatkozó a magyarországi folyamatokat és értelmezi ezek európai beágyazottságát - megismeri a téma jellegzetes forrásainak felhasználására épülő módszereket képesség: a hallgató képes - a civil társadalom kialakulásának tanulságait a mai Magyarország viszonyaira alkalmazni - a lehetőségek szerint helytálló bírálatot vagy véleményt megfogalmazni az adott témáról - eredeti ötletek és kérdések felvetésére attitűd: a hallgató törekszik - korrekten, szakszerűen kifejezni ki magát szóban és írásban - önálló felkészülés során kellő mértékben tájékozódni - a levont következtetéseiket közérthetően bemutatni autonómia és felelősség: a hallgató - a történelemtudomány területén szerzett ismereteit alkalmazza önművelésében, önismeretében - tudatosan képviseli a történettudomány által alkalmazott módszereket - a megszerzett történeti ismeretek birtokában állampolgárként kezdeményezőként tud fellépni saját szűk és tágabb közösségében a közügyeinek alakításában	
Tantárgy tematikus leírása:	
Gyakorlat: 1. Bevezetés, a civil társadalom jelenkori fogalma 2. Európai előzmények a felvilágosodás korában 3. Az egyesületi élet Angliában és a német egyesületi modell 4. Irodalmi szalonok Pesten 5. A korai akadémiaszervezési kísérletek és a Magyar Tudós Társaság 6. A városi "kellem" és az egyesületi élet Pesten 7. Egyesületek vidéken - Pozsony, Győr, Debrecen, Miskolc 8. A civil társadalom nyomai a forrásokban és tényleges tartalma: a pesti egyesületi élet dokumentumai (forrásmásolatok) 9. A civil társadalom nyomai a forrásokban: Podmaniczky Frigyes emlékirata 10. A civil társadalom nyomai a forrásokban: Széchenyi István naplója 11. A civil társadalom nyomai a forrásokban: Bártfay László naplója 12. Az egyesületi szerveződés kiterjedése Magyarországon 13. Kulturális egyesületek a dualizmus korában 14. Az egyesületek kulturális, közéleti és társadalomszervező szerepe a Horthy-korban Félévközi számonkérés módja és értékelése:	

A félév során minden hallgatónak a vállalt témából prezentációt kell bemutatni (kb. 35-40 percen ppt formában). Emellett a témához illeszkedő forrás bemutatásával és elemzésével saját szempontokat és kérdéseket vet fel az órán.

Gyakorlati jegy / kollokvium teljesítésének módja, értékelése:

A gyakorlati jegy megszerzéséhez zárthelyi dolgozat megírása szükséges. A teszt részből és esszéből álló feladatlapot legalább 50% + 1 pont szinten kell teljesíteni, 50-60% elégséges, 61-75% közepes, 76-90% jó, 91-100% jeles.

A gyakorlati jegy prezentáció, az órai részvétel és a zárthelyi dolgozat jegyeinek átlaga.

Javítási lehetőség a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint.

Kötelező irodalom:

Im Hof, Ulrich: A felvilágosodás Európája. Atlantisz, Budapest, 1995. 93–135, 205–218.

Morris, R. J.: Clubs, societies and associations. In: F.M.L. Thompson (ed.): The Cambridge Social History of Britain, 1750–1950. vol. 3. Cambridge UP, Cambridge, 1990. 395–443.

Fülöp Géza: A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban. Akadémiai, Budapest, 1978.

Pach Zsigmond Pál (főszerk.): A Magyar Tudományos Akadémia másfél évszázada, 1825-1975. Akadémiai, Budapest, 1975.

Pór Edit: A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig. III. kötet Vidéki egyletek és körök. Művelődéskutató Intézet, Budapest, 1988.

Tóth Árpád: Önszervező polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'Harmattan, Budapest, 2005.

Ajánlott irodalom:

Clark, Peter: Sociability and Urbanity: Clubs and Societies in the Eighteenth-Century City. Leicester UP, Leicester, 1986.

Nipperdey, Thomas: Verein als soziale Struktur im späten 18. und und frühen 19. Jahrhundert. In: Geschichtswissenschaft und Vereinswesen im 19. Jahrhundert.. /Beiträge zur Geschichte historischer Forschung in Deutschland./ Göttingen, 1972. 1–44.

Papházi Tibor: A német egyesületi modell kialakulása. Szociológiai Szemle, 1993. 3-4. 101-119. Budapesti Negyed c. folyóirat, 46. szám ("Társasélet Pesten és Budán")

Nagy Lajos: Budapest története III. Akadémiai, Budapest, 1975. (részletek)

Szegőfi Anna: Az első világháború előtt alakult miskolci egyesületek. In: BAZ Megyei Levéltári Évkönyv, IX. Miskolc, 1997. 213–269.

Tóth Ágnes: A kaszinó szerepe a reformkori Debrecen életében. A Hajdú Bihar Megyei Levéltár Évkönyve, XXV. Debrecen, 1998. 75–100.

Domaniczky Endre: A jogállam és a civil szektor Magyarországon, különös tekintettel a helyi önkormányzatokra. Publikon, Budapest, 2008. (részletek)

Fábri Anna: Az irodalom magánélete. Irodalmi szalonok és társaskörök Pesten, 1779–1848. Magvető, Budapest, 1987.

Eőry Gabriella: Kaszinók Magyarországon, különös tekintettel a két világháború közötti budapesti kaszinókra. PhD disszertáció, ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola, 2016.

Források:

Jenei Ferenc (szerk.): Bártfay László naplójából. 1. köt. 1838–1841. Budapest, 1969.

Oltványi Ambrus (szerk.): Széchenyi István: Napló. Budapest, 1978.

Steinert Ágota (szerk.): Podmaniczky Frigyes: Egy régi gavallér emlékei. Budapest, 1984.